

Kárpátaljai Hírmondó

XV. évfolyam 2. (56.) szám, 2019. Nyár

Szent Márton szobra Munkácson

Jánosházy György

Mezei pacsirta

Parányi pont a szilvakéken
tündöklő nyárreggeli égen,
de a mezőt betöltve zeng föl
angyal-trillája odafentről:

imára buzdít és örömré.
Ó, bárcsak soha le ne jönne
bogáncsra, lépvesszőre, sárba;
ne színtelen, kopott madárka:

szellem legyen, lágyan lebegjen
simogató, selymes szelekben,
hol hangja is fényekkel ékes:

ily földöntúli éneket
dalolni csak ott fent lehet,
embertől távol és közel az éghez.

Kezdődik az aratás

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XV. évfolyam, 2. (56.) szám
2019. Nyár

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,
Városligeti fasor 44.
Telefon: 06-1-351-7770
E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:
Benza György,
a Kárpátaljai Szövetség
elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit
E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla, dr. Dupka György,
Szöllősy Tibor, dr. Zubánics László

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

Szervezeti élet. Tábor Balatonföldváron	3
Kárpátaljai Esték	4
Költőink köszöntése	5
A Kárpátaljai Szövetség közgyűlése. Köszönjük a támogatást!	6
Határok nélkül. Elindult a kárpátaljai művelődési intézmények fejlesztési programja	7
Közös dolgaink. Otthont kap a Munkácsy Mihály Magyar Kulturális Központ	8
Dokumentumfilm az aknaszlatinai sóbányászat végnapjairól	9
Hitélet. Valami új és valami jó közeledik... Iván Gábor mezőegcsei	10
áldozópap prédikációja	11
Lélektől lélekig. I. Szent Margit-programos családi nap	12
Örökségünk. Néphagyomány az összmagyar kultúra jegyében	13
Évforduló. Rákóczi emlékezete Kárpátalján	14
Hírünk a világban. József Attila-díjat kapott Finta Éva és Füzesi Magda	16
Kárpátaljai sikertörténet. A csendre, a meghittségekre is szükség van.	17
A hasonmásbabától az unikornisig	18
Anno. A sors közbeszól. Strommer Benjamin írása	20
KVIT-kollázs. Fiatal alkotók írásai	22
Kopogtató. Mindig keresem a kihívásokat. Interjú dr. Igyártó Gyöngyivel	24
Aktuális. Nyelvi viták tanulságokkal a „csehek alatt”-i Kárpátalján. Botlik József tanulmánya	28
Értékmérés. Lefektetett síneken. Dr. Báthory Katalin visszaemlékezése.	31
Kultúrtáj. Pitti Katalin fellépése Beregszászon. Táncszínházi előadás Budapesten	32
Írók a pulpituson: Nagy Zoltán Mihály	33
A magyar film napját méltatták Beregszászon	34
Gratulálunk! Elismerések.	35
Szemelvények kárpátaljai eseményekből	38
Művészet. Tavasz tárlat. Képei a természet szeretetét tükrözik.	39
„Keze alatt életre kel az agyag és megszólal a papír”.	40
A Kárpátaljai Hírmondó galériája. A szülőföld szerelmesei.	

Címlapfotók: Kovács Sándor

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség ez évben is meghívja tagjait és vendégeit a kárpátaljai hagyományos balatonföldvári találkozójára, amelynek

ideje: 2019. szeptember 6-8.,

helyszíne: Riviéra Park Hotel, Balatonföldvár, Somogyi Béla utca 5-7.

A részvétel regisztrációhoz kötött, ezért kérjük, hogy legkésőbb 2019. augusztus 31-ig jelezzék részvételük szándékukat e-mail-ben a karpataljaiszovetseg@gmail.com címen vagy a +36 1 351 7770 telefonszámon.

A Kárpátaljáról utazók számára ingyenes buszt biztosítunk beregszászi indulással. Jelentkezni Szemere Juditnál a nagykica12@gmail.com e-mail címen lehet.

A balatonföldvári találkozóval kapcsolatban felmerült kérdéseikkel keressék a Kárpátaljai Szövetséget e-mailben a karpataljaiszovetseg@gmail.com címen, illetve a +36 1 351 7770-es központi telefonszámon.

A részletes programot a honlapunkon, illetve facebook-oldalunkon olvashatják a későbbiekben.

Mindenkit szeretettel várunk!

A Kárpátaljai Szövetség Elnöksége,
a Riviéra Park Hotel igazgatósága

TÁBOR BALATONFÖLDVÁRON

Május 31-e és június 9-e között került sor hagyományos egyhetes rehabilitációs diáktáborunkra, 300 kárpátaljai résztvevővel. A 10 és 14 év közötti kárpátaljai általános iskolásokat és kísérőiket

Önkormányzata, Herceghalom Önkormányzata, Szentlőrinc Önkormányzata, Érd Önkormányzata, Diósd Önkormányzata, Göd Önkormányzata, Debrecen Önkormányzata, a nagykőrösi Polgármesteri

Balatonföldváron a Riviera Park Hotelben fogadtuk, ahol a nyáriassá vált időjárás és a csodálatos Balaton mellett színes programok várták őket. A rehabilitációs tábor megszervezését a Kárpátaljai Szövetség végezte. Ezúton köszönjük minden közreműködő, valamint Benedekné Kövér Katalin táborvezető és Rácz Zsuzsanna szervezőtitkár munkáját. A fő-támogató a Duna Aszfalt Kft., a táborozás további támogatói pedig a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Budapest VI. kerület

Hivatal, továbbá a Hell Zrt. (üdítőitalokkal), a Gyermely Zrt. (tésztaival) és a Balatoni Hajózási Zrt. (kedvezményes hajójegyekkel). A gyerekek szállításáról Magyarországon a Volánbusz Zrt. (5 db autóbusszal) és a BKV Zrt. (1 db autóbusszal) díjmentesen gondoskodott.

Június 8-án, a tábor speciális programjaként egy konferencián tekintettük át Kárpátalja múltját és közeljövőjét rangos, a területet ismerő előadók közreműködésével.

Tudósítónk

KÁRPÁTALJAI ESTÉK

A Kárpátaljai Esték tavaszi rendezvényei a történelem jegyében teltek.

Március 7-én Hermann Róbert, a Hadtörténeti Múzeum tudományos főigazgató-helyettese tartott előadást a 1848–1849-es forradalom és szabadságharc kárpátaljai vonatkozásairól, különös tekintettel a Munkács melletti podheringi ütközetre. Az eszten tárogatón Schur Alexander közreműködött.

Április 25-én dr. Botlik József egyetemi docens mutatta be *A magyar nemzetpolitika előfutárai* (Darányi Ignác – Egán Ede – Kazy József) című könyvét.

Június 4-én Ablonczy Balázs, az MTA Trianon 100 munkacsoportjának vezetője tartott előadást *Másként is lehetett volna?* címmel a békediktátum előzményeiről, belpolitikai és külpolitikai vonatkozásairól.

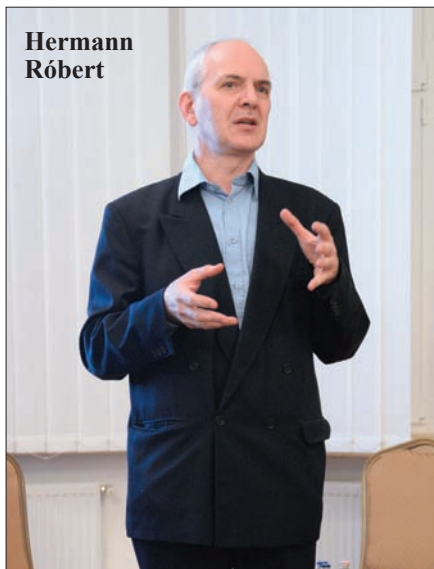
Valamennyi alkalommal az előadásokat beszélgetés követte Csete György Örs vezetésével, majd a közönség tagjai is kérdezhettek, véleményt formálhattak. Képszeállításunkkal a három alkalmat idézzük fel.

Tudósítónk

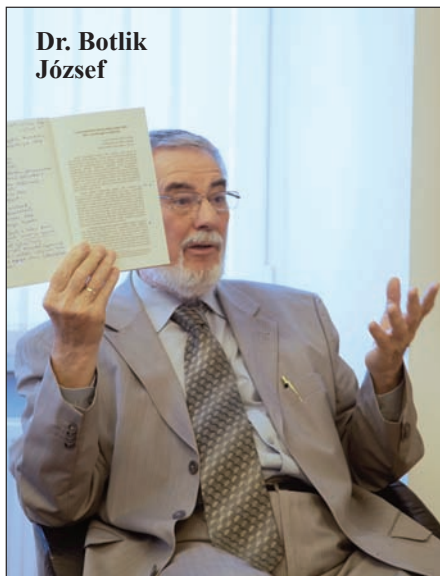

Csete György Örs, Hermann Róbert és Schur Alexander

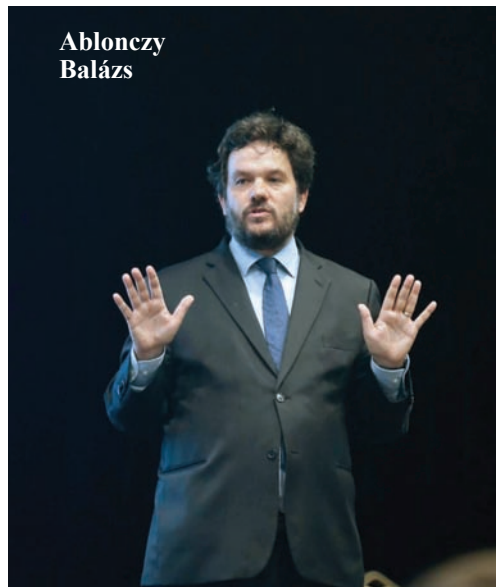
Hermann Róbert

Dr. Botlik József

Ablonczy Balázs

Az érdeklődők egy csoportja

KÖLTŐINK KÖSZÖNTÉSE

Lukács Gábor

Tarpai Viktória

A Kárpátaljai Esték május 9-i teltházas rendezvényén a márciusban József Attila-díjjal kitüntetett Finta Éva (költő, drámaíró, irodalomtörténész), és Füzesi Magda (költő, újságíró) voltak a vendégeink. A másfél órás estén Tarpai Viktória és Lukács Gábor színművészek, valamint a Credo együttes tolmácsolásában felidéztek az alkotók néhány versét.

A rendezvény második felében Csete György Örs beszélgetett a művészekkel, majd a Kárpátaljai Szövetség nevében Benza György elnök köszöntötte virággal a költőket. A családi hangulatú est végén természetesen nem maradhatott el a koccintás, a gratuláció sem a megjelent számos kedves barát, ismerős részéről.

Tudósítónk

A Credo verséneklő együttes

ALAPÍTVÁ 1989-BEN

KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG

KEDVES OLVASÓNK, ÖN IS JELÖLHET A KERESZT KÁRPÁTALJÁÉRT ELISMERÉSRE!

A Kárpátaljai Szövetség a Kárpátaljáról elszármazottak által alapított szervezetként felelősséget érez a szülőföldön maradt földijeiről, boldogulásukért. Szövetségünkön kívül számos ember napról napra cselekszik azért, hogy a kárpátaljai emberek élete, sorsa jobb legyen, nyelvük, kultúrájuk, intézményeik fejlődjenek.

A Kereszt Kárpátaljáért a Kárpátalja Szövetség által alapított elismerés, amellyel olyan nem Kárpátalján élő személyeket, szervezeteket, vállalkozásokat kíván díjazni, akik folyamatosan, önzetlenül és elhivatottan cselekszenek kárpátaljai embereket támogató célokért.

KIKET SZERETNÉNK ELISMERNI?

Ezúttal nem a hivatásból, állami, kormányzati illetve segélyszervezeti feladatokat végrehajtók munkáját kívánjuk elismerni, hanem azokat a pusztán önrővel rendelkező személyeket, szervezeteket, vállalkozásokat, akik a szó valódi értelmében civilek, és személyes áldozatvállalásukkal cselekszenek jót Kárpátaljáért vagy akár egyetlen kárpátaljai emberért.

MIBŐL ÁLL AZ ELSIMERÉS?

Az elismerés egy díszoklevél és egy egyedi, számozott, művész által készített dombormű, amelyet egy sajtónyilvános eseményen adunk át a díjazottaknak. Az esemény része egy olyan kereszt jelképes átadása is, amelyet a következő évben az előző évi díjazottak adnak tovább az újabb kitüntetetteknek. A Kárpátaljáért Kereszt hordozása kifejezi, hogy az azt hordozók vállalják a szolgálatot a kárpátaljai emberekért. A Kárpátaljáért Kereszt átadása azt jelképezi, hogy a szolgálat terhe átadható, megosztható.

ÖN IS JELÖLHET!

A Kereszt Kárpátaljáért elismerést 2019-ben hárman kapják egy ünnepség keretében. **Az elismerésre november 15-ig a www.jeloles.karpataljai.hu honlapon bárki jelölhet** indoklással bárkit, aki megfelel a fent leírtaknak. Az elismerés odaítéléséről a Szövetség elnöksége dönt. Az elismerésre Ön is jelölhet – akár több személyt/szervezetet/vállalkozást is. Közreműködését köszönjük!

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG KÖZGYŰLÉSE

A törvényes szabályok szerint került sor a Kárpátaljai Szövetség XXXII. közgyűlésére május 24-én Budapesten, a Városligeti fasor 44-ben.

A közgyűlés Benza György elnök köszöntőjét követően dr. Igyártó Gyöngyi levezető elnök közreműködésével meghallgatta Csete György Eörs főtitkár beszámolóját a 2018. évben végzett feladatokról, valamint dr. Kapuvári Béla felügyelő bizottsági elnök jelentését. Ezt követően egyhangúlag elfogadta a Kárpátaljai Szövetség 2018. évről szóló közhasznúsági jelentését, beszámolóját és mérlegét.

Tudósítónk

Fotó: Pókos István

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki a tagtársaknak a szövetség célkitűzéseinek anyagi támogatásáért. Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a *Kárpátaljai Hírmondó* megjelentetésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá.

Külön köszönjük

dr. Voloscsuk Katalin Edit (Jászberény)
és **Nemeséri Lászlóné dr. Filemon Mária** (Budapest)

tagtársainknak a kiemelt támogatást.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket. 2019 első negyedévében az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Aggteleky Éva (Székesfehérvár),
Arnóczky István József (Gyöngyös),
dr. Badik Adrianna (Budapest),
Balogh Eszter és József (Budapest),
Bárany Elza (Csömör),
Behun Lajos (Békéscsaba),
dr. Bencze Gyula (Budapest),
dr. Beregszászi Benjamin (Eger),
Birgány Géza (Csömör),
Bíró Katalin (Budapest),
Boniszlavszkyné Répay Katalin (Budapest),
dr. Bora Katalin (Eger),
Borbély Edit (Eger),
dr. Borkó László (Gyömrő),
Csulák Erzsébet Katlain (Budapest),
Csulák László (Budapest),
Duliskovics István dr. (Dunakeszi),
dr. Duzsej Miklós (Miskolc),
Fábián Edit Klára (Mátészalka),
dr. Fábián István (Nyíregyháza),
Fekete Amália (Budapest),
File Lajos (Budapest),
Dr. Fodor István (Budapest),
Giricz Vera (Aszód),
Gyüre Józsefné (Fényeslitke),
ifj. Hadady Csaba (Dunaharaszti),
dr. Harajda András (Budapest),
Hegedűs Zsuzsanna (Mogyoród),
dr. Husznai Katalin (Budapest),
Jakob Jolán (Budapest),

dr. Kiss Márta (Budapest),
Kiszely Katalin (Szentendre),
Kovács Gyöngyi (Budapest),
Kovács Zsolt (Budapest),
dr. Kristofori György (Sirok),
dr. Lendvai Margit (Szolnok),
Locker István (Baktalórántháza),
Lődár Györgyné (Mezőtúr),
Lusztig Gábor (Szentendre),
Magasházy Valéria (Fedémes),
dr. Medgyessy István (Debrecen),
Méhes László Mátyás (Budapest),
Méhészné Kiss Alice (Mezőtúr),
Molnár Béla (Budapest),
Molnár Lajos (Budapest),
Oniszkó László (Budapest),
Papp Lászlóné Nagy Magda (Budapest),
Pappné Popovics Judit (Budajenő),
Polgár Tibor (Százhalombatta),
Pongor Istvánné (Budakeszi),
Sághi Ferencné (Budapest),
Skrabák István (Márokpapi),
dr. Szepesi Erzsébet (Székesfehérvár),
Szimjon Magdolna (Nyíregyháza),
dr. Szűrös Mátyás (Budapest),
Tuba Magdolna (Karcag),
Tyentyés László (Budapest),
Újfaluassy István (Orosháza),
dr. Zétény Dalma (Budapest).

Elindult a kárpátaljai művelődési intézmények fejlesztési programja

Infrastrukturális fejlesztéseket és programtámogatásokat is tartalmaz a magyar kormány által elindított, Kárpátalját célzó kulturális fejlesztési program.

A kabinet május közepén hozott határozatot Kárpátalja kulturális fejlesztésének támogatásáról, erre a célra 2019-ben és 2020-ban csaknem 2,5 milliárd forint áll rendelkezésre – idézte fel a program budapesti sajtótájékoztatóján a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért és a Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program koordinálásáért felelős miniszteri biztos.

Grezsa István emlékeztetett arra, hogy számos kárpátaljai településen állnak hatalmas méretű posztsovjett kultúrházak, amelyekbe némi fejlesztés után a legmagasabb színvonalú nemzeti kultúrát lehetne elvinni. Beregszászon magyar állami forrásból újult meg az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház épülete, melyben rövidesen megnyílik a Fedák Sári Kultúrközpont is – számolt be az eddigi eredményekről a miniszteri biztos. A most induló programnak köszönhetően befejeződhet a salánki és tiszapéterfalvi kultúrházak felújítása, ezek mellett a téglási, bátyúi, verbőci, viski, derceni, técsői és nagybodronyi művelődési házak rekonstrukcióját vette tervbe a kormányhatározat. A programhoz való csatlakozási szándékát már több magyarországi kulturális intézmény is jelezte.

Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház

főigazgatója hangsúlyozta, hogy szeretnének vezető szerepet játszani a kezdeményezésben. A teátrum 10–15 alkalommal lépett fel az elmúlt években Kárpátalján, ez a programjuk most rendszerszerűbben folytatódhat – jegyezte meg.

Pál István „Szalonna”, a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetője is kiemelte annak jelentőségét, hogy a budapesti kulturális intézmények előadásait Kárpátalján is élvezni lehessen. Ezt tapasztalataik szerint nemcsak a helyi magyarok, hanem a többi nemzetiség is örömmel fogadja.

Kiss-B. Atilla, a Budapesti Operettszínház főigazgatója elmondta: az operett műfaja nemcsak Budapesthez, hanem az egész nemzethez, sőt az egész Kárpát-medencéhez tartozik, így hidat képezhet a szomszéd népek felé is.

Szamosi Szabolcs, a Filharmónia Magyarország Nkft. ügyvezetője közölte, hogy legfontosabb küldetésüknek Kárpátalján is a fiatalok megszólítását tartják, ezért ifjúsági koncertekkel vesznek részt a kezdeményezésben.

Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház főigazgatója az MTI-nek elmondta, hogy nemrég az Operaház segítségével újult meg a 3000 fő befogadására

képes beregszászi szabadtéri színpad, ahol idén Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operáját tervezik bemutatni. A Gördülő Opera program kamionszínpada egy felvidéki turné kiegészítéseként látogat majd el Ungvárra is a *Szerelmi bájtal* magyar nyelvű változatával, de az Operaház kisebb kárpátaljai települések kultúrházai is tervez fellépéseket kamaraoperákkal, balettel előadásokkal.

(MTI)

Haza a magasban

2010-ig gyásznapként éltük meg június 4-ét, a trianoni békediktátum napját. Am azóta a gyásznapból a nemzeti összetartozás napja lett. Ezzel együtt új feladatok fogalmazódtak meg: önsajnálát és önfeladás helyett következetes elszántsággal építjük a közös magyar jövőt, s ahol kell, megvédjük a kisebbségi létbe

kényszerített magyarság jogait – hangzott el a Trianon-évforduló alkalmából a Rákóczi-főiskolán tartott megemlékezésen.

Orosz Ildikó rektor arról beszélt, hogy a Kárpátalján élő magyarok sűrűn élték meg a hatalomváltásokat, így nekik aztán bőven kijutott a megaláztatásokból, abból, hogy másodrendű állampolgárként kezelték őket. Ennek ellenére ez a közösség önszerveződésből is komoly eredményeket tud felmutatni.

A 99 évvel ezelőtti nemzeti tragédia kibeszélésének fontosságát hangsúlyozta Szilágyi Mátyás beregszászi magyar főkonzul. Trianon három nemzedék életét keserítette meg, s tette próbára őket, emlékeztetett rá Brenzovics László, a KMKSZ elnöke. Am minden nehézség ellenére sikerült megőrizni identitásunkat, kultúránkat, megélni hagyományainkat.

A magyar kormány megbízásából a Külügyminisztérium közreműködésével a Méry Rátió Kiadó megjelentette Borovszky Samu *Magyarország vármegyéi és városai* című 26 kötetes monográfiásorozata hasonmását. Ez alkalmából Magyarország Beregszászi Konzulátusa 30 tanintézménynek ajándékozott ezekből a könyvekből.

A Rákóczi-főiskolán tartott nemzeti összetartozás napi ünnepséget a 43 éves múltra visszatekintő Kormorán együttes koncertje koronázta meg.

-kovács-

Fotó: Fülöp László

Otthont kap a Munkácsy Mihály Magyar Kulturális Központ

Munkács egyik emblemikus épülete, az egykori Osztrák-Magyar Bank az 1900-as évek elején épült. Mind a mai napig bankként funkcionált, talán ez is közrejátszott abban, hogy az épület nincs nagyon lelakva, bár történtek rajta előnytelen átalakítások. A magyar kormány által létrehozott Magyar Házak Kárpátalján program keretében az épületet nemrégiben megvásárolták, ezzel kapcsolatban tartott sajtótájékoztatót a helyszínen dr. Grezsa István miniszteri biztos. Kihangsúlyozta, szeretnék az épülete eredeti arculatát visszaállítani, mely a Munkácsy Mihály Magyar Kulturális Központ elnevezést kapja. Rendelkezésre állnak a felújításhoz szükséges pénzügyi források, az építész csapat, akik a szükséges műemléki színvonalon állítják helyre az épületet, helyrehozhatatlan károk hála Istennek nincsenek.

– Ez az épület ad majd otthont a Munkácsy Mihály Magyar Kulturális Központnak, amely reményeink szerint a helyi magyar társadalmi, politikai és civil szervezetek közös magyar házáként funkcionálna. Ezen túlmenően előrehaladott tárgyalásokat folytatunk az OTP Bank munkácsi fiókjával, hogy kultúrtörténeti okból is átköltözne, és itt folytatná a tevékenységét. Valamint a projekthez kapcsolódóan az udvar turisztikai hasznosítását is tervezzük – magyarázta a politikus. Mint mondta, Andrij Baloga, Munkács

polgármestere támogató jóindulattal fogadta a vásárlási hírt, és ígéretet tett arra, hogy a város részéről a szükséges engedélyeket a lehető leghamarabb kiadják.

– Nagy megtiszteltetés számunkra, hogy valamennyi munkácsi magyar szervezet képviselője eljött, és mindannyian máris magukénak érzik ezt a programot, rengeteg jó ötletet kaptunk a felújításhoz

és a funkciók elhelyezéséhez. Megtiszteltetés továbbá, hogy Majnek Antal püspök atya is megjelent, és erősíti a munkánkat. Köszönet jár továbbá a külképviseletek vezetőinek, akik velem együtt képviselik Magyarországot, annak kormányát, és ezt a nagyszabású projektet, amely Munkács magyarságának a megerősítését célozza, közösen tudjuk végrehajtani – zárta tájékoztatóját a miniszteri biztos.

Kérdésünkre, miként funkcionál még a hatalmas épület, elmondta, az épület éke és díszé az első emeleti nagyterem, amely hiánypótló kulturális helyszínévé válhat a helyi magyarságnak.

– Azt szeretnénk, ha a színvonalas és minőségi kultúrprogramok mellett találkozóhelyet alakíthatnánk ki a munkácsi magyar fiatalok számára. Kárpátalja történelmi épületei számunkra fontos helyszínek, mind a történelmi emlékezet, mind a nemzeti identitás és a 21. századi kárpátaljai magyar megmaradás szempontjából.

H. Cs.

Tankönyvek és munkafüzetek a nagyszőlősi iskolába

Az Igazságügyi Minisztérium jóvoltából a Nagyszőlősi 3. Számú Perényi Zsigmond Középiskola gazdag és értékes ajándékot kapott: 1652 darab magyar nyelvű tankönyvet és munkafüzetet az 1–4. osztályosok részére. Völner Pál, az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára fontosnak tartotta személyesen eljönni, és átadni ajándékukat a tanintézménynek. Az iskolások előadással kedveskedtek a vendégeknek. A politikus örömmel jegyezte meg, látszik, hogy itt is hasonlóan tanítanak, a gyerekek műsor is azt bizonyította, hogy közös a múltunk, a kultúránk, a nyelvünk, ami összeköt bennünket, magyarokat. – Magyaroknak lenni pedig felelősség, ugyanis a felmenőinkről ránk maradt dolgokat meg kell örizzünk, és át kell adnunk a felnövekvő nemzedéknek. A magyar kormány azt is kötelességének érzi, hogy meg tudjunk felelni azoknak az elvárásoknak, amiket az elődeink támasztottak felénk. A kormányzat a jövőben is meg fog tenni mindent, és egyforma felelősséggel viseltetik a Kárpátalján, Vajdaságban, Felvidéken és másutt élő magyarok iránt. Köszönjük az itt élőknek, hogy vállalják magyarságukat, anyanyelvüket, történelmüket – hang-

súlyozta Völner Pál. Hozzátette, amikor ősszel Trócsányi László igazságügyi miniszter itt járt, egy kisebb tételt tudott biztosítani az iskola számára, most pedig

1652 darab tankönyvet adhattak át. – Jómagam, és a miniszter úr is fontosnak tartjuk a személyes jelenlétet, hogy ne csak egy távoli adományként kerüljön ide, hanem tudjunk találkozni, megismerkedni a diákokkal, a pedagógusokkal, az itteni magyarokkal. Pontosan azért, hogy az

elkötelezettségünket a találkozás révén is biztosítsuk – emelte ki a politikus.

Az értékes ajándékért a kárpátaljai magyarság nevében Brenzovics László mondott köszönetet. A KMKSZ elnöke azon reményének adott hangot, hogy ez a vidék is elindul a fejlődés, a stabilitás irányába, hogy a kárpátaljai magyar oktatás és kultúra élni és virágozni fog.

Homoki Gabriella igazgató néhány mondatban bemutatta a tanintézményt. Mint mondta, 1991 óta működik az épületben önálló magyar tannyelvű iskola, jelenleg 304 tanulója van. Báró Perényi Zsigmond nevét 1993-ban vették fel.

– Hála Istennek tanulóink száma egyre nő, ami azt jelentheti, hogy a magyarság visszatér a gyökereihez. Mi igyekszünk ápolni a hagyományainkat, a gyerekeket is ebben a szellemben neveljük – mondta. Hozzátette, nagy szükség volt a tankönyvekre és munkafüzetekre, arról nem beszélve, hogy ilyen szép könyveket eddig még soha nem kaptak. A gyerekek megbecsülik azokat, és szívesen tanulnak belőlük.

Hegedűs Csilla

Dokumentumfilm az aknaszlatinai sóbányászat végnapjairól

Zsigmond Dezső magyarországi filmrendező *A föld nyeli el* című megható dokumentumfilmben mutatja be Aknaszlatina múltját és tragikus jelenét. A filmet a budapesti és nyíregyházi bemutató után május 10-én Aknaszlatinán a község háza tanácstermében is levetítették, Kárpátalján elsőként, ahol a film több szereplője is jelen volt. Másnap Beregszászon, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban is láthatták az érdeklődők.

A beregszászi bemutatón is jelen volt Zsigmond Dezső, a film rendezője, Becse Tamás operatőr és Koncz Gabriella, a film vágója.

A közönséget Bocskor Andrea, az Európai Parlament képviselője üdvözölte, köszönetet mondva Zsigmond Dezsőnek és filmes csapatának, hogy *A Sátán fattya* című játékfilm után ismét kárpátaljai témát választottak. A képviselő asszony beszélt arról a Brüsszelben folytatott küzdelemlről, amelyet a valaha szebb napokat is megélt Aknaszlatina megmentéséért, a sóbánya újranyitásaért, de addig is a környezetszennyezés és a technogén katasztrófa felszámolásáért folytatott.

Sin József, a KMKSZ Beregszászi Községszintű Szervezetének elnöke köszönetet mondott Bocskor Andreának azért, hogy magas fórumok elé vitte a sóbánya ügyét. Köszönetet mondott ugyanakkor Zsigmond Dezsőnek is, aki filmjével bemutatja a szélesebb közvéleménynek is, hogy mi is történt és mi történik Aknaszlatinán.

A dokumentumfilmben az egykori bányászok és a bánya dolgozói mesélnek a sóbányászat több mint ezeréves történetéről, közben a hátuk mögött archív filmekben láthatjuk a bányát, az ott folyó munkát és a vízzel elöntött tárnákat, a bánya és a bányában működő országos jelentőségű allergológiai kórház végnapjait. Láthatjuk a lakóházak közvetlen közelében keletkező óriási krátereket, amelyek elnyeléssel fenyegetik az egykori bányászcsaládok házait és magukat az embereket is. A hétvégi házakat és a temető síremlékeit egymás után nyeli el a föld. A szlatinai bányászcsaládok makacsul ragaszkodnak szülőhelyükhöz, az ottani magyar közösséghez, és ragaszkodnának a bányához is, amely nekik és őseiknek évszázadokon át többet jelentett pusztá megélhetési lehetőségénél.

A film vetítése után Sin Edinának, a beregszászi színház programszervezőjének a kérdéseire válaszolva Zsigmond Dezső rendező elmondta a közönségnek, hogy a film forgatása 2008-ban kezdődött, rendszeresen visszajártak Aknaszlatinára, míg végül a Magyar Média Mecenatúra támogatásával az időközben megszűnt Echo Televízió megrendelésére elkészíthetett a film, amelyben Aknaszlatina lakói, egykori bányászok és hozzátartozóik mesélnek, emlékeznek a múltra, miközben szembenéznek a jennel és a jövővel.

A filmből megtudhatjuk a bánya tragé-

diájának igazi okait, ami nem más, mint az emberi kapzsiság, a hozzá nem értés. Hisz a szovjet időszakban a termelés minél nagyobb

mértékű növelése érdekében alkalmazott nagy erejű bányarobbantások és a takarékosági okokból elhanyagolt felszíni vízelvezető-rendszer meghibásodásai okozták a később visszafordíthatatlanná vált tragédiát. Pedig ha hozzáértő módon folyt volna a szovjet időszakban is a soktermelés, mint az azt megelőző időkben, még évszázadokig folytatódhatna. Így viszont talán a mi generációnk az utolsó, akik találkoznak szlatinai sóbányászokkal. Ezt a pillanatot örökíti meg a film eszközeivel Zsigmond Dezső munkája.

Badó Zsolt

Gyorsuló idő: kihívások és válaszok

Az idő körülöttünk annyira felgyorsult, hogy ami ma tapintható valóság, holnap csupán egy túlhaladott állapot. Így aztán nem törekedtünk örökérvényű gondolatok megfogalmazására, csupán a jelenlegi állapot érzékeltetésére és az odavezető út bemutatására – hangzott el a *kárpátaljai magyarság a 21. században* esszé-kötet bemutatóján. A Nap Kiadó gondozásában megjelentetett tanulmánygyűjteményről maga az ötletgazda és a szerzők beszéltek az Európa–Magyar Házban tartott találkozón.

Zékány Krisztina, a válogatás szerkesztője, az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Filológiai Tanszékének vezetője bevezetőjében arról szólt, hogy ha folyamatában szeretnénk látni a dolgokat, akkor már ma hozzá kellene kezdeni a következő kötet dolgozatainak a megírásához. Erre meg is van a szándék, a hozzá szükséges humán erőforrás is rendelkezésre áll, s remélhetőleg az anyagi háttér is sikerül biztosítani.

A közelmúlt történelmének bemutatása nagy felkészültséget, empátiát és alaposságot igényel, hisz nem letisztult folyamatokról van szó, így aztán ezek megítélése nem is lehet egységes, mutatott rá Szilágyi Mátyás beregszászi magyar főkonzul. Ezért is dicséretes a kötet életre keltőinek igyekezete, szerzőinek bátorsága. Ahhoz, hogy a kisebbségi politikáért felelős politikusok megalapozott döntéseket hozzanak, szükségük van ilyen fogódzókra, hiteles információkra, kreatív

gondolkodásról tanúskodó ötletekre. Olyan írásokra, amelyek a külhoni nemzetrészek életének egy-egy szeletét világítják meg.

A magyar közvélemény ugyan már sokat tud a kárpátaljai magyarságról, de még mindig messze nem eleget, hangsúlyozta Pusztay János professzor, a kötet ötletgazdája. A tervek szerint a mostani hasonló felépítésű

kiadványokban, amelyek a *Magyar szemhatár* sorozatban látnának napvilágot, az erre felkért szerzők készítenének látteleket a Kárpát-medence külhoni magyarjainak, valamint a diaszpórában élő nemzettársaink helyzetéről.

Zubánics László történész, a kötet egyik szerzője arról szólt, hogy a XXI. században egyik napról a másikra változik a valóság: a jelen holnapra már történelem. Am mindezek ellenére érdemes a mával is behatóbban foglalkozni, hisz csak így hozhatunk felelős-

ségteljes, megalapozott döntéseket a jövőre nézve. A kárpátaljai magyarok számára például a viharos és gyötrelmes XX. század egyik legfontosabb tanulsága: jöhetnek bármilyen vészterhes időszakok, türelemmel, bölcs kivárással, kulturális szellemi értékeinkhez való következetes ragaszkodással túlélhetők ezek a nemszeretem periódusok is.

Bacsó Róbert közgazdász – aki a kötetben Kárpátalja gazdasági helyzetét elemezte Ukrajna függetlenségének kikiáltásától napjainkig – a találkozón arról szólt, hogy az elmúlt közel három évtized óriási változásokat hozott az ukrán gazdaságban. Ahhoz, hogy a továbbiakban ennek a sokszor ellentmondásos, összetett folyamatnak a nyertesei legyünk, ismernünk kell a korábbi kezdeményezéseket, azok erősségeit és gyengeségeit. A szakember meggyőződéssel vallja: az Egán Ede nevével fémjelzett gazdaságélénkítő projekt is csak azokat tudja versenyhelyetbe hozni, akik ismerik az ukrán valóságnak e fontos szegmensét, s az elmúlt évek során megszerzett szellemi tőkét most vállalkozásuk szolgáltatába tudják állítani.

Sebestyén Ilona, a kötetet gondozó Nap Kiadó vezetője hiánypótlónak nevezte a nemrég megjelent kötetet. Öröndetes, hogy a könyv komoly érdeklődést váltott ki magyarországi értelmiségi körökben. Sebestyén Ilona beszélt a kiadó által megjelentetett Rákóczi-sorozatról, amely méltán tarthat számot a kárpátaljaiak figyelmére.

A találkozó ezután kötetlen beszélgetéssel folytatódott.

Eszenyi Gábor

Valami új és valami jó közeledik...

„Ha szerettek, tartsátok meg parancsaimat, én meg majd kérem az Atyát, és más vigasztalót ad nektek: az Igazság Lelkét, aki örökké veletek marad. A világ nem kaphatja meg, mert nem látja és nem ismeri. De ti ismeritek, mert bennetek van és bennetek marad. Nem hagyok árván benneteket, hanem visszajövök hozzátok. Rövid idő, s a világ nem lát többé, ti azonban láttok, mert én élek, és ti is élni fogtok majd. Azon a napon majd megtudjátok, hogy Atyámban vagyok, ti bennem, s én bennetek. Aki ismeri és teljesíti parancsaimat, az szeret engem. Aki szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja. Én is szeretni fogom, és kinyilatkoztatom magam neki.” Ekkor Júdás – nem az iskarióti – megkérdezte: „Uram, hogy van az, hogy nekünk akarod magad kinyilatkoztatni, nem a világnak?” Jézus így folytatta: „Aki szeret engem, az megtartja tanításomat, s Atyám is szeretni fogja. Hozzá megyünk és benne fogunk lakni. Aki nem szeret, az nem tartja meg tanításomat. A tanítás, amelyet hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki engem küldött. Ezeket akartam nektek mondani, amíg veletek vagyok. S a Vigasztaló, a Szentlélek, akit majd a nevemben küld az Atya, megtanít benneteket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek. Békességet hagyok rátok. Az én békémet adom nektek. Nem úgy adom nektek, ahogy a világ adja. Ne nyugtalankodjék a szívetek, s ne csüggedjen. Hiszen hallottátok, hogy azt mondtam: Elmegyek, de visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek, örülnétek, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyobb nálam. Előre megmondtam nektek, mielőtt megtörtént volna, hogy ha majd bekövetkezik, higgyetek. Már nem beszélek soká nektek, mert közeleg a világ fejedelme. Rajtam nincs hatalma. De a világ így tudja meg, hogy szeretem az Atyát, és végbeviszem, amivel az Atya megbízott. Keljetek föl, menjünk innét!”

Jn 14,15-31

Krisztusban kedves Testvérek!

Lassan közeledünk a pünkösdhöz, a Szentlélek eljövételének ünnepéhez. Ebben az átmeneti időszakban mi is átéljük az apostolok várakozását, amikor már nem a félelem miatt, mint korábban, hanem Krisztus kérésére reménnyel telten várakoznak az időre, amikor végre útnak indulhatnak. Krisztus feltámadt halottaiból, negyven napon keresztül megjelent a tanítványoknak, majd megígérte nekik a Vigasztalót, aki majd eszébe juttat mindent az apostoloknak. Az apostolok valami újnak készülnek részeseivé válni.

Húsvétól kezdve Szent János evangéliumát olvassuk, és az ünneppel ez az evangélium befejeződik. Valami más veszi kezdetét. Folytatjuk majd Mátéval, és szépen a többi evangélistával. Ennek a korábbi időszaknak vége szakad. A pünkösd idővel liturgikus életünk tekintetében is átalakul a rend, mert belelépünk abba az időszakba, ami az év hátralévő részében meg fogja határozni szertartásaink rendjét.

A Szentlélek eljövételének ünnepe változást jelent mind az evangélium olvasásában, mind a liturgikus cselekedeteink sorában. De van ezenkívül

egy másfajta változás is. Ez az újdonság érintette egyrészt az apostolokat, másrészt érint bennünket is.

Ha a Szentírást olvassuk, igyekszünk abból mindig saját életünkre vonatkoztatni az ott leírtakat. Pünkösd ünnepével ezeknek az apostoloknak az élete alapvetően megváltozik. Felnőttiségre, önállóságra tesznek szert. A Szentlélek leszállásával hátrahagyják korábbi félelmeiket, és bátorságot kapnak arra, hogy új emberként kiálljanak az ünnepre összesereglett tömeg elé. Új élet kezdődik a számukra, új feladatokkal és új nehézségekkel, de egészen Isten jelenlétében maradva.

Ugyanezt a változást élhetjük át mi is az ünnep felé közeledve. A szentírási és liturgikus változások egyértelműen jelzik, hogy valami új és valami jó közeledik. Altalában akkor vágyunk az újra, ha a régivel valamiért elégedetlenek vagyunk. Ha van egy könyvünk, de már kiolvastuk, vágyunk egy másikra. Ha használtunk egy eszközt, de már elkopott, nyilván szeretnénk egy újat. De leginkább akkor vágyunk változásra, akkor vágyunk újra és jóra, ha az életünk egészét érintő rossz van ott a jelenünkben vagy a múltunkban. Ha valami emészt, ha valami bánt, ha

valami nemcsak, hogy nem használ, hanem kifejezetten árt, akkor jó okkal szabadulnánk tőle.

Ki ne gondolt volna már arra, milyen lenne, ha egy-egy nem épp jól sikerült tettünk után új kezdetet vehetnénk, és más irányba indíthatnánk az életünket? Ki ne szeretne alkalmanként új esélyt? Ki ne gondolt volna arra, hogy ha tehetné, megváltoztatná a múltat?

A múltat sajnos nem tudjuk megváltoztatni, de a jövőnket, ha nem is feltétlenül könnyen, de képesek vagyunk. Különösen nehéz a dolgunk, ha nemcsak egy betört ablak nagyságrendű dologról van szó, hanem valami nehezebben jótételezőről, mint amikor valakit komolyan megbántunk, esetleg akár testileg is megsértünk. Nehéz ilyenkor a megbocsátás, nehéz a tiszta lappal kezdés. Ugyanígy járhatunk a magunknak való megbocsátással is. Amikor bánt bennünket a lelkiismeret, mert valamit elmulasztottunk vagy valamit egyéb módon rosszul tettünk, saját tettünket is nehezen engedjük el. Még szerencse, hogy Isten egészen másként gondolkodik a megbocsátásról, mint ahogyan mi szoktunk. Isten szeretetében az a jó, hogy bármilyen gonoszak is legyünk, ha egyszer őszintén megbánjuk a bűneinket, ő megbocsát nekünk. És ha újra vétkezünk, és újra megbánjuk őszintén, Ő ismét megbocsát.

Gondolhatunk itt a tékozló fiú esetére, akit szívesen fogad az apja, még ha mindenét el is veszítette. De nem állunk messze az igazságtól akkor sem, ha Szent Pál apostol életére tekintünk. Ő Saulként, habár jóhiszeműen, de azzal kezdte a működését, hogy mindent elkövetett a keresztények kéze kerítéséért és megbüntetéséért. A Jézussal való találkozása után valami új kezdődik az életében. Volt mit megbánnia, de Isten szeretetéből az lett, akivé válnia kellett. Hátrahagyja a régi embert, és újba öltözködött. Pál apostolként azon volt, hogy Krisztus evangéliumát elvigye mindenkihez: pogányhoz és zsidóhoz egyaránt.

Hozzájuk hasonlóan nekünk is megadatik a lehetőség, hogy új emberbe öltözködjünk. A közelgő változás bennünket is indíthat arra, hogy Isten előtt bűnbánatot tartva reményteljesen várjuk az ünnepet, és vele együtt életünk megjobbúlását is. Bocsánatkérésünkben legyen velünk a Mindenható Isten, és adjon nekünk bátorságot letenni a múlt tetteit. Bűnbánatunk, gyónásunk által adjon nekünk Krisztusban új életet, és boldogabb napokat itt a Földön.

Amen.

Iván Gábor mezőgecsei
görögkatolikus áldozópap

I. Szent Margit-programos családi nap

A Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet családi napot tartott az általuk létrehozott ösztöndíjprogram támogatottjainak 2019. április 7-én Karácsván, a Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceumban.

A Szent Margit-programot 2015 szeptemberében indította el a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ) azzal a céllal, hogy összekösse a Kárpát-medence, illetve a világ magyarságának jó szándékú támogatóit kárpátaljai általános és középiskolás gyerekekkel, ezáltal előmozdítsa a támogatott gyerekek tanulmányi eredményeit, hitbéli életét, valamint a magyar közösség életében való szerepvállalását. Az ösztöndíjat szeptembertől júniusig kapják a gyerekek, minden második hónapban 20 eurónak megfelelő hrvnyát. A 2018–2019-es tanév folyamán 137 gyerek részesül a támogatásban 81 támogató által.

A családi nap közös imádsággal kezdődött, majd Lódár Jenő atya – a GISZ elnöke – köszöntötte a résztvevőket. A megnyitót

és az ebédet követően a gyerekekre számos szórakoztató program várt. A jó időnek

köszönhetően, mindannyian kint lehettek a szabadban, ahol a gyerekek és szüleik együtt vehettek részt a kézműves-foglalkozásokon, melyeket a Molnár Melinda által

működtetett Szeresd és tedd a jót elnevezésű kézművescsoport tartott. Hatalmas nép-

szerűségnek örvendett mind a lányok, mind a fiúk körében a KAPTÁR lézerharcjátéka, de nem maradhatott ki a programból a sokak által igen kedvelt focimérkőzés sem. A családi napon több mint 150-en vettek részt, közülük 90-en támogatott gyerekek voltak.

A játékok után sor került a márciusi és áprilisi támogatások átadására, majd közös, hálaadó imával zárták

a napot.

Az esemény a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatásával valósulhatott meg. (GISZ)

Sportnap a Pásztor Ferenc-ház udvarán

A beregszászi római katolikus egyházközség szervezésében a közelmúltban egy igazán érdekes, élménydús és hasznos napra került sor a plébánia udvarán. A szervezők a Sportnap keretén belül számos sportolási, mozgási lehetőséget biztosítottak az érdeklődőknek: frizbizhettek, focizhattak, kézilabdázhattak stb. Kurmay Sándor a ping-pong-asztalnál várta az asztaliteniszező vágyókat, Bunda Szabolcs a konditeremben a testépítésben segített,

Szilaj István közreműködésével barantabemutatóra került sor, Bárdos István a kötélmászás technikáját és tudományát igyekezett átadni az érdeklődőknek, Renik Tímea pedig aerobic-bemutatót tartott, melybe sok fiatalasszony betársult. Továbbá Egészséges táplálkozás címszó alatt előadás és kóstoló is volt, de aznap kerítették sort az új edzőterem megáldására is.

– Az egyházközség területén már több éve számos sportolási lehetőség adott, ami sokak számára még mindig nem ismert, ezért szerveztük meg a nyilvános sportnapot, hogy felajánljuk a konditermünket, a sportpályát minden érdeklődőnek. Három évvel ezelőtt a Magyar Labdarú-

gó Szövetség segítségével sikerült egy sportpályát nyitnunk, ahol két tornatanár

tart edzéseket hétfőtől szombatiig. Az ide járó gyerekek versenyeken is részt vesznek, kézilabdában és futballban – magyarázta Kurmay Sándor, az egyházközség titkára. Hozzátette, egy ideje konditerem is működik, itt szintén edzők segítenek a természet igénybe vevők számára, jó tanácsokat adnak mindenkinek, aki alakítani szeretne a testén, alkotán. Péntekenként asztaliteniszezésre is van lehetőség, és a sok éve működő játszótérről

se feledkezzünk meg, amit naponta sok-sok kisgyermek vesz igénybe. Emellett rendszeres aerobic-edzések bevezetését is tervezik.

Tehát minden sportolni vágyót nagy szeretettel várunk, hiszen, mint ahogy azt Molnár János római katolikus plébános-esperes is kihangsúlyozta köszöntőjében, ép testben ép lélek. – Az ember a testnek és léleknek az összessége, éppen ezért az egyháznak nemcsak az ember lelkével kell törődni, de a testével is, azzal a testtel, amit Istentől kaptunk, amiben benne van a lélek. Nekünk őrizni kell azt a testet, amit Isten teremtett, és akkor mondhatjuk igazán, hogy ép testben ép lélek – fogalmazott az esperes.

A sportnap célja a fentebb felsoroltak mellett az egészséges életmód népszerű-

sítése is volt, odafigyeltek az egészséges táplálkozásra, izletes tavaszi salátát kínáltak a résztvevőknek.

Tudósítónk

Néphagyomány az ősszmagyar kultúra jegyében

A Nagyberegi Tájház 2013-ban kezdte meg működését. Az első évben mindössze három rendezvényt szerveztek ott, de 2014-től már heti rendszerességgel foglalkoznak az oda látogató gyerekekkel. A programok szeptember végétől május végéig tartanak. A látogatókat Gál Adél programszervező várja, először tárlatvezetéssel, a tájház bemutatásával.

– Mindig a jeles napokhoz igazítjuk a programjainkat, szeptemberben tehát szüreti mulatsággal indítunk, olyankor élőzenés táncház van, a kézműves foglalkozásokon őszi leveleket használunk fel. Márton napján lámpásokat készítünk,

Szent Mártonról mesélünk a gyerekeknek. A novemberi gyertyamártogatást követően pedig kezdetét veszi az adventi időszak, karácsonyra készülünk adventi koszorúkkal, kopogatókkal, karácsonyi díszekkel, mézeskalácsot és bejglit sütünk közösen a gyerekekkel. Luca napján gyermekjátékokat szervezünk – kezdte beszélgetésünket Adél.

– A téli szünet után farsanggal folytatjuk programsorozatunkat, mindent igyekszünk „bele- rakni”, ami belefér. Farsangi álarcokat, busó maszkokat készítünk. A busójárás nem pont a mi vidékünkre jellemző, viszont a magyar kultúra része, ezért tartjuk fontosnak ezt is megismertetni a gyerekekkel. Kiszebabukat is készítünk, más szóval pálcika- babákat. A gyerekek nem igazán ismerik a kiszebabákat, ezért számunkra is nagy öröm megismertetni velük ezt az régi, érdekes játékot. A farsangi játszótérben körjátékokat játszanak a kicsik, a kézműves foglalkozások keretében pedig farsangi fánkot sütünk, csuhét fonunk és a szövést

is kipróbáljuk. Március 15-re kokárdákat készítünk, és ha már jó az idő, akkor az udvaron agyagozunk, nemezelünk.

Aztán következik a húsvét. Manapság divatba jöttek a húsvéti kopogatók is, ter-

Nyílt nap a tájházban

A magyarországi Tájházak Szövetsége minden évben a Szent György napjához legközelebb eső szombaton szervezi meg a tájházak összefogását jelképező, a közösség erősítését szolgáló Tájházak napját. A programban idén a Nagyberegi Tájház is részt vett, hiszen ez az első olyan kárpátaljai tájház, amely csatlakozott a magyarországi tájházakat összefogó szövetséghez, így a Szent György napja utáni szombaton a Pro Cultura Subcarpathica szervezésében és koordinálásával ők is nyílt napot tartottak.

Az előkészületek már a kora reggeli órákban elkezdődtek, a kemencében sült a bográcsban. A szervezők a szép tavaszi napon gazdag program-összeállítással kedveskedtek az oda látogatóknak, alkalmat kívántak teremteni arra, hogy az év egy kiemelt napján a tájház az érdeklődők figyelmének a központjába kerülhessen. Mint azt Gál Adél programszervező, a Pro Cultura Subcarpathica munkatársa elmondta, kézműves foglalkozásokat tartottak, a nemezelés, gipszöntés, pálcikababák készítése közül válogathattak a gyerekek. Az egész napos programok mellett három tematikus előadásra is sor került: Kész Barnabás néprajzkutató, történész élő történelemóra invitálta a fiatalokat, Kész Margit néprajzkutató pedig interaktív néprajzóra keretében Szent Györgyről tartott előadást. Kész Rebecka, a Debreceni Egyetem néprajz szakos hallgatója Rákóczi-mondákat és nótákat tanított a gyerekeknek. Gál Adél azt is hozzátette: a beregi tájházban egyébként nem új keletű, hogy egy nap alatt akár száz látogatót is fogadnak és vendégül látnak.

A programokban gazdag napot élőzenés táncház zárta a Sodró együttes közreműködésével, amelyen a helyi iskolások, érdeklődők mellett a Határtalanul program magyarországi vendégei is részt vettek.

Tudósítónk

mészeten ezt is készítünk, no meg hímestojásokat. Vidékünkön sokféle hímestojás- festés létezik, a kárpátaljai hagyományos tojásfestési technikákat igyekszünk bemutatni és megtanítani az érdeklődőkkel, például a karcolt vagy berzselt tojást, az ugocsi, salánki viaszos tojást stb. Húsvét után tavaszi virágokból kompozíciókat készítünk, május elején májusfát állítunk, programsorozatunkat a pünkösdi királyválasztással zárjuk.

– A felsorolt, fantasztikus programokon bárki részt vehet?

– Minden programunkat meghirdetjük, Facebook-oldalunkon is, s most már ott tartunk, ahogy kirakjuk a programot, percekkel belül össze is gyűl annyi jelentkező, amennyit fogadni tudunk. Mára nemcsak a beregvidéki iskolásokat hozzák, hanem jönnek más járásokból is. Téli időben, amikor beszorulunk, egyszerre csak egy 25 fős csoportot tudunk fogadni, foglalkoztatni. Tavasztól jobb a helyzet, hiszen az udvaron 50–60 gyerek is elfér.

– A programok korosztályfüggők?

– Mi alakítjuk a programokat a gyerekekhez. A játszótérre csak kicsiket

Varunk, a nagyobbak vegyesen szoktak lenni, és mindenki a maga módján veszi ki a részét a foglalkozásokból. Busó maszkokat például készíthettek a szaképző intézetes hallgatók is éppen azért, hogy később ők is át tudják adni ezt a tudást.

– Mit szeretnek a gyerekek a legjobban?

– Mindent szeretnek, főképpen a könnyen elsajátítható dolgokat. Talán a körmösckézés a favorit, ezt mindenki hamar megtanulja, fiúk, lányok, kicsik és nagyok egyaránt. És nem kérdés, hogy az udvaron szeretnek a leginkább játszani. Van néhány népi játékunk, gólyaláb, diótörő, célba dobó. Mindegyikből kettő van, hogy versenyezni tudjanak, hiszen úgy a legérdekesebb.

– Tehát minden a hagyományörzészről szól, a magyar kultúrán alapul. Miért tartják fontosnak, hogy a felnövekvő nemzedékbe mindezt játékosan beplántálják?

– Sokszor mondjuk, hogy már a csapból is a hagyományörzés folyik, mégis azt valljuk, hogy a felsorolt tevékenységeket mindenkinek ismernie kell. A tájházban pedig nemcsak az elméleti, hanem a lényegesebb, a gyakorlati részét is kipróbálhatják, a kezükbe vehetik a szenes vasalót, a mozsarat, a csöcsös korsót, megtekinthetik a sokszor használatban lévő búbos kemencét. És minden kézművességhez információkat társítunk, megbeszéljük, mi mire jó, például mire kell a körmösckézés. Egy gyerek sem tudja (és szerintem sok felnőtt sem), hogy régen gatyamadzagot fontak ezzel a technikával. Manapság egyre kevesebb házban él együtt több generáció, ezért ritka, amikor a mai gyerekek lehetősége van arra, hogy nagyszüleitől megtanulja ezeket a dolgokat. Ezt szeretnénk mi a tájházban pótolni, ami sokéves tapasztalataink szerint hatalmas élményt jelent hatalmas korosztályú gyerekeknek.

–csillag–

Rákóczi emlékezete Kárpátalján

Magyarország Országgyűlése – II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelemmé történő megválasztásának 315. évfordulója alkalmából – a 2019-es esztendőt Rákóczi-emlékvé nyilvánította.

Az emlékvé nyitó rendezvényeként a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közossége (MÉKK) az *Írók a pulpituson* program keretében március 27-én, a Nagyságos Fejedelem születése napján *Rákóczi emlékezete Kárpátalján* címmel filmvetítéssel, könyvbemutatóval egybekötött megemlékezést tartott Ungváron, Munkácson, Beregszászon és Tégláson.

A beregszászi rendezvényre a járási könyvtár olvasótermében került sor. A szép számban egybegyűlt érdeklődőket és a vendégeket – köztük Szilágyi Mátyást, Magyarország beregszászi külképviseletének főkonzulját és Bodnár Zsoltot, az ungvári főkonzulátus konzulját – Varga Éva, a könyvtár igazgatója üdvözölte.

Szilágyi Mátyás főkonzul méltatta II. Rákóczi Ferenc emberi nagyságát, személyének történelmi jelentőségét. Mint mondta, az általa vezetett szabadságharc a magyar államiság megőrzésére irányult, így személye magyar identitásunk egyik szimbóluma. A diplomata örömeinek adott hangot, hogy Beregszászon a közeljövőben felavatandó Rákóczi-szoborral méltó emléket állítanak a Nagyságos Fejedelemnek.

A találkozó moderátori szerepét is felvállaló Dupka György, a KMMI igazgatója, a MÉKK elnöke bemutatta a KMMI-füzetek sorozatban erre az alkalomra megjelent *Rákóczi tululmadara* című monda- és legendagyűjteményt (összeállító: dr. Dupka György és dr. Zubánics László történész). A kiadvány borítóján egyébként az a Győrfi Lajos alkotta Rákóczi-lovaszobor látható, amely Beregszászon áll majd a Budapest parkban. Dupka György az olvasók figyelmébe ajánlotta az *Együtt* című irodalmi-művészeti-kulturális folyóirat 2019/1. számát is.

Ezután Kovács Sándor eszenyi származású, Budapesten élő helytörténész, útikönyvszerző, fotográfus *Rákóczi-emlékek Kárpátalján* címmel vetített képes, filmbejátszásokkal illusztrált elő-

adást tartott arról, hogyan él még ma is elevenen a ruszinság körében a fejedelem („cár”) emlékezete, hol és milyen Rákóczi-emlékhelyek találhatók ezen a tájon, miként él Rákóczi szelleme a kár-

pátaljai irodalomban. Mint mondta, a Nagyságos Fejedelemnek számtalan utca-, intézmény- és településnév állít emléket vidékünkön, de sok a Rákóczi-emlékhely is, amelyeket nemcsak a hozzánk érkező turistáknak érdemes felkeresni, azokat meg kell ismerniük az itt élőknek is. Csak néhány a Kovács Sándor által részletesen bemutatott emlékhelyek közül: a munkácsi vár, ahol II. Rákóczi Ferenc gyermekkorát töltötte, Beregszász és Mezővári, a zászlóbontások, Tiszaújlak, az első győztes csata, Salánk, az utolsó országgyűlés (haditanács) helyszíne, Dolha, Beregszentmiklós stb.

Az előadás után az érdeklődők kérdéseket tehettek fel az előadónak.

Kovács Sándor egy általa szerkesztett Kárpátalja-térkép, valamint a vidékünkkel foglalkozó könyveinek egy-egy dedikált példányát ajándékozta a járási könyvtárnak, amelyeket Varga Éva igazgató vett át. Sokan érdeklődtek, hol lehet hozzájutni ezekhez a kiadványokhoz. A szerző elmondta, hogy azok elsősorban Magyarországon kerültek forgalomba. Viszont, hogy itt is hozzáférhetővé váljanak, három kárpátaljai vonatkozású könyvből anno 100-100 példányt átadott a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetségnek, hogy juttassák el a magyar iskolákba. Erre úgy nyílt mód, hogy a *Máramarosi bércek között* c. könyvből a szerző 2015-ben a saját költségén vásárolt meg 100 példányt a kiadótól (egy-egy kötet kiadói ára 4000 Ft), a *Bús düledékeiden* címűből 2016-ban – Kovács Sándor, a kerület lakosának szorgalmazására – Budapest XVIII. kerületének önkormányzata vett százat, majd a következő évben a *Verecke – a honfoglalás kapuja* című kötet 100 példányának megvásárlását a Nemzetpolitikai Államtitkárság finanszírozta. Kovács Sándorral együtt reméljük, hogy ezeket a hiánypótló ismeretterjesztő könyveket azóta hasznosan forgatják a tanárok és a diákok egyaránt.

A rendezvény végén a résztvevők egy csoportja megkoszorúzta a Nagyságos fejedelemnek a Bethlen–Rákóczi-kastély falán lévő emléktábláját.

Sz. J.

Az idén nemzeti ünnepünk, március 15-e alkalmából két kárpátaljai gyökerű költőt tüntettek ki József Attila-díjjal. Ikeroldalunkon verseikből válogattunk.

FINTA ÉVA

1954. január 2-án született Beregszászon. Az általános iskolát a beregszászi a 6-os számú iskolában végezte el. Ötödik osztályos

korától Drávai Gizella volt a magyartanára, aki felfigyelt helyesírására és irodalom iránti vonzalmára. A tanárnő által ismerte meg Horváth Annát és a város akkori szellemiségét meghatározó beregszásziakat. A Beregszászi 4-es Sz. Kossuth Lajos Középiskolában érettségizett 1971-ben. Ezt követően a 8-as, majd a 7-es iskolában dolgozott, 1982-től Horváth Anna mellett volt dekorátor a Városi Kereskedelem alkalmazottjaként. Ekkor kezdett komolyabban foglalkozni a festészettel is. Tíz évig rendszeresen részt vett városi és területi kiállításokon.

1972-ben felvételizett az Ungvári Állami Egyetem magyar nyelv és irodalom szakára, ahol 1978-ban szerzett diplomát levelező tagozaton. Időközben megjelentek versei a helyi napilapokban. 1977-től rendszeresen publikált irodalmi almanachokban és antológiákban, Jurij Szkrobinec és Iván Petróci fordításában ukrán nyelven is.

Első önálló verses füzet a Kárpáti Igaz Szó hasábjain jelent meg 1979-ben *Vállakozás az öröme* címmel. További kötetek: *Idő – korongon* (versek, Kárpáti Kiadó, 1987), *A lét dicsérete* (versek, Hatodik Síp Könyvek, 1991), *Párház* (verses színmű, Galéria Kiadó, 1993), *Földközben* (versek, Miskolc, 1993), *Vissza a vízöntőbe* (versek, Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2007), *Szapphó a szirten* (versek, Miskolc, 2010), *Örök partok* (versek, Intermix Kiadó, 2013), *Hazamegyek. A kárpátaljai Sáfár László* (monográfia, Intermix Kiadó, 2016), *A tékozlás genezise* (versek, Intermix Kiadó, 2018), *Ötkönyv* (Napkút Kiadó, Budapest, 2018).

1990-ben családgyesítéssel Magyarországra költözött, jelenleg Sárospatakon él. Ugyanekkor lett tagja a Magyar Írószövetségnek. Verseit Bárdos Lajos, Ivaskovics József, Rózsa Pál és Dinnyés József is megzenésítette.

Séta a beregszászi temetőben

Az égről teljes fényét rám veti a napgolyó és káprázik szívem a múltba tántorodnak képei átkelnek fagyos tűzön és vízen én sorba rakom őket és viszem.

Milyen volt ifjúságom nem tudom már rég levágta rólam egy szike a fénylő napba szálltak évei elpárolgott szemem égő vize s nem faggatok bogárkát: elvisz-e.

Most sorra járom árva sírokat ki éltet adott és ki szellemet az enyészetben csontmalom forog megőrli mind az elmúlt éveket így lesz minden csak por és képzelet.

A temető igen modern dolog folyvást megújul és megváltozik születnek sírok enyészik a múlt a kő beton s a márvány is kopik a lényeg marad benne csak topik.

Pedig halottnak lenni köztetek lenne értelme és másutt sehol az ősز ragyog a tarka hegyeken a történelem körbeszónokol – volt egy világ mely megvan valahol

2014. november 7.

Jancsin mester házai

(Beregszászi utcaképek)

Táltos idő hogy törsz utat és lerombolsz minden csodát minden gyarapodni vágyó képzeletet házak utcaképek állnak háttal neked megfosztva a kezdet által tökélyre vitt képek ragyogásban fénylő tündökletétől.

Vén téglafal levert vakolat angyalfej Jancsin mester termése a szép arcú nő akár a torz Gorgó fejek vagy a harcos mezítelen álló alak ott a sarkon az épület élén ahol egykor én még boltokba mentem.

Most égig ér városfelejtő hiányod szépség halott minden teremtés hideg kő a ház akár sírkő is lehetne mégis élő a mély bujdosva a kriptá-térben laknak bizony minden szoba él belülről zárják a múltat.

2007. január 21.

Kiürülnek

(Kárpátaljai szívveréssel)

Kiürülnek a házak a kertek elnémulnak a nyelvek a szavak kialszanak a szájüregben a lángok lesznek halottak napi virradat. Pompeii réme előtti életünket hamu és szoborkert marad utánunk összekapaszkodott szerelmünk a nyelvvel lávakő szülő asszony a kőben vajúdás-émlék a térképen nem a szülőágyon.

Kiürülnek a lélek bőségkosarai a kiskertek virágai elosonnak viszik violás emlékeinket a színekbe rejtett nyelv ígézetét átadják helyüket a pornak. Úrhideg ölelgeti gyermekeinket tűz és jég fogsága a létük valaki zsoltárt énekel nekik Szenczi Molnár imáit értük.

Süss fel nap! – felzeng kislibásan egy távoli gyermekhang csupa szőke tejillat máza a szája csücsörít jelenünkre. A nyelv ma néktek – Reményik Sándor a nyelv ma néktek – a vers ötszáz bizony vagy ezer is magyar költőre lelsz.

Van az ember és van a nyelv s e kettőben a világ tudta ezt Teller Ede is nyelvünkben hordta tudatát. Van a nyelv és van az ember minden egyéb múlandó és selejt s házadnak hazádnak – csak a nyelv!

S odutta vola neki paradusumut hazoa nyelvét ajkára otthonának emlékeit nyelvébe illesztette feltárni genetikákat s hangjaiból az édes szájnak áramlott a magyarázat.

Czuczor Gergely versek helyett ezt a titkot nyitogatta százhetvenezer szavunkat magyarázta majd munkáját Fogarasira hagyta. Kinek érlelték magukat?

Csak ami lesz – annak bokra értelmünknek az ad világot de már színükbe szívják létünk a hant fölötti tulipánok.

Hazádnak rendületlenül – már csak nyelvednek – és hiába. Szaggatja ékezeit

nyelvünk írott szavú világa. Csak ami van csak ami lesz isa pur – ne legyen hiába!

2017. szeptember 29.

FÜZESI MAGDA

Költő, újságíró 1952. május 3-án született Nagyberegen. 1969-ben érettségizett szülőfalujában, majd Beregszászban nyomdász lett. 1975-től a *Vörös Zászló* (1991-től az újság neve *Beregi Hírlap*) munkatársa, majd főszerkesztője. 2005-ben, nyugdíjba vonulása után Magyarországra költözött. Ettől az évtől alapító főszerkesztője a budapesti székhelyű Kárpátaljai Szövetség lapjának, a *Kárpátaljai Hírmondó* című folyóiratnak. 2012-ben kötött házassága

révén Kolozsvár lett a harmadik otthona. Az Erdélyben gyűjtött élményeiből számos írása született.

Első verse 1967-ben jelent meg, azóta folyamatosan publikál. Kárpátalján, Magyarországon, illetve Erdélyben összesen tizennégy kötete jelent meg. Írásai számos magyarországi és erdélyi lapban, antológiában láttak napvilágot, verseit közölték orosz és ukrán fordításban is. Ő maga is fordít oroszról és ukránból.

A Forrás stúdió és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség alapító tagja. 1986-ban az Ukrán Írószövetség, 1991-ben a Magyar Írószövetség, 2005-ben a Magyar Művészeti Akadémia fogadta tagjainak sorába. 1996-ban Toll-díjat kapott, 2003-ban Táncsics Mihály-díjjal, 2019-ben József Attila-díjjal tüntették ki, 2015-től szülőfaluja, Nagyberég díszpolgára.

Legutóbbi kötete: *Ima mindenkor* (Válogatott versek). Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018.

Gondban

Napsugárral himzik a sorsom:
reggel madár,
délben kötél,
este hétszínnyi szemfedél,
ha árnyék lép rá, elszakad.

Behintem hajnallal magam:
nem bujdokolhat szüntelen
a lelke rejtelseiben
kinek
hazányi gondja van.

Szimultán

Mint tűzhányó a hegy gyomrába,
Úgy van bezárva önmagába
Az én világtalan anyám.

Tapogat, mint magzat a méhben,
Egyforma napok sűrűjében
Kitartóan fohászkodik.

Magába néz csak, hosszan, mélyen,
És fényt keres a feketében:
Emberhez méltó küzdelem.

Hibernáció

Kiszór zsákjából az idő
valami nyirkos ingoványon,
poromból egyszer nyírfá nő.

Virágmag-tavaszt ringatok,
titkosírást az őszi ég alatt:
Nagyvárad, Árkos, Egeres, Arad.

Predestináció

(Márai Sándor emlékének ajánlom)

Maradék lelkünk eltűnőben,
Álmaink szemétdombon hálnak.
Ránk mutat ujjal a halál,
Ajtót mutatunk a halálnak,
Ilyen ez a megbomlott század.

Sebet üt szívünkön a bánat,
Áztatja fájó csontjainkat,
Nagy bölcsőjében majd elringat
Dérrel lepett jó földanyánk.
Orosz rulett a sors, ha támad:
Rendben megadja, ami jár...

Alulnézetből

Halott fenyők a kősziklákon.
Fejüket a felhőkbe fűrik,
Lélek hintázik minden ágon.

Míg a nyár a hegyen túl késik,
Tenyéryi menyasszony-virágok
A bodzás rétet kicsipkézik.

Erdélyi fák a magyar tájon.
Néha egy forrás felfakad,
Hogy sorsunkban a sors ne fájjon.

Kis esti ének

A 68. zsoltár dallamára

Betakarnak a csillagok,
üres és megfáradt vagyok,
mint ki hét sebből vérzik.
Felvenném én a keresztet,
Istenem, hívlak, kereslek,
jajszavam száll az égig.
Benned bízom én Teremtőm,
elfogyott már minden erőm,
légy velem hatalmaddal.
Óvjál, ha éjbe tévedek,
nyújtsd felém segítő kezéd,
hogyha a bűn marasztal.

görcs a fában

minden éjjel
megfogja kezem
az inség
pedig már
rég kitakarodott
napfényes szobámból
zsigereimbe
beágyazódva
irányít

miféle anyagból
építtem
magam köré házat
kicsi ablakokból
nem lehet messzire nézni

pedig látom kell végre
hol van
az aranyszörű bárány
a szóló szóló
a élet vize
meg a forrasztófü

már elég vén vagyok
hogy kipróbáljak
drága szappanokat
és mind a jó teákat
hogy a Mátra kötényében
makk legyek
mosolyommal
kitapétázzam
a lepusztult világot

megszületett
mondják
megszületett
meg is halt
üvölt a kórus
de feltámad bennünk
minden éjjel
minden éjjel

A csendre, a meghittsége is szükség van

Csókolom – mondta egyszerre több mosolygós szájacskára, amikor a beregszászi Kurmai portára léptem. Három kisgyerek, két kisfiúcska és egy kislány épp az udvaron görkorizott, amikor a családhoz látogattam, hogy elbeszélgessek az anyukával, Kurmai-Ráti Szilviával, aki párjával, Istvánnal négy gyermeket nevel. – Máris szívesen anyukámnak – kiáltott a legidősebb, és már jött is elem a háziasszony.

– Az ungvári járási Nagydobronyban születtem, 2002-ben kerültem Beregszászra, amikor felvételt nyertem a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola angol-történelem szakára – kezdte beszélgetésünket Szilvia. – A férjemmel Beregszászon ismerkedtünk meg, ennek most már tizenkét esztendeje. Egymásba szerettünk, és 2007. november 3-án összeházasodtunk. Tizenéves koromban arra vágytam, hogy egy hozzáam illő, szerető házastársam legyen. Ezért sokat imádkoztam, s az imáim meghallgatására találtak.

– Tudjuk, hogy bár Nagydobrony nem kis település, mégis városban folytatta tovább az életét, ahol mások a szokások, az életvitel. Könnyen ment a beilleszkedés?

– Nekem az volt a legfurcsább, hogy zárni kell a kisajtót. Otthon megszoktam, hogy a kapu nyitva volt, nem féltünk attól, hogy betörnek. A többi dolog tulajdonképpen hasonló, itt is magyarok között élek, és ahhoz képest, hogy városban lakunk, viszonylag nagy kertünk van. Hamar megszoktam a beregszászi életet, bár néha álmodom Nagydobronnyal, a szülőházzal, a régi iskolámmal.

Kurmaiéknál hamar jöttek a gyerekek, Szilvia rövid időn belül főállású anyukává vált, első szülési szabadsága előtt csupán három hónapig tanított egy közeli iskolában. Amikor a kisfiú hároméves lett, visszatért a munkájához, egy évig szervező pedagógusként tevé-

kenykedett ugyanabban az iskolában, aztán érkeztek Kornél testvérei.

– Érdekes módon felváltva – fiú-lány, fiú-lány – születtek a gyerkőcök. Kornél tizenegy, Kincső hét, Kende négyéves, Villó pedig huszonkét hónapos. A Kornél kivételével, ami germán eredetű, mind ősi magyar név. A neveket én választottam,

Istvánnak pedig nem volt ellenvetése – mondta mosolyogva az anyuka.

Szilvia nem nagycsaládból származik, egy nővére van, viszont a felmenői közül sokan nagycsaládosak. Elmondása szerint, amikor összeházasodtak, nem gondolkodtak azon, hogy sok gyermeket szeretnének vagy sem, így alakult, amit egyáltalán nem bántak meg.

– Azt mondják, nincs két egyforma ember, még testvérekben sem. Az önök gyermekei sokban különböznek?

– Igen. Bár külsőleg hasonlítanak, egyes személyiségjegyeik eltérőek, ami véleményem szerint a nevelésen is múlik. Kornél születésekor kezdő szülők voltunk, tudom, hogy sok mindent rosszul csináltunk, korán beadtuk óvodába, megijedtem, ha hőemelkedése volt. Kincsőnél már tapasztaltabbak voltunk, s azt hiszem, Kende és Villó születése után váltunk gyakorlott szülőkké. Például rájöttünk, a mi érzelmi állapotunk a gyermekben tovább él. Megtanultam, soha nem szabad azt mondani a gyerekeknek, ha netalán nem fogad szót, hogy nem fogom szeretni. Ez egy gyilkos mondat... Emlékszem, egyszer civódás közben mondtam a hároméves Kornélnak egy csendes hétvégén, amelynek fültanúja volt egy sokat tapasztalt, keresztény pszichológus. Kedvesen megszólított, és felhívta a figyelmemet arra, hogy ez az, amit soha nem szabad egy gyermeknek

mondani, mert örök nyomot hagy. Azóta rengeteget tanultam arról, mi az, amire egy gyereknek az anyjától szüksége van. Ezek közül kiemelném az érzelmi biztonságot, az empátiát, értelmes határok felállítását.

– **Hogyan oldja meg azt a helyzetet, amikor egyszerre akarja önt mind a négy gyerek? Mit csinál ilyenkor?**

– Mindig a legkisebbnek van elsőbbsége, a nagyobbak pedig többé-kevésbé megértik ezt. Tudják, hogy egy kicsi gyereknek még oda kell adni az ételt, ölbé kell venni, ha sír (néha a nagyobbakat is). De már Villót is próbálom arra szoktatni, hogy várjon, mert abban a pillanatban például Kincsőnek adom oda a pohár teát, hiszen előbb kérte. A kérdésre válaszolva: nem egyszerű a megoldás. Minél több a csemete, annál kevesebb idő jut egy-egy gyerekre. Ezt is tanulom, hogyan kell jól csinálni, de igyekszem mindnyájukkal annyi időt tölteni, amennyit igényelnek, amennyire éppen szükségük van.

– **Bár főállású anyuka, nem tétlenkedik. Rádiós mesemondó, és a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesületének életéből is aktívan kiveszi a részét.**

– Igen, igyekszem. Amikor Kende nyolchónapos lett, mentálhigiénés segítő

szakra jelentkeztem, levelező tagozaton fejeztem be a kétéves képzést: ez mérvadó szemléletmódbeli váltást jelentett számomra. A gyermekeimen „gyakorlok”. Ha például valamiért toporzékolnak, sírnak, próbálom kivárni azt, hogy kiadják a dühüket, vagyis nem állítom le őket ebben. Hiszen később úgyis kitörne valahol mássutt, lehetséges, hogy még rombolóbban. A meseolvasást különösen fontosnak tartjuk, nálunk nem telik el nap mese nélkül. A gyerekeink leginkább a családi történeteket szeretik. Kérlek, hogy meséljünk nekik arról, milyen volt nekem és a férjemnek, amikor kicsik voltunk. A nagyszülőkről, dédszülőkről szóló történetekért is

A hasonmásbabától az unikornisig

rajonganak. Kérik, meséljük el egyiket-másikat újra. Szerintem erőt merítenek belőlük, és talán biztossággeltő is egy-egy rege. Lefekvés előtt pedig elmaradhatatlan a könyvből való meseolvasás. Rengeteg mesekönyvünk van, ezért megvan a lehetőségük, hogy egyenként kiválasszák, mit szeretnének hallani. Kornél már maga olvas, viszont szeret ott lenni, amikor a kicsiknek olvasok fel, még akkor is, ha őt már az ifjúsági irodalom jobban vonzza.

– *Úgy tudom, jómagá is írt már könyvet...*

– Eddig két kötetem jelent meg, az első a *Törékeny szentek* 2011-ben, amely meséket és novellákat tartalmaz, a második egy mélyinterjú kötet. Szeretnék meseregényt írni, 24 oldallal már készen vagyok, abban reménykedem, hogy mihamarabb tudom folytatni, befejezni. Erre egyébként rá kell hangolódni, elmélyülni. Úgy nem megy, hogy na, most van fél óráim, és leülök a számítógép elé. Ezért nem lesz ezt egyszerű befejezni.

– *Őn szerint mi a boldog házasság titka?*

– Nekem az a tapasztalatom, hogy a szerelem egy olyan állapot, amikor vágyott képet alkotunk a másiról, de idővel ez a kép megváltozik, valóságosabb lesz... A párkapcsolatban valóban el kell köteleződni, és a sorra jövő természetes válságokon át kell jutni, vagy épp átvergődni. Házastársi kapcsolatápolás céljából minden héten szerdánként összejövünk a Mécs közösségben. Itt olyan baráti társaság alakult ki, amely jóban-rosszban összetart. Az is fontos, hogy néha kimozduljunk csak mi ketten, gyerekek nélkül. Egyelőre nálunk ez nehéz, mert Villó még anyatejes, ezért őt a legtöbb helyre magunkkal visszük. De kell az, hogy sokat beszélgessünk. A csendre is szükség van, a meghittsége, amikor mi ketten csak egymásra figyelünk, hogy a házasságunk bírja a megpróbáltatásokat.

Nincs is annál kellemesebb és kényelmesebb, mint otthon, a gyerekek közelében dolgozni, pénzt keresni. Ez a lehetőség nem sok embernek adatik meg, de azért vannak, akiknek így alakult, vagy maguk alakították ki az otthoni tevékenységet. A beregszászi Papp Viktória e kevés emberek egyike, nem mással, mint textilbaba-készítéssel foglalkozik. A házába belépve észrevehető a fiatalasszony kez ügyessége, kreativitása, legyen az díszpárna, faldísz, vagy kopogtató.

– Még kislánykoromban megtanultam varrni a nagymamámtól és édesanyámtól. De komolyabban sok évig nem igazán foglalkoztatott ez a téma, ugyanis a pedagógusi szakmát választottam. Aztán amikor otthon maradtam gyeseen a gyerekekkel, arra gondoltam, valami olyasmibe kellene belevágni, ami érdekel is, és talán még pénzt is hoz a konyhára – kezdte beszélgetésünket Viktória. – Egy nyáron elmentünk Odesszába, ott láttam először textilbabát műhajjal, kiscipőben, sapkával, tüllszoknyában. Azt mondtam a férjemnek, ha hazamegyünk, én megpróbálom egy ilyen babát varrni, mert nagyon megtetszett. Még azt elmondanám, hogy kislánykoromban nagyon szerettem babázni, de textilbabám sosem volt. Így hát belevágtam, és megvarrtam az első babát kézzel, mert akkor még varrógépem nem volt. A Flóra nevet kapta, nem sikerült túl jól, de nekem mindmáig kedves, hiszen ő az első. Akinek mutattam, az tanácsolta, tegyem fel az internetre, mert lehet, hogy másoknak is megtetszik. Valóban megkerestek néhányan, hogy tudnék-e nekik is babát varrni. Azóta három év telt el, s mára már egész szép gyűjteményem van.

– *Mint mindenben, gondolom, a babakészítésben sem árt az újítás, a fejlesztés...*

– Ez így igaz. Hiába csak egy játékról van szó, itt is nőnek az igények. Felmerült az ötlet, hogy készítsek hasonmás babákat, vagyis a baba valamelyest hasonlítson kis gazdájára. Hogy kipróbáljam, valóban működik-e ez a dolog, a saját gyerekeimről készítettem hasonmásbabákat, így született meg Zsombor és Flóra. A gyerekek fotója alapján készítem el a hasonmásbabákat,

és bátran állíthatom, hogy közkedvelt dolog lett, mert az üzletekben ilyesmit nem igazán lehet megvásárolni. Most már több típusú babát varrok, azt látom, hogy minél tovább, annál szebb a kidolgozás, és formailag is igyekszem tökéletesíteni. Két méretben varrom őket, 35 és 45 centiméteresek, de tervezem a 20 centimétereset is, hogy a kisebb jövedelműeknek is elérhetővé váljanak ezek a játékok.

– *Tudjuk, hogy manapság a gyerekek túlságosan is modernnek, ezek a babák viszont inkább az egyszerű irányvonalat képviselik. Hogy látja, egy-egy vásár alkalmával a gyerek választja őket, vagy a szülő „beszéli rá” gyermekét a rongybabára?*

– Annak ellenére, hogy valóban nagyon modernnek a mai gyerekek, bennük van az egyszerű játék iránti vágy is. A hasonmásbabákat természetesen a szülők rendelik, viszont a vásárokon azt tapasztalom, hogy a gyerek választ. Sokszor feltölt, új elképzelésekre ösztönöz, amikor látom a gyerek szemében a csillogást, amikor kiválasztja a számára legszimpatikusabb babát. Van viseletbe öltöztetett baba, de van modern, akár bőrdzsekis is. Közben én is igyekszem a mai kornak is megfelelni, ezért az

idén a babák mellett textiljátékokat is varrok: unikornist, majmot, békát, zsiráfot, elefántot stb.

– *Az ötletelésben segítségül hívja az internetet?*

– Az internet valóban nagy segítség, de inkább szakkönyvekből tanulok. A textilbabát egyébként egy norvég hölgy álmolta meg, az általa írt könyvekből veszek ötleteket, szabásmintát és így tovább. Egy egyszerű baba elké-

szítése 2–3 napot vesz igénybe, de ez 4–5 napra is kitolódhat. Az összeállítás már gyorsan megy, meg az a „szeretem” része, a „nemszeretem” részét képezi a szabás, a kitömés, de ezt is meg kell csinálni, enélkül nincs játék. Most újításként olyan babákat készítek, amelyeket néhány hónapos gyermekeknek is odaadhatnak játszani, hiszen a baba haja is textiltől készül majd, a szeme pedig hímezve lesz, így semmi káros anyag nem kerülhet a gyermekhez, és könnyen mosható is lesz a játék.

Az ikeroldal anyagait Hegedűs Csilla készítette.

Nagyapám igaz meséi

A sors közbeszól

Még nem is olyan régen az emberek úgy gondolták, hogy sorsuk meg van írva a csillagokban. Nagyapámtól sokszor hallottam, ez nem így van, mert sorsunk itt a földön dől el, sokszor tőlünk teljesen függetlenül, legyen az jó sors vagy rossz sors.

Amikor nagyapám küzdelmesen, de világra jött, úgy tűnt, jó sors jut neki osztályrészül. Kincseshomok kovácsmesterének családjába született, 1938 októberében, azokban a boldog napokban, mikor Kárpátalját visszacsatolták Magyarországhoz. De a jó sors kegye nem tartott sokáig, és hamarosan átvette helyét a rossz sors, ami mintha ki sem akart volna fogyni csapásaiból. Az ő szavaival folytatom az 1942 és 1944 közötti tragikus évek történetét.

Négyéves koromig úgy tűnt, hogy jókor születtem jó helyre. Édesapám egy köztisztviselőben álló iparos volt, aki nemcsak saját szakmáját művelte mesterfokon, de értett a patasérülések gyógyításához, a mezei munkákhoz, sőt a szőlőműveléshez és a borkészítéshez is. Ugyanakkor olvasott ember volt, társai közül kiemelkedett tudásával, általános műveltségével. Megőriztük elemi iskolai végbizonyítványát, és abban minden jegye kitűnő. Rögsz út vezetett Kincseshomok kovácsműhelyéig, ahol még a távolabbi falvakból érkezett emberek is felkeresték. Édesanyja fiatalon meghalt, mostohája pedig rávette nagyapámat, hogy első házasságából származó két fiát adják be valahová mesterséget tanulni. Így lett édesapámból 13 évesen kovácsinas, szerencséjére egy kiváló ungvári kovácsmester műhelyében és házában, merthogy akkoriban az inas a mesterénél lakott. Az inas fizetést ugyan nem kapott, de teljes ellátást igen, és a jó mester nemcsak tanította, hanem nevelte is. Édesapámmal úgy bánt a mestere és a felesége, mintha saját fiuk lett volna.

Édesapám mesterségbeli tudásának és igyekezetének köszönhetően családunk jó anyagi körülmények között élt. Édesanyám kiváló, ügyes háziasszony volt, és minket, a három gyereket is nagyon jól nevelt. Tudta, hogy a növekvő gyermek szervezetének milyen táplálékokra, vitaminokra van szüksége, mi kell az egészséges testi és lelki fejlődéséhez. Mi mindezt megkaptuk, ma is emlékszem a vasborra, a csukamájolajra és az esti mesékre. Hatéves koromig nem is voltam egyszer sem beteg, még csak meg sem hűltem komolyabban. Azt mondták rám, hogy kis vasgyúró vagyok, amit az orvos is megjósolt születésem után már egy nappal. Minden esélyem megvolt arra, hogy boldog és sikeres jövő elé nézzek. Szüleim már gyerekkorunkban eltervez-

ték, hogy a helyi iskola elvégzése után Sárospatakon vagy Debrecenben fognak taníttatni, akárcsak nővéremet és öcsémet. A szükséges pénz is félretették hozzá, de a sors közbeszól.

1942 nyarán anyai nagymamám, aki velünk élt és nagy segítségére volt édesanyámnak a háztartási munkákban és a gyerekek nevelésében, tüdőgyulladást kapott. A betegség magas lázzal járt, és mivel akkor még nem voltak antibiotikumok, egy hét múlva belehalt. Alighogy eltemették, édesapám heves fejfájásra kezdett panaszkodni, és ő is ágynak esett. Állapota egyre romlott, ezért kórházba kellett vinni. Akkor gyerekkorparalízis járvány dúlt a környéken, ami a felnőttekre általában nem jelentett veszélyt, de aki elkapta, az menthetetlen volt. Édesapám a nagy nyári munkák, az aratás, cséplés idején kora reggeltől sötétedésig, 12-14 órán át is dolgozott naponta, ezért szervezete legyengült, és nem tudott ellenállni a kórnak. Édesapám 42 évesen ment el. Szüleim mindössze nyolc évet élhettek együtt boldog házasságban.

A két haláleset nagy csapásként ért minket, de a három gyermekkel egyedül maradt édesanyám nem zárta be a kovácsműhelyt. A jövőnkre is gondolnia kellett. Felfogadott egy idősebb mestert, és két segéddel tovább folytatódott a munka. A műhely ügyes-bajos dolgait édesanyám intézte, maga járt el a városba vasáruért és szénért, amit a hivatalban kellett kiutaltatni, mivel akkoriban már hiány kezdett mutatkozni belőlük. A háború szele egyre erősebben fújdogált.

Édesapám halálával tragédiáink sora nem ért véget. Másfél évvel később megbetegedett kisöcsém, aki értelmileg rendkívül fejlett gyerek volt. Kilenchónapos korában már kezdett szavakat kiejteni, egyévesen pedig már majdnem tisztán beszélt, sőt egy versikét is tudott. Agyhártagyulladást kapott, az egyetlen gyermekorvosnő Ungváron pedig nem tudott vele mit kezdeni. Debrecenbe kellett volna kórházba vinni, de édesanyám nem mert elindulni vele. 1944 elején már bombázások folytak mindenfelé, engem és a nővéremet nem hagyhatott magunkra. Hároméves korában eltemették Gyurikát. Családunk három főre fogyatkozott.

Ekkoriban édesanyám már sejtette, hogy egy újabb, egy össznépi tragédiának nézünk elébe. Sokat sírt, mindig szomorú volt, de hősiesen helytállt. A frontról aggasztó hírek érkeztek. Nyáron a falunkból máshova vezényelték az ott állomásozó katonaságot, azt mondták, hogy a hadi helyzet úgy kívánja. A kertünk alatt haladt a vasút, a vonatokon ágyúk voltak, harci

járművek, tehervagonokban katonák. Kelet felé haladtak, az egyre közeledő frontra. Aztán repülőgépeket láttunk a magasban, keletről nyugatra vagy nyugatról keletre repültek. Egyik éjjel bombázás távoli robbanásaira riadtunk fel. Féltünk, nem tudtuk, mi vár ránk.

Éjjel-nappal nyitva tartottuk az ablakokat, hogy a robbanások lökeshullámai be ne törjék őket. Este nem mertünk lefeküdni, rettegünk a repülőgépektől, a bombázástól. Az egyik szomszéd faluban, Kereknyében egy délelőtti lángoszlopok csaptak fel, mi a szénakazal tetejéről néztük a tüzet. Tudtuk, hogy ilyesmi nálunk is, velünk is megtörténhet. Két hordó víz állt készenlétben, egy nagy rakás homok és szerszámok, melyek az oltáshoz kellenek. A szomszédunk kertjében közösen építettünk egy bunkert, hogy oda bújjunk, ha körülöttünk robbannak a bombák. Egyszer el is menekültünk otthonról a szomszédos Katergénybe, aztán nem sokkal később Minajba, a következő faluba, ahol két éjszakát töltöttünk egy emberekkel zsúfolt pincében. Mások az ellenkező irányba, az ország belseje felé menekültek, szekerekben, biciklin vagy akár gyalogszerrel át Homokon. Főleg az államapparátus dolgozói voltak, magasabb rangú hivatalnokok, akik mindent maguk mögött hagyva indultak útnak, mert rettegtek attól, hogy orosz fogságba kerülnek. Közben az ágyúdörög egyre hangosabban hallatszott.

Ezekben a vészjóslo októberi napokban egy este két magyar katona kopogott be hozzánk. Valahol még a Kárpátokban lemaradtak a csapatuktól, és hegyen-völgyön, erdőkön át gyalog igyekeztek nyugat felé. A miénk volt az első magyarlakta falu, amelyet elértek. Ruházatuk tépett, gyűrött, sáros volt, ők pedig soványak, éhesek, fáradtak. A mezők felől jöttek fel a kerten, kivárva az estét, mert nappal féltek és rejtőzködtek. Megkérdezték, messze van-e még a Tisza, állomásozik-e katonaság a faluban, barátságos vagy ellenséges nép lakik-e a környéken. Ennivalót kértek, fekvőhelyet éjszakára, valamint civil ruhát, mert azt mondták, ha az oroszok őket nappal egyenruhában meglátják, azonnal lönek. Arra kértek bennünket, hogy ne szóljunk róluk senkinek.

Édesanyám tüzet rakott a nyári konyhában, vacsorát készített nekik, és egy nagy fazék vizet melegített, hogy megmosakodhassanak. Aztán megmutatta nekik a szénapadlást, ahol lefeküdhettek. Ruhát az édesapám után megmaradt férfi öltözetek közül adott nekik. Két éjszakát és egy napot töltöttek nálunk. Hálából az önzetlen segítségért, amit kaptak tőlünk, azt javasolták, hogy rejtjük el értékeinket, mert ha bejönnek az oroszok, elvisznek mindent. Így került két nagy láda a földbe, az egyik értékeinkkel és élelmiszerrel a döngölt padlójú nagykamrába, a másik főleg takarmánnyal az istállóba. A gödröket a két katona ásta ki éjszaka. Segítségüket

megköszöntük, feltarisznyáztuk őket, és még azon az éjjelen továbbmentek.

Néhány nap múlva odaértek az oroszok. Mivel a nálunk állomásozó magyar és német csapatok már korábban elvonultak, az ellenség puskalövés nélkül foglalta el Homokot. A szomszéd faluban viszont, a tőlünk hat kilométerre levő Rátban, a védők keményen ellenálltak, habár jóval kevesebben voltak. A két falu között majdnem egy hónapig állt a front. A lövöldözés és robbanások hangja állandó zajjá vált.

Az első csapatban gyalogosok voltak, géppisztollyal a nyakukban katonaszekereken ültek, oldalt lógatták kifelé a lábukat. Mi még nagyon féltünk tőlük, a falusiak a fiatalabb asszonyokat, lányokat a padlásra, a pincébe, a szénakazalba bújatták. Azután, mikor már hozzászoktunk a látványukhoz, kimerészkedtünk a kapuhoz, és onnan figyeltük őket.

A később érkező orosz katonák megálltak a faluban, felmentek a portákra, ahol elsősorban ennivalót kerestek. A mi udvarunkra ugyan csak feljöttek, a kovácsműhelyből kisebb szerszámokat el is emeltek, amiért persze nem mertünk szólni nekik, csak messziről néztük. Volt, amelyik a házba is bejött, és akkor hirtelen becsapódott egy akna. A robbanás bedöntötte a kovácsműhely homlokzati falát, az utcai kapu vastag tölgyfa oszlopát szilánkokra törte, a ház elejét és a tetőt is megromgálta. Cserepek, tégladarabok szóródtak szét, kitértek az ablakok, törmelék, por borította be az udvart.

Édesanyánk éppen odakint volt, ahol a légnyomás ledöntötte a lábáról. Én a konyhában, a tűzhely előtt térdeltem és fát raktam rá, mert főtt az ebéd. Az orosz katoná, aki bent volt, rögtön bebújt az asztal alá, bizonyára azért, mert azt gondolta, mindjárt ránk szakad a padlás. A robbanást követő nagy porban, füstben sírva kezdtük egymást keresni, és nagyon örültünk, hogy egyikünknek sem esett baja. Ez volt az egyetlen közvetlen veszélyhelyzet, amelyet a háború alatt átélünk.

A szerencsénk az volt, hogy Homok a nyelvi határ közelében található. A közeli falvakban a ruszin népesség tudott beszélni az oroszokkal, nálunk pedig a szomszédban élő elmagyarosodott szlovák család segítségével sikerült a pálinkára, meg nőre vágyó oroszokat lecsillapítani. A katonák ugyan nem bántalmazták a falu lakosságát, de ami kellett nekik, mindent elvitték. Legelőször mindig órákra akartak szert tenni, amikor magyar területre, általuk gazdagnak vélt falvakba értek. Sok családnál azonban csupán faliórát vagy vekkert találtak. Nem egy orosz katonánál láttuk,

hogy a zubbonya alól ébresztőórát húzott elő, megnézni az időt.

Az orosz hadseregben nem működött a hadtáp, a katonának saját magának kellett beszerezni az élelmiszerét zabrálással. Ez azt jelentette, hogy az udvarokról, az istállókból egyszerűen elvitték a jószágot, tehenet, disznót, de még a baromfit, nyulakat is. Miután a katonák leginkább nagyon egyszerű emberek voltak, nem értettek a főzéshez, ételkészítéshez. Egy

volt elég kövér. Egy ládában tartotta az istállóban, de mikor az egyik orosz csapat megállt a falunkban, észrevették. A katoná, amelyik felfedezte, mindjárt fogta és kivette, majd megörült neki, milyen jó súlya van. Nem volt nála kés, viszont ott lógott felakasztva a fűrés, azzal vágta el a nyakát. Mindezt édesanyám, a nővérem és az én szemem láttára.

Az események gyorsan követték egymást. Egyik nap kidobolták, hogy 24 órán belül mindenkinek el kell hagynia a falut. Szlovákul beszélő szomszédjainknak sikerült elintéznük, hogy egy helyett két katonaszekeret kapjunk a meneküléshez. Ennek köszönhető, hogy nem csupán meleg ruháinkat, fontosabb használati tárgyainkat, ágyneműinket tudtuk magunkkal vinni, hanem a másik szekéren anyakocánkat is tíz kismalacával, a baromfik egy részét, valamint utána kötve a tehenet. Az orosz katonák, akik segítettek felpakolni, még sosem láthattak kismalacot, mert az ölükbe vették és simogatták őket, mint egy kiskutyát.

A szekerekkel Ungvárra mentünk édesapám egyik jó barátjának családjához. A szomszédjukban volt egy deportált zsidó család üresen maradt háza udvarral, kertet, istállóval, ahol jószágaink is elfértek. Velünk jött nagynéném, egyben keresztanyám is gyerekeivel, akinek a férje még a fronton volt. Sokáig úgy emlékeztem, tíz napot töltöttünk ott. Három évvel idősebb nővéremtől több mint fél évszázaddal később tudtam csak meg, hogy valójában három hetet voltunk távol.

Hazatérve nagy felfordulást találtunk otthonunkban, az udvaron és mindenütt. Katonák már nem voltak ott, de két szoba tele volt szórva szalmával, amin aludtak. Bútorainkat eltologatták, némelyiket a szomszéd házakban találtuk meg.

A fiókokat kihúzgálták értékek után kutatva, majd eldobálták őket. A sezlonról lefejtették a huzatot és magukkal vitték, ahogyan a kovácsműhelyben a bőr fűjtatót is megnyúzták. Az udvaron edények, vödörök, deszkák heverték szerteszét. A kerítést és csúrt szétbontották, a faanyagot elvitték vagy eltűzték, gyűjtősnak kitépték könyveinkből a lapokat. A tehennek készletezett takarmányból sem sok maradt, feletették a lovaikkal. Nagy szerencsénk volt, hogy a két elásott ládát az értékeinkkel, élelmiszerrel és szemes terménnyel nem fedezték fel. 1944/45 tele nagyon nehéz időszak volt számunkra, de édesanyám leleményességének, kitartásának, munkabírásának köszönhetően átvészeltük valahogy.

Strommer Benjamin

(Folytatása következik.)

Nagyapám megfogyatkozott családjával az utolsó békés hónapokban

nagy vashordóban vizet forraltak, majd az összefogdosott baromfi nyakát kitekérték, és úgy mindenestől beledobálták a forró vízbe. Miután megfőttek, felborították a hordót, aztán kitepték a tollat, és egyszerűen a favágató tőkén, baltával feldarabolták a szárnyasokat. Előfordult, hogy a szétszaladó tyúkokat géppisztolysorozattal lövöldözték le, sőt még galambokra is vadásztak így. Ha a sorozat a háztető gerincén ülő galambokra tartott, nem nagyon nézték, hogy a tetőt is szétlövik. Krumplit szintén főztek maguknak, a héjával együtt, amit utána hámoztak le. Nekünk, gyerekeknek az oroszok megengedték, hogy körülöttük járkáljunk, így hatéves szemmel néztem, hogyan eszik a főztjüket.

Édesanyámnak volt egy hízott libája, melyet még nem akart levágni, mert nem

KVIT-hírek

Március

2019 márciusában Kertész Dávid tagunk részesülhetett a Pécs Writers Program alkotói ösztöndíjában, amelynek keretén belül egy teljes hónapig volt Pécs városának vendége.

Március 7-én a Beregszászi 7. Számú Általános Iskolában került sor Shrek Tímea *Halott föld ez* című kötetének bemutatójára.

Március 21-én Magyarország Beregszászi Konzulátusának Gulácsy Lajos

termében az *Irodalmi kilátó* elnevezésű rendezvényt sorozat keretében a *Székelyföld* című irodalmi folyóiratot ismerhették meg a kárpátaljai irodalombarátok. A szerkesztőséget Lövétei László, Fekete Vince és Molnár Vilmos képviselték, akikkel Csordás László, a KVIT elnöke beszélgetett.

Március 23-án *Hangpróba* címmel az ungvári MÉKK-székházban tartotta soron következő műhelymunkáját a KVIT. Az eseményre új arcok is érkeztek, az ígéretes fiatal tollforgatók saját szövegeiket is magukkal vitték.

Április

2019 áprilisában jelent meg tagunk, Marcsák Gergely első verseskötete *Fekete-Tisza* címmel.

A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság tagjai felkérést kaptak a *Litera* irodalmi portál szerkesztőségétől, hogy írjanak netnaplót. Az oldalt felkeresve Marcsák Gergely, Kovács Eleonóra, Nagy Tamás, Csordás László és Shrek Tímea írásaival találkozhatnak az érdeklődők.

Április 5-én a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum adott otthont Shrek Tímea *Halott föld ez* című interaktív kötetbemutatójának.

Április 11-én a magyar költészet napja alkalmából tagjaink több kárpátaljai helyszínen vettek részt különböző irodalmi rendezvényeken. Még aznap este Ráti Emese, Bodor Dominik, Szabó Kata és Shrek Tímea újra versekkel borította be Beregszász városának főterét.

Április 27-én két tagunk, Marcsák Gergely és Shrek Tímea a XXVI. Budapesti

Nemzetközi Könyvfesztiválon dedikálta frissen megjelent kötetét.

Május

Május 15–16. között a Lakiteleki Népfőiskolán *Partnerségben a közművelődéssel* címmel kétnapos nemzetközi tudományos konferenciát rendeztek, amelyen társaságunkat Shrek Tímea és Marcsák Gergely képviselte.

Május 16–17. Az Erdélyi Magyar Írók Ligája meghívására a Kárpátaljai Magyar Irodalmi Karaván tagjai – a KMMI képviselőjében Dupka György író, történész, valamint Marcsák Gergely

költő, a KVIT alelnöke és Shrek Tímea, a KVIT titkára, prózaíró – felolvasást tartottak Közép-Erdély több intézményében Demeter Zsuzsa irodalomtörténész, a *Helikon* folyóirat szerkesztője moderálásában. Az első nap délutánján író-olvasó találkozóra került sor Magyarországi Kolozsvári Főkonzulátusának dísztermében.

A második nap délelőttjén rendhagyó irodalomórán vettek részt a bánffyhungyadi Octavian Goga Elméleti Líceumban. Délután felkeresték a szamosújvári Kemény Zsigmond Elméleti Líceumot, ahol a felolvasást követően az erdélyi és a kárpátaljai irodalmi élet jelenlegi helyzetéről, vezető szereplőiről, az ukrainai új oktatási és nyelvtörvény kisebbségellenes intézkedéseiről, a kisebbségi lét közös problémáiról, túlélési praktikáiról élénk eszmecsere alakult ki a diákok és a kárpátaljai irodalmárok között. A jelenlévők érdeklődéssel fogadták Marcsák Gergely *Fekete-Tisza* című verseskötetét és Shrek Tímea *Halott föld ez* című novella-gyűjteményét, amelyek a budapesti KMTG kiadásában jelentek meg. Tisztelegtek Kemény Zsigmond író mellszobránál. Az esti órákban ellátogattak a *Helikon* című folyóirat szerkesztőségébe. A házigazdák nevében az irodalmi folyóirat szerkesztője, Papp Attila Zsolt költő fogadta a kárpátaljai írócsoportot, aki a vendégeknek bemutatta a mérvadó kolozsvári irodalmi lap (főszerkesztő: Karácsonyi Zsolt) szerteágazó és a helyi magyarság irodalmi életét generáló tevékenységét. Körútjuk során megtekintették az erdélyi magyarság épített örökségét is.

Május 20-án a Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) a Somi Általános Iskola és a Somi Községi Könyvtár közreműködésével az *Írók a pulpituson* program keretében kö-

szöntő ünnepséget szervezett a 70 éves Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas költő, író, a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának rendes tagja tiszteletére *A Sátán fattya* című művének ötödik kiadása alkalmából. Marcsák Gergely gitárkísérettel elénekelt az *Lágerballadát*, amelyet az író 1989 előtt egy túlélőtől jegyzett le, ezzel köszöntve az ünnepeltet.

Marcsák Gergely

Az ungvári rosseb

1969-et írtunk, és a monoton hétköznapokba befásult Ungvári járás szinte felbolydult az olaszok érkezése óta. Mindenki arról beszélt, hogy Alsószlatina mellett már forgatják a Waterloot, és az emberek többségének volt is egy-egy rokona vagy ismerőse, aki katonaként statisztált a csatajeleneteknél. Persze, ahogy az lenni szokott, ez az időszak sem volt botrányoktól mentes.

Mióta a filmesek megjöttek, a városi kórházban ötszöröse nőtt a szifilisszel és tripperrel kezelték száma. A főorvos helyettese, Erdős Sándor éppen a pártbizottság titkárához, Melnyicsukhoz igyekezett, hogy a feltűnően sok megbetegedésről jelentést tegyen. A folyóparton, a tanácsépület közelében futott össze ismerőseivel, Dezsővel, aki szakmáját tekintve író és tankönyvszerkesztő volt. A két férfi beszédbe elegyedett, és természetesen szóba került Sándor jövetelének célja is.

– Barátocskám, hát ez az év sztorija. Suttognak ezt-azt a városban, de nem hittem, hogy ilyen komoly a helyzet. Ki gondolta volna, hogy a radai rosseb újra lecsap, ráadásul pont itt, Ungváron? – szölt mosolyogva Dezső.

– A radai rosseb? Hát az meg micsoda? Úgy értem, hallottam már ezt a kifejezést, de nem tudom, mit jelent.

– Nem hallottad még a Pajzán Toldit a talján asszonyok mérgezett szemérméről? Nem légből kapott marhaság az. Nagy Lajos király valóban hadba vonult egykor Nápoly ellen, a vitézei pedig szuvenírt is hoztak a mediterrán nöcskéktől: a vérbajt. A betegeknek Nagyrádán állítattott ispotályt a király, így lett a szifilisz a radai rosseb. Igaz, akkoriban még gyógyíthatatlan betegségnek számított.

– Tőled aztán mindig tanul valami újat az ember.

– Most a digó katonák jöttek ide, ráadásul Napóleon seregéből, egy kis ajándékkal. Még mondja valaki, hogy unalmas nálunk az élet. Ha megölnének, sem tudnék ekkora sztorit írni. Mit meg nem adnék, hogy egy napig színész lehessenek. Az olaszországi élet ígéretével itt minden bigét az ujjad köré csavarhatsz. De te menj csak, el ne késs, tedd meg azt a jelentést.

Sándor nem is késlekedett. Melnyicsuk éppen az orosz törve beszélő Giuseppe Conti segédrendezőt kísérte ki irodájából, akinek újra ígéretet tett kolhozi hátszlovak beszerzésére a forgatáshoz. Arrivederci – szölt kedélyesen a párttitkár, majd Sándorunkat hívta be és hallgatta végig.

– Veneriás morbiditás, meg kritikuss állapot? Miféle sületlenségeket hord itt össze, Olekszandr Sándorovics? – fakadt ki váratlanul Melnyicsuk – Maga asszo-

nyaink erkölcsösségét próbálja megkérdőjelezni. Tudom jól, miről beszélnek a városban. Tegyük fel, hogy Bondarcuk rendező elvtárs olasz kollégái valóban hordoznak valamilyen nemi betegséget, nyugaton bármi elképzelhető. Talán a szovjet anyák, a dolgozó nők fognak ezekkel összefeküdni?

– Én csak tényeket közlök, Melnyicsuk elvtárs, ez a dolgom. Csak aktuális számadatokról van szó, nem gyártok elméleteket.

– Azt nagyon helyesen teszi. Tudja jól, hogy társadalmunk rég kitaszította magából a szexuális aberrációkat. Nincs hűtlen házastárs, nincs homoszexualitás, nincs szabadosság – ergo nincs nemi betegség sem. De mondok én magának valamit, Olekszandr Sándorovics: nem vette még észre, hogy a várost elárasztó olaszok folyton bejárnak az uszodába? Valószínűleg ott, a medencében terjesztenek valamit. Az uszodát tehát bezárjuk, fertőtleníjük, a témát pedig ezzel lezártnak tekintem. Megkérem, hogy amiről most nekem beszámolt, a továbbiakban tartsa a száját. Két hét múlva várom magát a friss adatokkal.

Sándor csalódott volt Melnyicsuk szűklátókörűsége miatt, de be kellett látnia, hogy ennél többet már nem tehet. Újabb betegek az uszodabezárást követően is jelentkeztek, így a következő két hétben személyesen ellenőrizte és jegyezte föl számukat. Arra gondolt, hogy legközelebb jól a párttitkár orra alá dörgöli a mutatókat, és az talán megcsúgyenülve elnézést kér a kioktatásért.

Mikor elérkezett az újabb beszámoló napja, Sándor hiába kereste Melnyicsukot az irodájában.

– Magának kéne tudnia, hol van. Beteget jelentett, állítólag súlyos gyomormérgezése volt, és a kórházban kezelik – szölt komolyan a szomszédos irodából kilépő férfi.

Sándor nem hitt a fülének. Azonnal a kórházba sietett, és a recepción érdeklődött a párttitkár holléte felől. A nővérek rövid unszolás hatására elmondták, hogy az intézmény magánrészlegén fekszik.

– A párttitkár elvtárs kérte, hogy senki se zavarja – mondta erélyesen a főnővér, majd megenyhülve hozzátette – de, ha a főorvoshelyettes elvtárs mindenképp bemenne hozzá, várjon egy kicsit, éppen vannak nála.

– Bizonyára a családja. Kíváncsi vagyok ennek a házastársi hűségéről szónokló embernek a neijére – töprengett Sándor, míg elérte a megjelölt kórtermet. A szoba ajtaja résnyire volt nyitva, azon lesett be. Melnyicsuk ágya mellett a két hete látott Giuseppe ült aggódó arccal. Egymás kezét szorították.

Shrek Tímea

Hidegfüst

A szénporos levegőben lezárt vagonok álltak, indult a mozdony, lassan vitt magával téged. Csak három nap – mondtad és a világot nyakadba vetted, hogy újjáépítsd régi rendjét. Ennyi időre csomagoltam neked némi bort, meg száraz kenyeret. Szalonnát is tettem volna, de a füstön nem volt más, csak a háború testéből metszett éhség.

Mentem volna utánad, de anyám nem engedett. Apád úgyis ott van, vigyáznak egymásra. Mormolta, miközben tüzet rakott a konyhában. Tudta, hogy ennyi idő után már nem jöttök haza, mégis engem nyugtatott.

Elmúlt karácsony, a lábasban idén nem főtt káposzta. Nem volt kinek és miből sem nagyon, édesanyám málét főzött, csak úgy, magában, a jószágnak volt bekészítve, de az is jól esett.

Krisztus születését megbőjtöltük, mégsem néz felénk. Minden este imádkozom, hallja anyám, öcsém, csak ő nem. Ha kicsit figyelne ránk, tudná, mennyire hiányoztok.

Holnap a szomszédék utánatok mennek. Nem akarnak, őket is viszik, novembertől nem járt itt a mozdony. Biztosan a hó miatt. A hegyeken túl még nagyobb lehet, ezért nem halad a munka.

Ma disznót vágtunk, soványka volt, de felvittem füstre az egyik combját, s gondoltam, magamat mellé akasztom, de mindkettőnket nem bírt el a gerenda.

Mit csinál most dr. Igyártó Gyöngyi?

Mindig keresem a kihívásokat

Dr. Igyártó Gyöngyi Viskén született. Ma Budapest mellett él, két gyerek édesanyja, egy sikeres ügyvédi irodát vezet. A Hősök tere közelében lévő irodájában beszélgettünk, miközben ötpercenként szólt a mobilja, újságírók, tévések kereszték. A közelmúltban egy öt éve zajló perben, az elhíresült azbeszt-ügyben született előrelépés.

– *Mióta dolgozol ügyvédként?*

– Már az egyetemi évek alatt, 19 éves koromban kezdtem el ügyvédi irodában gyakornokoskodni, tehát 17 éve foglalkozom a jognak a gyakorlatban történő alkalmazásával. Idén márciusban múlt tíz éve, hogy ügyvéddé avattak és saját irodám van.

– *Két gyerek édesanyja vagy, hogyan tudod összeegyeztetni a családot és a munkát?*

– Az idők során, mondhatni, tökélyre fejlesztettem a logisztikát. Minden napomat, sőt minden órát meg kell terveznem. Komoly szervezőt igényel, hogy mindkét téren megálljam a helyemet, és az egyik ne menjen a másik rovására. Ma már lényegesen könnyebb dolgom van, ahogy nőnek a gyerekek, egyre inkább partnerek az életünk megszervezésében. Már arra is jut idő, főként hétvégén, hogy kicsit lazítsunk, világot lássunk. Örülök, hogy sikerült felkeltenem bennük a magyar kultúra, a magyar történelem, a magyarság iránti érdeklődést. Fontosnak tartom a hagyományok ápolását, hogy büszkéek legyenek arra, akik. Kárpátaljára is sokszor elvittem őket, és ahogy az időm és energiám engedi, folyamatosan bebarangoljuk a történelmi Magyarországot minden táját. Nagyon élvezik, és igénylik, hogy minél több tudás birtokába jussanak.

– *Korábban jó iróvatot vezettél a Kárpátaljai Szövetség által fenntartott Kárpátaljai Hírmondó című kiadványban, miért hagytad abba?*

– Először jó ötletnek tűnt, de idővel azt tapasztaltam, hogy nincs érdeklődés iránta. Ez a téma nem illik a folyóirat profiljába, amit főként nyugdíjasok olvasnak, akiknek már nem sok jogi problémájuk akad. No meg az időhiány is közrejátszott, ahogy jöttek a gyerekek.

– *Egy ideig az elnökség tagja voltál, de mostanában ritkábban látni téged a*

szövetség rendezvényein.

– A h o g y megszülettek a gyerekeim, rengeteg időmet és energiámat lekötötték, és akkor még ott volt a munkám is. Nekem nem volt családi segítségem, a gyerekekre vigyázó nagyszülők, mindent egyedül kellett megoldanom. Talán érthető, hogy a közéleti szerepvállalás háttérbe szorult. A gyerekek ma már önállóbbak, ezért fokozatosan bekapcsolódom a társadalmi vérkeringésbe, néhány ötlettel már meg is keresem Csete Örsöt, a Kárpátaljai Szövetség főtákarát. A gyerekekkel már több rendezvényükre is elmentünk.

– *Említetted, hogy a családdal többször is hazalátogattál Kárpátaljára, tavaly*

Visken megkaptad Az év embere elnevezésű díjat. Mit lehet erről tudni?

– Ezt a díjat néhány éve alapították, olyan emberek számára, akik öregbítik a város hírnevét, kiemelkedően támogatják, gyarapítják a közösséget. Általában 10–15 jelöltet állítanak egy évben, ebből a viski lakosok szavazzák meg az öt nyertest.

Érdekes, hogy a méltatásomban az is szerepelt, hogy egykor tagja voltam a Kárpátaljai Szövetség vezetőségének.

– *Legutóbb, pontosabban, tavaly karácsonyra mesekönyvgyűjtő akciót szerveztél. Tudjuk, hogy Ukrajnába milyen nehéz bevinni az idegen nyelvű irodalmat, neked hogyan sikerült?*

– Igen, nehéz volt, de sikerült megoldani. Sokan csatlakoztak az akcióhoz, főként jó állapotban lévő, újszerű könyveket hoztak, de volt olyan ügyfelem, aki a hír hallatán elment a legközelebbi boltba, és több ezer forintért vásárolt új könyveket. Nem volt könnyű hazajuttatni, ennek terhé a Visk Jótékonyági Alapítvány vállalta magára. A több mint 1100 kötet Visk, Huszt és Técső óvodásai, általános és középiskolásai között lett szétosztva. Érdekes, hogy a legjobban az ovisok örülnek a könyveknek, hiszen a szórványban igencsak

hiány van a nekik szóló kiadványokból. Idén is megszervezem a könyvgyűjtést, és szeretném Aknaszlatinát, Rahót is bevonni, hogy oda is jussanak gyermekkönyvek.

– *Mi a véleményed az ukrán hatalom kisebbségellenes politikájáról, ami még inkább súlyosbítja a kárpátaljai magyarság, amúgy sem könnyű helyzetét?*

– Mélységesen felháborít, hogy ma Európában, egy önmagát jogállamnak tituláló országban ez megtörténhet. Nem engedhetjük meg, hogy kisebbségi jogainkat lábbal tiporják, hogy korlátozzák az anyanyelven való tanulást, annak szabad használatát. Nem is értem, hogy ez miért jó nekik. Ezzel nem a békét segítik, inkább a konfliktusokat élezi ki. Nem szabad hagyni, hogy a megszerzett jogainkat elvegyék. Minden eszközzel tiltakozni, fel kell lépni ez ellen. Ha a magyarság nem érzi jól magát a szülőföldjén, nem tud megélni, a kormány hogyan várja el, hogy elégedett állampolgárok legyenek? Remélem, hogy minél előbb változni fog a helyzet, és a dolgok rendeződnek.

– *Ügyvédként többek között számos ismert személyt képviseltél, mint Zalattay Sarolta, vagy olyan, a közfigyelmet magára vonó perben vettél részt, mint az ominózus azbeszt-ügy. Hogyan jellemeznéd a magyarországi igazságszolgáltatást, ►*

ha mondjuk valakinek nincs pénze ügyvédre, mennyi esélye van egy per során?

– A közelmúltban éppen ebben a témában adtam interjút a HÍR TV-nek. Sajnos a 2018. január 1-jétől hatályos polgári eljárásjogi törvény szerint az átlag magyar

is csak ember vagyok, véges a kapacitásom. Mivel ide tartozik, meg kell említenem, hogy a könyvem inspirálta a helyieket, hogy megszervezzék a Máramarosi Koronavárosok találkozóját, amelyre tavaly immár 10. alkalommal került sor. Ez a rendezvény tulajdonképpen egy híd a Magyarországtól

állampolgár nem tud pert indítani, mert a nekik szánt nyomtatványt sok esetben nem is lehet értelmezni. Korábban egy papírfecnin megírt levél is megfelelt keresetlevélnek. Jelenleg olyan kritériumokat állítottak a perindítás alapidokumentumát képező keresetlevél tartalmával szemben, amely nem is a jogvita érdemi elbírálását helyezi előtérbe. Ha az embernek nincs pénze ügyvédre, félig már el is vesztette a pert. A magam részéről minden évben elvállalok egy olyan ügyet, ahol az ügyfél nehéz anyagi helyzete, családi körülményei miatt nem tud fizetni. Általában a legnehezebbeket választom, ahol van kihívás. Az azbesztperekkel eltöltött öt év után elmondhatom, hogy most már látom az alagút végét. Összességében több mint száz tárgyalás után jutottunk el oda, hogy az általam képviselt károsultak és az elhalálozottak hozzátartozói számára felcsillan az anyagi kárpótlás reménye.

– Még 2005-ben jelent meg a Máramarosi Koronavárosok történelmével foglalkozó köteted, de azóta nem hallottam új munkádról. Végleg felhagytál az írással?

– Némí iróniával azt kell mondanom, hogy a munkám miatt naponta írok, hetente legalább száz oldalt, néha többet is – ezek különféle bírósági beadványok... Vanak terveim. A könyvem eredetileg az öt egykori koronaváros: Huszt, Visk, Técső, Hosszúmező, Máramarossziget – mint szabad királyi városok 1329–1848 között birtokolt kiváltságjogairól szól. Évek óta fontolgatom, hogy kibővítem a kötetet. Sajnos eddig a már említett okok miatt nem volt időm erre, amit nagyon fájlok, de én

elcsatolt, majd kettészakított és ezáltal ukrán és román fennhatóság alá került Máramaros megye közösségi életében.

– Van-e olyan téma, ügy, amit szívesen elvállalsz, képviselsz, akár a végső győzelem reménye nélkül is?

– Szinte csak ilyen ügyeket vállalok. Szeretem a kihívásokat. Szeretem megmérettetni magamat. A rutin feladatok már nem motiválnak, persze szeretem, ha sikerrel zárok le egy ügyet. Szóval, minél nehezebb egy ügy, engem annál inkább érdekel. Vonzanak a történelmi háttérű perek. Ezért is fogtam most anyaggyűjtésbe, de a téma egyelőre legyen titok.

– A nehéz pereknél maradván, megköszönöm, hogy egy szakmai levéllel szerepet vállalsz a Mitracsek úr visszatér című könyvemben, ahol ugye az általam megalkotott hős fogja perbe az íróját.

– Nos, érdekes és egyben meghökkentő az ötlet. Először nem is értettem mit vársz tőlem, mert ez az ügy inkább a sci-fi világába tartozik. Amikor a leveledben, többek között a világrajzot is megemlítetted, ami egyetemi tantárgy, eszembe jutott egy eset. Egyszer az egyik szomszédommal kertészkedtünk, aki különben hisz a földöntúli, misztikus dolgokban, felhozta az UFO-kat. Közölte, hogy nem szeretné, ha őt is elrabolnák az idegenek. Ekkor megnyugtattam, ha esetleg valamikor el akarják rabolni, nyugodtan üsse le őket! Tulajdonképpen bármit megtehet velük, megússza büntetlenül, mert a jogrendszerünk nem tartalmaz semmit az ilyen esetekkel kapcsolatban. Az idegeneknek a Földön nincsenek jogaik. Szóval a te történeted is valami hasonló.

– Végezetül beszélnelek nekem a jövőbeli terveidről, vágyaidról?

– Elsősorban fel szeretném nevelni a gyerekeimet, ami előreláthatóan kb. egy 10–12 éves program. Szeretném sikeresen folytatni a szakmai munkámat, egyéb jogi projekteket végigvinni. Szülőföldemmel, Viskkel kapcsolatban is vannak komoly terveim. A könyvem folytatásáról már szóltam, arról is, hogy újra belevetem magam a közösségi munkába. Szeretném, ha a Kárpátaljai Szövetséghez minél több fiatal csatlakozna, hogy folytassák tovább a munkát, ehhez pedig olyan programok

kellenek, amikkel meg lehet szólítani őket. Ehhez számos ötletem van.

– Köszönöm a beszélgetést, mindehhez jó egészséget, erőt és sok sikert kívánok!

Lengyel János

A felvételeken: a Huszti Magyar Tanynelvű Általános Iskola és a huszti óvoda növendékei az ajándékkönyvekkel.

Botlik József

Nyelvi viták tanulságokkal, a „csehek alatt”-i Kárpátalján (1920–1938/1939)

Az 1919–1920. évi államfordulat, Kárpátalja (cseh nyelven: Podkarpatska Rus, ruszinul: Podkarpatszka Rusz) Csehszlovákiához történt csatolása után létrejött helyi magyar pártok, érdekvédelmi szervezetek összefogása folyamatosan szorító szükségletet jelentett. Különösen az után, hogy az 1921-ben tartott első csehszlovák népszámlálást – amikor a sokféle hatósági mesterkedés, ravaszkodás, közvetett befolyásolás következtében a magyarság száma az 1910. évi összeíráshoz viszonyítva jelentősen, 103 690 főre csökkent – követően szabályozták a magyar nyelv hivatali és közéleti használatát. Az új rendelkezések a magyar nyelvnek az élet minden területén való visszaszorulását eredményezték. A közben, 1920. február 29-én kiadott 122. számú csehszlovák nyelvtörvény részét alkotta az alkotmánynak. Ennek egyik szakasza törvénybe iktatta a valóságban nem létező „csehszlovák” nyelvet, amely Kárpátalján a cseh nyelv alkalmazását jelentette! (Egyesek cikkben is leírták, hogy a „csehek alatt” Podkarpatszka Ruszban a szlovák nyelv volt a hivatalos, ami képtelen, ostoba állítás!)

A „nemzeti és nyelvi kisebbségekre nézve” a hivatalos nyelvhasználati (hivatali, bírósági stb.) jogot legalább 20%-os arányú más nemzetiségű állampolgárhoz (és nem lakoshoz!) köthette. Így érthető meg, hogy miért tagadták meg sok ezer magyartól a csehszlovák illetőséget, vagyis az állampolgárságot. A nyelvtörvény után számos kormányrendelet jelent meg, amely az előbbi elv szerint a kerületi, a megyei, a járási és a helyi képviselőtestületek s bizottságok nyelvhasználatát szabályozta.

Az 1920. június 4-i trianoni békediktátummal Csehszlovákiához rendelt volt magyarországi törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú városokat 1922-ben nagyközségekké minősítették vissza. Kárpátalján csak Ungvárnak és Munkácsnak hagyták meg a városi rangját, ugyanekkor Beregszász, Nagyszőlős és Huszt elvesztette előbbi jogát, amely igen érzékenyen és hátrányosan érintette azok magyar lakosságát. A nyelvtörvény alapján csak a Beregszászi, a Munkácsi, a Nagyszőlősi és az Ungvári járásban engedélyezték a magyar nyelv hivatalos használatát, a ruszint (rutént) viszont – a Beregszászi járás kivételével – valamennyiben lehetővé tették. A cseh hatóságok, különösen a magyarságra vonatkozóan, amint arra alkalom nyílt, még a korlátozott nyelvhasználatot is tovább szűkítették. Ennek módszere volt a magyarok számának és arányának

különbféle ürüggyel való mérséklése, hogy az minél több településen 20% alá csökkenjen. Ezt különféle fondorlatos módszerekkel, például a Tiszahátra cseh légionárius kolonisták („gyarmatosítók”) és hegyvidéki ruszinok tömeges betelepítésével érték el.

A csehszlovák kormány a nyelvtörvény végrehajtási utasítását csak 1926 februárjában adta ki, ami ellen különösen élesen tiltakoztak a kárpátaljai ruszin pártok. Teljes joggal úgy látták, hogy a jogszabály kisebbségi nyelvvé minősítette a ruszint. Csehszlovákia ugyanis több nemzetközi szerződésben kötelezettséget vállalt arra, hogy Podkarpatska Rus területén autonóm közigazgatást vezet be, amelynek keretében a ruszin a „csehszlovák” államnyelvvé egyenrangú lesz.

Közben már az 1920-as évek elejétől Kárpátalján bábeli nyelvzavar uralkodott. A csehszlovák hivatalos lap tudósítója jelentette, hogy az ungvári törvényszék a tetszése szerint választja meg a bíróság hivatalos nyelvét. (A törvényszéken a magyar nyelvet nem lehetett használni!) Egyik tanácsa a csehet, a másik a ruszint fogadta el hivatalosnak, és a bíróság hirdetményei hol az egyik, hol a másik nyelven jelentek meg. Hasonló állapotok voltak a huszti törvényszéknél is.

Az első csehszlovák népszámláláskor, 1921-ben nem Ungvár (20 601 lélek), hanem Munkács volt Kárpátalja legnépesebb városa 20 865 fővel, ahol a hatóságok az egy évtizeddel korábbi magyar többséget a zsidóság külön nemzetiségévé (židovská) való nyilvánításával tüntették el. Munkács lakossága 1910-ben: 17 275 fő, ebből 12 686 magyar (73,43%), 3078 német, 1374 rutén. 1921-ben: 20 865 fő, ebből 4936 rutén, 4864 magyar, 8394 zsidó, 1493 csehszlovák (!), 720 idegen (külföldi, illetve hontalan) és 512 egyéb. Még szemléletesebb a vallási megoszlás: 10 012 izraelita, 4735 görög-, 4346 római katolikus, 1355 evangélikus, 111 pravoszláv, 316 hitetlen. Munkács 1921-ben a magyarság aránya már csak 23,37% volt, Ungváron ekkor 7712 magyart írtak össze, a kormányzósági székhely lakosságának 37,43%-át. (1910-ben a 16 919 lakosból 13 590 volt magyar, a népesség 80,3%-a.) A „csehek alatt” a magyarság mindkét városban ekkor még használhatta az anyanyelvét a hivatalokban és a közéletben.

Az állam által mintaszerűnek népszerűsített csehszlovák polgári demokrácia azonban gondoskodott arról, hogy a jogszabályban előírt 20%-nál nagyobb nemzetiségi arányt a lehető legkevesebb

településen lehessen kimutatni. „Még színmagyar községek és városok sem élhettek nyelvi jogaikkal. Ott pedig, ahol már kénytelenek a magyar kisebbség létezését elismerni (mert valójában ez a kisebbség túlnyomó többség volt), ott is gondoskodtak arról, hogy a magyar nyelvhasználatot különféle fondorlatokkal szinte lehetetlenné tegyék” – elemezte a hatósági gyakorlatot Voith György (?–?) munkácsi lapszerkesztő, Kárpátalja cseh korszakáról szóló, *20 év története* című 1939-ben megjelent könyvében.

Az *Óslakó* című lapot 1926-ban Munkácson alapította R. Vozáry Aladár (1895–1959), amelyet éveken át, kezdetől végig egyedül írt és szerkesztett. Címoldalán, az elnevezés mellett az alábbi apró betűs szöveg volt olvasható: „Az Óslakó Podk. Rus magyarajkú óslakossága jogainak, érdekeinek harcosa és szószólója. Tisztelet mindenki meggyőződését, nemzeti és vallásos érzését. Hirdeti a nemzetek, felekezetek, társadalmi osztályok közötti megértés és béke szükségességét, de vétót kiált az igazságtalanságnak és elnyomásnak, hangot ad az elnyomottaknak és igazságtalanságot szenvedettek jajainak”. Kisebbségi „vétóiért” a csehszlovák hatóságok a lapot gyakran elkobozták, R. Vozáry Aladárt többször letartóztatták, majd perbe fogták, megbüntették.

Az 1930. évi népszámláláskor például a munkácsi főjegyzői hivatal számos helyi izraelita hitű személyt sújtott háromszáztól ezer csehszlovák koronáig (Kč-ig) terjedő pénzbírsággal, mert az összeírásakor magyarnak vallották magukat. Az egyik szegényházi ápolat 30 napi elzárásra ítélték, mert egyik társnőjét rábeszélte, hogy magyarnak vallja magát. A politikus, újságíró R. Vozáry Aladár szerkesztésében az ellenzéki magyar pártok hetilapja, a fentebb említett *Óslakó* 1930. december 17-én megjelent száma sok olyan esetet sorolt fel, amelynek szereplői súlyos büntetést kaptak azért, mert a népszámláláskor magyarnak vallották magukat.

A csehszlovák hatóságok R. Vozáry Aladárt és Bíró István építési rajzoló 1934. február elején koholt vádakkal, Magyarországnak történő kémkedésért és hazaárulásért letartóztatták. Az Ungváron tartott több napos tárgyalás után a vádak alaptalannak bizonyultak, a bíróság mégis bűnösnek találta őket „kötelező feljelentés elmulasztásában”, pedig ez sem volt bizonyított tény. A bírák ugyanis nem menthették fel őket, mert az állásukkal játszottak. Vozáryt nyolc hónapi vizsgálati fogság után tíz, Bíró kilenc havi börtönrre ítélték. Az építési rajzoló a fogság miatt idegileg teljesen összeroppant, és néhány év múlva elhunyt. A csehszlovák hatóságok később, 1938 nyarán R. Vozáry Aladárt újra letartóztatták, s vele együtt Munkács másik két lapszerkesztőjét. Ekkor Simon Menyhért (1897–1952) író és Demkó Mihály (1894–1946) újságíró (később 1939.

■ június végétől a Magyar Országgyűlés Képviselőházának tagja) börtönbe vetették, és csak Cseh-Szlovákia előző évi, októberi szövetségi államra történő átalakulásakor szabadultak.

A kárpátaljai nemzeti kisebbségek (elsősorban a ruszinok, magyarok stb.) nyelvhasználatát korlátozó cseh hatóságok megosztó törekvéseit segítette, hogy a cári Oroszországból a bolsevizmus hatalomra jutása előtt Podkarpatská Rusba menekült orosz és ukrán értelmiségiek már 1920 elején megmozgatták a ruszin szellemi életet. Soraikat erősítette az a számos galíciai ukrán értelmiségi, akik nem akarták elismerni a 18. század végétől három részre osztott Lengyelország első világháború utáni újjaalakulását, illetve fennhatóságát, és Kárpátalján telepedtek le. Közéjük tartozott Panykevics Ivan (1887–1958) nyelvész, folklorista, irodalomtörténész, aki a cseh hatóságok hatathatós támogatásával jelentős szerepet játszott a kárpátaljai ruszinok, illetve a ruszin iskolaügy ukránosításában.

Ungváron már 1920. május 9-én a halicsi (galíciai) ukrán kultúregyesület mintájára megalakították a Proszvita ('Felvilágosodás') elnevezésű szervezetet. A vezetői helyi, kárpátaljai ukranofilek voltak: Volosin Ágoston (Avgusztin, 1874–1945) görögkatolikus lelkész, tanár; Brascasjko Gyula (Julij, 1875–1955) és testvéröccse, Brascasjko Mihály (Mihajlo, 1883–1969) jogászok, politikusok; Stefán Ágoston (Avgusztin, 1877–1945) jogász, politikus; Hadzsega Gyula (1879–1947) görögkatolikus lelkész, tanár; Sztipszky Hiador (Jador, 1875–1946) író, folklorista, irodalomtörténész. A magát közművelődési egyesületnek valló Proszvita célja újságok és könyvek kiadása, továbbá olvasó- és színjátszókörök, ének- és zenekarok, gazdakörök szervezése a városokban és a falvakban. A Proszvitához csatlakozott ruszinok tudatosan ukránoknak vallották magukat, és a felett ukrán nyelvvel szemben műveletlennek tartották azt a nyelvet, amelyet a kárpátaljai nép akkor beszélt. Az egyesület Naukovij Zbornik ('Tudományos Gyűjtemény') címmel folyóiratot indított, amelyben azonban többnyire a Kárpátalján élő ukrán emigránsok tanulmányai láttak napvilágot. 1938 őszén a Proszvita az ungvári központján kívül már nyolc vidéki fiókegyesületet, kétszázötven olvasókört, 150 népi műkedvelő színjátszó társulatot, több mint 100 énekkart, közel 20 zenekart, mintegy 50 sportegyesületet fogott össze, és taglétszáma meghaladta a 16 ezer főt.

A Duchnovics Társaságot ('Obscesztvo A. Duhnovicsa') az előbbi szerveződéshez képest jóval később, csak 1923. március 23-án hozták létre Ungváron, a még 1864-ben alakult, s közben kétszer újjáformálódott Nagy Szent Bazil Társulat ruszofil örökségének ápolására. Alapítói: Beszkid Antal (Anton, 1855–1933) jogász, politikus, Kárpátalja

fél év múlva kinevezett második kormányzója; Gebé Péter (1864–1931), a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye helynöke, a későbbi püspök; Szabó Simon (1863–1929) kanonok; Kaminszky József (1879–1944) ügyvéd, politikus és mások. A társaság első elnökének Szabó Eumén (1859–1934) irodalomtörténész, nagyszőlősi görögkatolikus lelkész, Ugo-csa vármegyei főesperest választották, aki 1934-ben bekövetkezett haláláig töltötte be tisztségét. Utóda dr. Fenczik István (1892–1946, a ruszin, ukrán forrásokban: Fencik) görögkatolikus lelkész, tanár, újságíró lett: az 1938. novemberi újabb államfordulatig a társaság ügyvezető titkáráként, majd 1944 őszéig főtítkáráként működött.

A kárpátaljai orosz emigránsok segítségével megalakult társaság céljai hasonlóak voltak a Proszvita egyesületéhez, de azokat nem az ukrán, hanem az orosz nemzetegyesítő alapján szándékoztak megvalósítani. Az 1920-as években a taglétszáma már 30 ezer körül volt, olvasóköreinek száma több mint háromszáz. A Duchnovics Társaság orosz nyelven adta ki lapjait: 1923–1924-ben a Karpatszkij Kraj ('Kárpátok Vidéke'), majd a hosszabb életű, 1928 és 1933 között megjelent Karpatszkij Szvit ('Kárpátok Világa') címűt. Mindkettőben értékes tudományos közlemények jutottak el olvasóikhoz, de ezeknek többnyire a Csehszlovákiában élő orosz emigránsok voltak a szerzői. Végül fontos rámutatni az ukranofil Proszvita és a ruszofil Duchnovics Társaság közötti fontos különbségre: az előbbiben a demokrata gondolkodású ruszinok, az utóbbiban általában idősebb korú papok és konzervatív személyek tömörültek.

A harmadik a ruszin nemzeti-nyelvi irányzat volt, amely az 1920-as években szinte teljesen háttérbe szorult, és csak az évtized végére erősödött meg. Addig a kárpátaljai tollforgatók három nyelven: oroszul, ukránul és helyi ruszin nyelven alkottak, amivel olyan nyelvi zavart okoztak, hogy az első világháború után felnövő legfiatalabb nemzedék egyik nyelvet sem beszélt tökéletesen. A csehszlovák hatóságok kezdetben mind a ruszofil Duchnovics Társaságot, mind az ukranofil Proszvita egyesületet támogatták, hogy ezzel is megosszák a ruszin tömegeket, és megakadályozzák az egységes ruszin nemzeti gondolat kifejlődését. Eközben a csehszlovák politikának sikerült szembeállítania egymással a ruszofil, illetve az ukranofil irányzatot is, méghozzá olyannyira, hogy egymás sajtóját nem is olvasták, így hatással sem voltak egymásra.

A ruszin nyelvi, művelődési irányvonal kiemelkedő személyiségei Hodinka Antal (1864–1946) történész, tanár és a fentebbi Sztipszky Hiador voltak, akik ezekben az években is különös figyelemmel kísérték a ruszin nép helyzetének, sorsának alakulását, és sokat tettek szellemi fejlődéséért. Hodinka Antal 1923-ban jelentette meg

ruszin nyelven *A kárpátaljai rutének lakóhelye, gazdaságuk és múltjuk* című jelentős művét, amely 2000-ben hasonló kiadásban is napvilágot látott. A jeles tudós többek között azt írta: „a villám csapta volna agyon azokat az árulókat, akik félrevezették népét, a ruszinokat. Ők voltak azok, akik meggyújtották a poklot, és a tüzet körbeugrálták. Eközben a falra festették az ördögöt, amely végül megjelent, és az őslakókat ábrázta egy idegen, eddig nem hallott országba”, azaz Csehszlovákiába. Hodinka szerint a ruszinok most – 1923-ban – „forró kátrányban ülnek, ájúlodoznak, szagolják az illatot a megígért paradicsomban. S eközben azt kívánják tőlük, hogy olyan jól érezzék magukat, mint Magyarországon, ahol otthon voltak. Sőt azt locsogják, hogy a ruszinok felszabadultak a magyar iga alól... Bennünket elszakítottak Magyarországtól, és egy idegen uralom alá vontak”.

Hodinka Antal a ruszin nép jövője szempontjából azt tartotta az egyik legnagyobb veszélynek, hogy Kárpátalján minden irányzat (ukrán, orosz stb.) saját nyelvtant készít, sőt kitalál, és arra törekedik, hogy azt mindenki értse. „Az egész világból a szláv testvéreink összesereglettek, és úgy elárasztottak minket, hogy már alig férünk – és mindegyik a saját nyelvén ír. Így mi, szegény autonomisták – autonómia nélkül – teljes szláv Bábellé váltunk. (...) 700 évig éltünk. Magyar-ruszinok („yrpocccbi”) voltunk, s most bennünket magyarónoknak – micsoda szó – mocskolnak azok, akik az egész szláv tengerben nemrég még megszégyenítve kinevettek minket. De mégis voltunk”.

Kárpátalján az 1920-as évek végére a ruszin középrétegek mindinkább kiábrándultak az ukrán irányzattól. A járási népművelő tanácsok 1929. márciusi adatai szerint például az olvasókörök megszálása, a szellemi irányzata az alábbiakban alakult. Kárpátorosz, vagyis a ruszin körök 47,2%-a ekkoriban teljesen orosz; 28,6%-a ukrán; 11,6%-a magyar; 2,8%-a csehszlovák; 1,4%-a német; 8,4%-a vegyes, azaz kárpátorosz–magyar, illetve kárpátorosz–csehszlovák befolyás alatt állt.

Az előző év végén, 1928. december 29-én, Kárpátalján a különféle művelődési egyesületek száma, nemzetiségi összetételük, illetve hovatartozásuk is lényegében az előbbi arányokat tükrözte. Olvasókörök: Duchnovics Társaság 168, Proszvita 101, községi 37, magyar 26, csehszlovák 6, német 3, egyéb társaságok 20. Könyvtárak: Duchnovics Társaság 152, Proszvita 103, községi 136, magyar 25, csehszlovák 14, német 3, egyéb társaságok 20. Színjátszó körök: Duchnovics Társaság 79, Proszvita 43, községi 29, magyar 36, csehszlovák 15, német 6, egyéb társaságok 16. Zenekarok: Duchnovics Társaság 24, Proszvita 9, községi 1, magyar 6, csehszlovák 12, német 1, egyéb társaságok 4. Kórusok: Duchnovics Társaság 29, a Proszvita

Botlik József

Nyelvi viták tanulságokkal, a „csehek alatt”-i Kárpátalján (1920–1938/1939)

15, községi 19, magyar 14, csehszlovák 27, német 1. Egyéb társaságok: 4. Különbféle előadások száma 1928-ban: Duchnovics Társaság 3151, a Proszvita 718, községi 649, magyar 382, csehszlovák 34, német 2, egyéb társaságok 214. A községi művelődési szervezetek egy része vegyes volt, az adott település lakossága nemzetiségi összetételének megfelelően.

A Duchnovics Társaság vezetősége 1930 októberében éles nyilatkozatban bírálta az ukranofil irányzatot, és ettől kezdve mind határozottabban szállt síkra a ruszin nemzeti érdekekért. Az egylet ekkor több mint 400 olvasóköri, százánál több színjátszó csoportban, 70 önálló ének- és zenekarban, valamint jó néhány cserkész-csapatban végzett népművelői munkát, a taglétszáma mintegy 30 ezer fő volt. A Duchnovics Társaság szorosban együttműködött a Kurtyák Iván (1888–1933) vezette Autonóm Földműves Szövetséggel, a Kárpátorosz Nacionalista Párttal és a Rutén Tanítói Egyesülettel. A társaság Karpatorusszkij Golosz (‘Kárpátorosz Hang’) címmel 1932 májusában indította ruszin nyelvű folyóiratát az önálló ruszin nemzeti gondolat népszerűsítésére, és az őslakos kárpátaljai értelmiség szellemi összefogásának elősegítésére.

A Proszvita művelődési egyesület és a Duchnovics Társaság keretében a ruszin értelmiség körében két nyelvi irányzat vetekedett egymással, az orosz, illetve az ukrán. Ezt a helyzetet a „divide et impera” elve alapján a csehszlovák államhatalom alaposan kihasználta. Mindkét törekvést támogatva, nem tudván, hogy melyik kerekedik majd felül. Amíg a ruszinok a meddő nyelvharccal voltak elfoglalva, addig Kárpátalján zavartalanul folytatódtott a csehszlovákosítás. S ekközben a Duchnovics Társaság és a Proszvita tagjai ádáz szellemi csatát vívtak. A cseh tanügyi hatóságok 1937-ben – nem tudni, hogy milyen megfontolásból – a nyelvi kérdésben próbaszavazást rendeltek el az összes kárpátaljai iskolában a Duchnovics Társaság volt elnöke, Szabó Eumén orosz nyelvtana, illetve Panykevics Ivan galíciai ukrán emigráns tanár grammatikája közötti választás tárgyában. A küzdelemből az orosz nyelvtan került ki győztesen kb. 70%-kal. Az ukrán nyelvtan csak 15%-ot kapott, a szülők ugyancsak 15%-át azonban egyáltalán nem érdekelte a kérdés. Megtörtént a szavazásnál, hogy amíg ugyanazon szülők az elemi iskolákban az ukránra, addig a középiskolában az orosz nyelvre szavaztak. A cseh hatóságok végül komolytalannak nyilvánították az

eredményt és napirendre tértek a kérdés felett. Bár a Duchnovics Társaságnak sokkal nagyobb, kétszeres volt a taglétszáma, 1938 októberében mégis a Proszvita lett a győztes, „és magához ragadta Kárpátalja teljes politikai vezetését és könyörtelenül elbánt mindenkivel, aki útjában állt” – írta Ortutay Tivadar (1898–1999) ungvári városi főszámvevő, újságíró a *Cseh világ a Kárpátokban* című, 1941-ben megjelent könyvében.

Miben rejtett az ukrán irányzat sikerének a titka? Az 1930. évi népszámláláskor mindössze 2355 fő vallotta magát ukrán anyanyelvűnek Kárpátalján. Bár az említett ukranofil Proszvita művelődési egyesület 1920-ban alakult, az eszmeáramlat két évtizeddel korábban, 20. század elején jelentkezett. Már akkori fő képviselői Volosin Ágoston, Sztripszky Hiador és Zsatskovics Kálmán György (1855–1920) görögkatolikus lelkész, író, történész, néprajzkutató voltak. A szűk csoport az 1919–1920. évi államfordulat idején jelentősen megerősödött, elsősorban a Máramarosban élő követőikkel, a Brascasajko-fivérekkel, Stefán Ágostonnal, s különösen a Kárpátalján letelepedő ukrán emigránsokkal. Az utóbbiak, miután megnyerték maguknak Volosin Ágostont, az ungvári tanítóképző igazgató-terjapánárát, főként a tanítóság körében tapasztalták eszméiket – az iskola: hatalom! –, ezáltal megszerezték az új tanítói nemzedékek nevelését. Így sikerült elérniük, hogy már az 1920-as évek végétől ukrán szellemben oktattak az ungvári fiú és női tanítóképző intézetben, az ungvári és a beregszászi gimnáziumban, a munkácsi kereskedelmi iskolában, a nagyszőlősi, az ilosvai, a nagybocskói, a rahói polgári iskolákban és másutt. A jelesebb diákok a prágai egyetem ukrán karán, valamint más csehszlovák tanintézményekben tanultak tovább, ahol megszervezték ukrán szellemiségű diákegyesületeiket. Az ukranofil irányzat képviselői szívós következetességgel építették mozgalmukat, amelynek csak a felszíne volt a nyelvi kérdés. Valódi lényege a „Nagy-Ukrajna” feltámasztását célzó szívós hangulatkeltés, amelybe szerintük „természetes módon” Kárpátalja is beletartozott. Az őslakos ruszinok jelentős része nem vette észre ez utóbbi törekvésekben rejlő szellemi-lelki csapdákat. Hasonló harcra keveredett az orosz irányzattal, olyan küzdelemben, mint amilyen ebben az időben dúlt Moszkva és Kijev között, a Kárpátok hegygerincén túl.

Az orosz, illetve az ukrán nyelvi irányzat mellett létezett egy harmadik, az

ún. „hazai ruszin” vagy „magyarorosz”, amelynek művelői lassan, fokozatosan akarták továbbfejleszteni a maguk sajátos nyelvét. Ez az irányzat irtózott a számos helyen előfordult gyakorlattól, hogy ugyanazon kárpátaljai iskolában az egyik tanár „oroszul”, a másik „ukránul” tanított. Annál is inkább, mert „a magyarsággal való évszázados együttélés nem irtotta ki a népből az ő saját nyelvét. Ez szintén ’orosz’ nyelv [volt], de nem moszkvai és még kevésbé ki(j)evi ’ukrán’. Egy speciális ’rutén’ nyelv, amelyen valamennyien jól megértik egymást, annál kevésbé azonban a kиеvi, vagy a moszkvai emigránst. A[z első] világháború előtt ezen a kárpátaljai nyelven prédikáltak a lelkészek a szószerkekről s a nyelvtanulásnak az alapját a régi Volosin(-féle) nyelvtan (a híres, hosszú évekig használt *Азбука* (‘Azбука’, Abécéskönyv) képezte. A háború előtti magyarorosz írók a forrásmunkákat az oroszországi írók műveiben keresték, s találták meg. De az abban találtakat a kárpátaljai nép számára átgúrták, és mintegy szűrőkészüléken átvezetve bocsátották a ruszinok rendelkezésére. Ukrán forrásmunkákhoz kevesen, mondhatni csak egyesek folyamodtak” – idéztük ismét Ortutay Tivadart.

Ekközben a kárpátaljai helyi ruszin nyelv nem került sem ukrán, sem orosz befolyás alá, mert ezt beszélte a görögkatolikus papság, a tanítók, a köztisztviselők, a parasztság s a különösen az erdőgazdasági munkások nagy része. Tudatában voltak annak, hogy a Kárpátokon túl élő szláv népekkel – mindenekelőtt az oroszsal, de az ukránnal, a lengyelrel is – rokoni kapcsolatban állnak. Ugyanakkor azt is érezték – miután évszázadok óta a Kárpát-medence északkeleti peremvidékén laktak –, hogy földrajzilag, gazdaságilag, politikailag, kulturálisan, különösen a görögkatolikus vallásukkal már elválaszthatatlanul a latin szellemű világhoz kötődnek és tartoznak.

Két évtizedes hitegetés után 1938. október 11-én a prágai minisztertanács határozatot hozott a Podkarpatská Rus autonóm kormánya három tagjának – Fenczik István, Volosin Ágoston és Pjescsik Iván (1904–1972) jogász, tanár – a kinevezéséről. Az előbbi napon az esti órákban jóváhagyták az autonóm kormány összetételét. A testület hivatalos neve: Podkarpatszka Rusz Minisztertanácsa, amelynek élére Bródy András (1895–1946) tanító, újságíró, politikus, az Autonóm Földműves Szövetség elnöke került. Hivatalos tisztsége: a csehszlovák szövetségi kormány „podkarpatszka ruszi ügyekben illetékes minisztere” – korabeli rövidítéssel: a „kárpátorosz ügyek minisztere”. A Bródy-kormány 1938. október 11-i megalakulásával kezdődött Podkarpatská Rus kormányzati autonómiájának időszaka, amely 1939. március 15-ig, a hegyvidéki Kárpátalja Magyarországgal való újraegyesülésig tartott. ■

■ E mindössze öt hónap első szakasza, 1938. október 11-e és 26-a között a ruszin szellemiségű Bródy-kormány ideje. A kárpátaljai országrészben eközben október 21-én közhírré tették a Ruszin Nemzeti Tanács tízpontos kiáltványát. Az első és legfontosabb követelés: a ruszin nép népszavazással dönthesse állami hovatartozásáról, s a nép nyelve legyen a hivatalos a társadalmi érintkezésben. A hivatali állásokat ruszinokkal töltsék be, legyen földreform, vizsgálják felül az 1919 után szerzett állampolgárságot. A hatóságok vessenek véget a nemzetiségi és a nyelvi küzdelmeknek, tartsanak választásokat a ruszin parlamentbe, a szojmba.

Az 1938. október 25-én Prágában tartott cseh-szlovák–ruszin közös minisztertanácsi ülésen többek között arról döntöttek, hogy a csehszlovák–magyar, illetve csehszlovák–lengyel területi vitákban német–olasz döntőbíróság hozzon határozatot. Bródy András az előbbiekkal kapcsolatban azt javasolta, hogy a cseh-szlovák–magyar, és a szlovák–ruszin határrendezés ügyét is kapcsolják össze. Erre a cseh-szlovák igazságügyi miniszter azt indítványozta, hogy Bródy Andrást fosszák meg nemzetgyűlési képviselői mentelmi jogától, és fogják perbe. A ruszin miniszterelnököt „hazaárulás” vádjával másnap letartóztatták, és Prágában a pankráci börtönbe zárták, ahonnan csak 1939. február 11-én szabadult.

Közben 1938. október 26-án, Podkarpatská Rus/Kárpátalja új miniszterelnökének Volosin Ágoston neveztek ki, aki egyben az igazságügyi tárcát is betöltötte, de hozzá tartoztak az egyházi és a gazdasági ügyek is. A kormányváltással az ukrán irányzat került hatalomra. Bródy leváltásáról Prágából azonban csak október 29-én érkezett meg a hivatalos értesítés Ungvárra. A Volosin-kormány még ezen a napon betiltotta az összes politikai pártot, majd november 3-án a különféle ruszin, orosz és magyar szervezeteket is feloszlatta, valamint számos, előbbi nyelvű újság kiadási engedélyét visszavonta.

Az időközben, október 25-én tartott cseh-szlovák szövetségi minisztertanácsi ülés jóváhagyta a Magyarország által követelt magyarlakta területek kérdésében a Német Birodalom és Olaszország döntőbíráskodását. (A szeptember 29-i müncheni négyhatalmi egyezményt aláírt Nagy-Britannia és Franciaország, a német és az olasz fél javára lemondott a megállapodásból eredő jogáról.) A döntőbíráskodás elfogadásáról Prága másnap, 26-án jegyzékben értesítette a magyar kormányt, de kikötötte: a tárgyalások csak a magyar kisebbségre vonatkozhatnak, a ruszin népre nem. Az ügy ezzel újra nemzetközi szintre került. Az 1938. november 2-án, Bécsben meghozott német–olasz döntőbírói határozattal – melynek kihirdetésén a cseh-szlovák delegáció tagjaként Volosin Ágoston is részt vett – döntéssel

Cseh-Szlovákiától visszacsatolták Magyarországhoz a déli, mintegy 650 km hosszú magyarlakta sávot. A döntéssel két évtizedig tartó idegen uralom után a csallóközi Somorja községtől az ugocsai Feketeardó faluig, összesen 11 927 km² kiterjedésű, túlnyomóan magyarlakta terület újraegyesült Magyarországgal. A másfél hónappal későbbi, 1938. december 15-i népszénelés szerint a lakossága 1 041 101 fő, ebből 83,7% magyar, 12,9% szlovák és 2,0 % rutén (ruszin). A döntéssel Kárpátalja déli, síkvidéki tája is visszakerült az anyaországhoz Ungvár, Munkács és Beregszász városokkal együtt, e rész területe 1554 km² volt, kerekén 200 ezer lakossal, akinek 86%-a magyar, a többi főként rutén (kb. 10%) volt.

Az 1938. november 2-i bécsi döntés, a Magyar Királyi Honvédség felvidéki és kárpátaljai bevonulásának első napján, 5-én Podkarpatská Rus / Podkarpatszka Rusz kormánya Volosin Ágoston miniszterelnökkel az élen, Ungvárról a hajdani koronavárosba, Husztra tette át a székhelyét, s különféle főhatóságok is távoztak. Az új „fővárosban” már november 9-én zászlót bontott a galíciai mintára megalkított Kárpáti Szics Népi Védelmi Szervezet (‘Organizacija Narodnoji Oboroni Karpatszkoi Szicsi’), amely Kárpáti Szics vagy Szics-gárda néven vált közzismertté. Hamarosan egyenruhával ellátott, felfegyverzett alakulat lett a következő fő feladatokkal: az államellenes tevékenység felszámolása, az autonóm kormány által kiadott rendelkezések végrehajtásának hatékony támogatása, valamint a kormány tagjainak személyi védelme.

Eközben Volosin miniszterelnök, elsősorban a Szics-gárdára támaszkozva – amely erőteljes ukrán nemzeti propagandába és magyarellenes akciókba kezdett – igyekezett megszilárdítani önállóságra törekvő hatalmát a föderációs Cseh-Szlovákia keretében, és egyre inkább függetleníteni az autonóm országrészt a prágai szövetségi kormányzattól. Volosin november 18-án rendeletet adott ki, hogy a Felső-Tisza-vidéken, Rahó és Tiszaborkút között a több mint 1300 méter magas Dumen/Dömény-havasokban internálótáborokat állítsanak fel. A miniszterelnök ugyanis a súlyos bajokon fokozódó terrorral igyekezett segíteni, amelynek fő eszköze a Szics-gárda volt. A fegyveres alakulat a magyarság és a magukat nem ukránnak valló rutének vezetőit éjjel, ágyukból kirángatva hurcolta el a felső-Tisza-vidéki lágerek istállószerte megépített barakkjaiba, amelyek a 20 fokos hidegben fűtetlenek voltak. Hetek alatt több ezer orosz és ruszin érzelmű ember, valamint magyarok százezrei kerültek rabságba; köztük sok pap, tanító, orvos, ügyvéd, jegyző és mások. Mindez a Kárpáti Ukrajnában még jelenlévő cseh-szlovák hatóságok és az állomásozó cseh katonaság (a szlovák nyelvűeket a

bécsi döntés után kivonták Podkarpatská Rusból) érdektelensége mellett történt. Az egyik korabeli bizalmas jelentésből idézünk: „A gárdisták a magyar és ruszin lakosságot állandó terror alatt tartják, nyilvános helyeken magyar vagy ruszin nyelven már nem szabad beszélni, sőt csehül sem, mert akit ezen tetten érnek, azt a Jasinában (Körösmező) felállított internálótáborba szállítják. Ez a tábor már annyira megtelt, hogy Volócon újabb internálótábor felállítását kezdték meg.”

Prágában, a csehszlovák nemzetgyűlés 1938. november 22-én hagyta jóvá a Podkarpatszka Rusz autonómiájáról szóló alkotmánytervezetet, amely bevezette az ún. törvényerejű autonómiát. A rendelkezést csak egy hónap múlva, december 16-án, a 328. szám alatt hirdették ki Cseh-Szlovákia törvénytárában. Az autonómia hatályba lépése előtt négy nappal, december 12-én a Volosin-kormány elrendelte, hogy e naptól hivatalos nyelvként csak az ukránt kell használni, és az iskolákban is ezen a nyelven kötelező oktatni. Törvényes nyelvként az ukránt egyébként korábban, november 25-én egyszer már bevezették. Feltehető, hogy azért került sor az intézkedés megismétlésére, mert a végrehajtása sok helyen vontatottan haladt, illetve a ruszin érzelmű lakosság ellenállásába ütközött.

Eközben Volosin Ágoston miniszterelnök azt is igyekezett elérni a prágai szövetségi kormánynál, hogy a hivatalos Podkarpatszka Rusz helyett engedélyezze az országrész nevének „Kárpáti Ukrajná”-ra való megváltoztatását. Revaj Julijan (Révay Gyula, 1899–1979) kommunikációs miniszter ezzel kapcsolatos kérését december 29-én a prágai szövetségi kormány elutasította. Erre válaszul a Volosin-kormány másnap, december 30-án elrendelte, hogy a Podkarpatszka Rusz mellett a Kárpáti Ukrajna elnevezés is hivatalosan használható.

A szövetségi államátalakult Cseh-Szlovákia keretében az autonóm Podkarpatská Rus (Kárpáti Ukrajna) mindössze öt hónapig állt fenn. Volosin Ágoston miniszterelnök 1939. március 14-én este a kormánya nevében – majd másnap a szojm is – kinyilvánította Kárpáti Ukrajna állami függetlenségét. A Magyar Királyi Honvédség még ezen a napon, 15-én birtokba vette Kárpáti Ukrajna fővárosát, Husztot, amivel véget ért a Volosin-kormány uralma. A miniszterelnök Romániába menekült.

A Kárpátalja ezt követő újbóli magyar korszakában (1939–1944) bevezetett magyar–rutén (ruszin, magyarorosz) kétnyelvű köz- és szakigazgatásról, az ungvári Kárpátaljai Tudományos Társaság – Подкарпатське Общество Науки (‘Podkarpatszkoje Obscsesztvo Nauk’), a „ruszin akadémia” nyelvművelő tevékenységéről a következő írásunkban szólnunk.

(A cikk szakirodalmi hivatkozásait terjedelmi okok miatt nem közöltük.)

LEFEKTETETT SÍNEKEN

DR. BÁTHORY KATALIN VISSZAEMLEKEZÉSE

Értékmentés címmel megkezdődött a kárpátaljai származású közéleti emberek, tudósok, művészek életút-interjúinak elkészítése, olyan személyeké, akik sokat tettek Kárpátjáért, az ott élőkért, a kárpátaljai valamint egyetemes magyarságért.

Az interjúkat Csete Örs etnográfus, fotóművész készíti, aki a beszélgetés alatt portréfényképeken is megörökíti beszélgetőtársait.

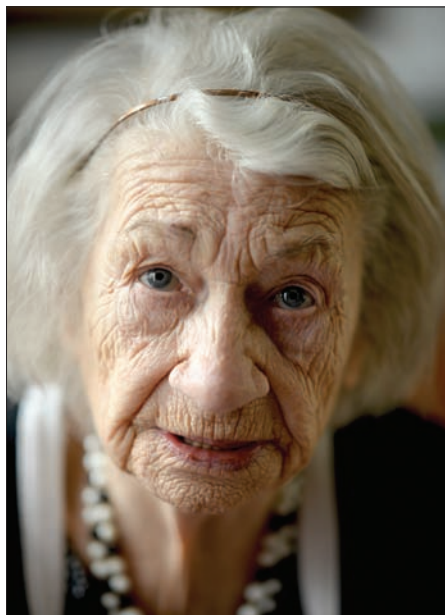
A Kárpátaljai Hírmondó ezúttal a Kárpátaljai Szövetség egykori főtthkára életének pillanatait villantja fel úgy, ahogy arra Kató néni 2018 februárjában visszaemlékezett. Az interjút és a színes portréfotót Csete Örs készítette, a korabeli arcképet dr. Báthory Katalin bocsátotta rendelkezésünkre.

(...) Kárpátalja... Szébb belépőt nem találhatott volna Árpád, mint a Vereckei szoros, mert onnan az egész országot jól belátni! Rögtön úgy érezhette, hogy „Itt maradok, mert ez a hely szép és tetszik nekem!”.

1927. január 22-én, igen nagy tél idején születtem Eszeny községben, amelyiknek akkor 2600 színmagyar református lakosa volt, a Tisza partján. Eszeny községnek a területe eredetileg erdőgazdálkodási terület volt. Szabad falvak létesültek, és azokban szabad magyarok laktak, akik valamilyen foglalkozással rendelkeztek kezdettől, mivel ez az erdőgazdálkodás szolgálta ki a későbbi fejedelmi és vezéri udvarokat. Innen szállították a fát, a vadat, itt hizlalták erdeikben a húsárut, itt lőttek a vadászok, tehát vadászok és halászok voltak.

(...) A faluban minden udvart úgy parcelláztak fel, hogy a ház előtt kiskert volt, a bejáratnál részen egy virágos kert bokrokkal, mindig virágzó növényekkel. Utána voltak a tárolók, ami a konyhához kellett, tehát egy magtár, pince, azután a baromfiudvar, aztán a szapulda, ahol fürdeni is lehetett, és a fehérneműt tisztítani a szapulókádban, az emberek pedig a kétfülü nagy dézsában fürdöthettek. Szemben volt a kút, hogy ide is lehessen a vizet hordani. Mellette következett a baromfiudvar, azt követték az istállók. Az istálló épületében külön a tehénállás és a loállás, utána a sertésólak, azt követte egy rendezett szemétdomb, trágyadomb. Tavaszra úgy megérett, hogy a földet saját háztartási trágyával trágyázta mindenki. Amilyen zsíros volt a trágyadomb, olyan minőségű volt a bemunkált trágyázás. Azután a konyhakert, a konyhakert után pedig egy nagy gyümölcsöskert. Úgyhogy sokszor volt, amikor 8–10 gyerekkel együtt levonultunk a gyümölcsösbe. A község minden illatára és szagára emlékszem. A hóolvadás egybeesik nálam a trágyakioldás különleges bűzével. Mert olyan egészséges bűz volt az a hóolvadás, az egybekötve, hogy akkorára kisütött a nap is nálunk, és boldogan mentünk ki három éves koromtól az utcára, szaladtunk a Tisza töltésig, azért, hogy levegőn legyünk. De rögtön tornáztunk is. Édesapámnak elve volt, hogy az ő gyerekei nem nőhetnek fel másként, olyan életet kell élni, mint a falu

többi gyerekének. Ennek következtében bandákban csoportos játékokat játszottunk. Kora reggel futottunk rendszerint a töltésre ibolyát szedni, sóskát szedni, sóskaszárat

enni, sokszor jöttem elrontott gyomorral haza ebédelni. Édesapám minden reggel a nyári hónapokban kiment a Tiszára egy hosszú úszásra. Nagyon jól úszott. Mindkettőnkét megtanított már négyéves korunkban úszni, úgyhogy egy istrángból hosszú bőrkötelet tett a derekunkra, mialatt a szomszéd országból, Magyarországról átkiabáltak: „Kihúzták már a borjút a part-ra?” A madzag végén persze én voltam az a borjú, akit úszni tanított.

(...) Délután az édesanyámat csak kötni, horgolni vagy neccelni láttam, amire a falusi lányokat is megtanította. Nagyon szép volt az utcánk Eszenyben, minden ház előtt kiskert, mögötte, a kerítés előtt egy kispad, ahol az öregek, akik nem mentek már a mezőre, ültek és várták, mi történik. „Hát te? Már ilyen korán abbahagyta a munkát? Kinek a lánya vagy?” És aztán a „kinek a lánya” az esti órákban, 6 óra után ment a Tiszára vízért, két korsóval a vállán, mert az volt a mindennapi társaskör, hogy

a legények beúsztak a Tisza közepébe és a lányoknak megtöltötték a korsóját.

(...) A csehek Eszenybe tették a vám-örseget, hat fináncunk volt, aki ezt a szakszt ellenőrizte, és sokszor megviccelték a csempészőket. Például híres dolog volt, hogy a Magyarországon a MOM óra – akkor német órák nevezték – olcsó volt. A néni megvette az órát, és jól felkötötte a szoknya alá. És az közben be volt állítva, hogy amikor a fináncokhoz érkezik, csörögjön. **Eszenyi mondás volt, ha zajongott valaki, hogy „zajong, mint ébresztőóra a szoknya alatt!”**

(...) Az eszenyi elemi iskola a csehek idején a magyar nyelv őrzésének biztos tudatában olyan erős volt, hogy négy elemi után felvételiztem a beregszászi gimnáziumba. Az egyetlen magyar nyelvű gimnázium Kárpátalján Beregszászban volt. A tanárok ajánlására a vidék legkitűnőbb tehetségeit küldték be ebbe a gimnáziumba felvételizni. Hatszáz jelentkező közül hatvanat vehettek fel, én is közöttük voltam, annak ellenére, hogy az osztálytársaim többsége három-négy évvel idősebb volt. Mert először elvégezték a polgárinak az első két osztályát, csak úgy mertek felvételizni. Agykutató akartam lenni első perctől kezdve, mert arra voltam kíváncsi, hogy a másik mit gondol, és miért pont azt csinálja, amit csinál. Ez a kíváncsiság egy életen át, a mai napig elkísér.

(...) Beregszászba költöztünk, ott szaladtam minden reggel a gimnáziumba. Kiscserkészstől kezdve nagycserkészig minden voltam a beregszászi főgimnáziumban. Néptáncoltam, nagyon szerettem tornázni, egyedül a hídba lemenés nem ment. Tanárnőm, Regele Mária reggeli bemelegítő tornáját ma is minden reggel elvégzem. A beregszászi diákélet egyszerűen csodálatos volt! A tanári kar több mint fele hat-nyolc éve állás nélküli tanárként az első munkahelyét kezdte ott. Mind fiatalok voltak. Aki 1937 és 1944 között ott érettségizett Beregszászban, kiváló képzést kapott, és ha mérnöknek, orvosnak, erdésznek ment, vagy bármilyen más szakterületet választott, a legkiválóbbak közé tartozott. Kollégium még nem volt, és bejáró diákok tömege ült az osztálypadozokban. Ezek a diákok hajnali 4-kor keltek, hogy a különböző kisvasutakat elérve beérkezzenek a gimnáziumba körülbelül fél 8 és 8 között, amikor a tanítás elkezdődött. Némelyik még a padban is elaludt, olyan fáradt volt. A tanárok észrevették, és szolgálatot tartottak reggel 6-tól, hogy a diákokat még frissen, az utazási élmények után megérkezve, nagy vonalakban felvilágosítsák, tanuljanak velük. Ez nem egy látszatzbizonyítvány volt, mert tanítás után voltak a tanulókörök, amikor a diákok 1–2 óra szobapihenő után bevonultak a tanuló körbe, és a tanárok mentek és segítettek újra nekik a tanulásban délután. Gyönyörű énekkarunk is működött. A sportkörben a lovaglástól kezdve a biciklizésig min-

den volt, futballisták, szertornás tagok is voltak, úgyhogy estére, mikorra a diákok hazatértek, más dolguk se maradt, mint megvacsorázni és lefeküdni. Aztán a tanári kar kezdeményezésére kollégiumot hoztak létre. A kollégiumnak a fele ingyen tanuló volt, akiknek a falu gazdái önként vállalt, de előre meghatározott szállítmányozást nyújtottak a lisztől kezdve a babigig mindent. Akiknek jobb módúak voltak a szülei, azokat értelmiségi családok kosztos diákként tartották. Beregszász mindig is megyei központ volt, ahol megtalálható volt a szolgabíróságtól kezdve mindenféle szervezet, ami a korábbi Magyarországhoz tartozott, és ezeknek voltak özvegyei, akik ebből éltek. A beregszászi gimnázium színvonala nagyon magas volt, sokan másodikban vagy harmadik gimnáziumban, és hatodikban kimaradtak, mert nem bírták az ütemet. Olyan is volt, aki nem fizette a tandíját, mert nagyon szigorú tandíjrendszer volt. Kedvezmény csak az által volt nyerhető, ha valaki jeles vagy kitűnő tanuló volt. A kitűnő tanulókat „vastag betűsöknek” neveztük. Én nem voltam vastag betűs, jeles tanuló voltam, mert nekem magatartásból kettést adtak.

(...) Kárpátalja visszatérése az én személyes magyarságtudatom legfényesebb csúcspontja. 16 éves voltam a második világháború kitörésekor. Úgy kezdődött a dolog, hogy Beregszászba Bulcsú felől jöttek be kerékpárral az első magyar katonák. **Kerékpárral felvonulva hatalmas éljenző tömeg között elindultak a főútvonalon, az állomáson bevagyonírozták őket, a következő állomáson leszálltak és visszabicikliztek, hogy nagy hadsereget tudjanak mutatni.** Másfél óráig tartott a bevonulás. Ez a „körutazás” persze nem maradt titokban. De a lelkesedés nagy volt a mi fényes seregünk miatt! Azért igyekeztek azt is megválasztani, hogy deli, szép katonák jöjjenek! Amulva nézte a bevonulást a legkisebb faluban is mindenki. Eszenyt Láncki Ferkó körmendi főhadnagy úr szabadította fel, az unokatestvérem a templom előtt állított emelvényen, magyar ruhában, fehér tulipános szoknyában, nagy pártával szavalt a „Hazádnak rendületlenül”-t. A főhadnagy rögtön beleszeretett az unokatestvérembe, aztán nagyon hosszú ideig leveleztek.

(...) A szovjet hadsereg korán érkezett meg, 1944 nyarán, nem tudom pontosan a dátumot. Amikor bejöttek a szovjetek, rögtön megszűnt a magyar oktatás, édesanyám fizetés és iskola nélkül volt, másfél év múlva nyíltak újra a magyar elemi iskolák, de a gimnáziumot elvették. Az oroszok bevonultak a Nagyhegyről, délkeleti irányból. Egy ügyes vincellér kinyitotta az összes pincét, és megcsapolta az összes hordót. Az oroszok lefeküdtek a földre, és onnan itták a beregszászi borokat nagy élvezettel. Elég dülöngélő, bűdös és piszkos armádia került hozzánk, akik még olyan aprócskák is voltak, meg vágott szeműek, mert valami

tatárféleség vonult be ide ideiglenesen. Egy fosztogató éjszaka után tovább is vonultak a fronttal, mentek meghódítani Magyarországot. Az első éjszakán portyáztak, visítások, hangzavar, lövések hogye lettek volna, sőt áldozatok is! És megcsinálták ennek az időnek, a szovjet áldozatoknak az emlékművét a Lenin-szoborral együtt a főtéren. Ez a terület akkor még tisztázatlan volt, hogy kihez fog kerülni. Az első megszálló csapat csak rövid időt töltött ott, helyőrséget hagyott, mert a cseh légió tagjai jöttek helyőrséget tartani mindaddig, míg el nem dőlt, hogy nem Csehszlovákia, hanem a Szovjetunió. Senki sem tudta az első három hónapban, hogy a csehekhez kerülünk, a magyarokhoz kerülünk, vagy a szovjetek maradnak a nyakunkon.

(...) Lezárták Kárpátalja határát, és Magyarországon rekedt egy csomó kárpátaljai magyar, aki vissza akart volna

menni. A határ lezárásával elrekesztődünk a szülőföldünkől. És itt közöttünk egy összetartás kovácsolódott. 1945-től szabályos összetartást diktált nekünk a beregszászi gimnáziumi múltunk. És ezt az összetartást három Sándor kezdte el, akik egymástól távoli helyeken éltek: Brenner Sándor, Szabó Sándor és egy harmadik. Ez a három Sándor összefogott, és mintha bejegyzett szövetség lennénk, rendszeresen elkezdünk találkozni, kisebb csoportokban. **Hazamenni – akkor már a Szovjetunió területére – évente egyszeri lehetőség volt, a sírlátogatás, halottak napján.** Én minden sírlátogatásra kivettem az engedélyemet. 1953–54-ig csak nagyon-nagyon ritkán jöttek ide Kárpátaljáról emberek. Pláne családdal. Az újonnan jöttekkel mindenki bizalmatlan volt egy kicsit. De mikor a család egyesítés lehetősége végre megtörtént, akkor a rokonság egy jelentős része, ha másképp nem, ajánlott házasságokon keresztül, áttelepült, pénzért. Megfizette a házasságot, és másfél év után elváltak. Sok ember tudta áthozni a rokonait, akik aztán az itteni gyökértelen, de állásban lévő és

egyetemet végzett Vérke-parti öregdiákok társaságával rendszeresen összefutnak. Mivel gyülekezési tilalom volt, mindig valami álcát kellett kitalálni.

(...) Levelezőlapokon – akkoriban nagy divat volt üdvözlő lapokat küldeni – azt írták, hogy „nagyon sokat gondolunk rád, a jövő héten Lajosnál találkozunk”. Mindenki mondott egy-két bizalmas nevet, akit a következő összejövetelünkre értesíteni tudtunk levelezőlapokon, hogy kirándulunk a Lajos-forrásnál. A Lajos-forrás környékén lévő találkozóhelyre, így szívároggtunk különböző országrészekből, hogy ott találkozhassunk egykori beregszászi diákok. Ha nyolcan tudtunk összejönni, akkor az a nyolc ember beszelte meg, de legalább egy évben kétszer, Gyertyaszentelőkor és a nyári szünetben, Szent István napja előtt. Mind a két ünnepet megünnepeztük a beregszászi szokásoknak megfelelően, több mint negyven évig! A „menekült diákok köre” átalakult – mert nem használhattunk ilyen nevet – „Vérke-parti öregdiákok találkozója”. Kocsis Árpád, a Vízügyi Hivatal intézetének akkori vezetője nyaralót építtetett a vízügyi dolgozók számára a Bánki-tó mellett. És ott megkaptuk a takarítás címén bezárt nyaralót. A Bánki-tó partján volt az első nagyobb összejövetelünk „érettségi találkozó” címen. Aztán az Oktogon tér is a találkozó helyünk volt. Ha egy levél jött Kárpátaljáról valamelyikünknek, nyolc ember értesített mindenkit. Akkor még telefon sem volt általában a lakásokban, ezért meg volt beszélve, hogy az a nyolc ember meghatározott módon kiket tud értesíteni. Volt, akinek csak a szomszédjának kellett megmondani, mert egy házban lakott négy beregszászi magyarral. A „kárpátaljai” szót, vagy „elszakított terület” kifejezést nem lehetett használni a szocializmus idején. Nem használhattuk a „beregszászi” nevet sem, „Vérke-parti öregdiákoknak” neveztük el magunkat, de úgy is gondolhattuk magunkat, hogy „Vértársak”. 1979-től elkezdett lazulni a pártállam kemény fegyelme, és már nem kellett annyira vigyázni, ha tíz ember összeült kávézni a Pilvaxba... Március 15-én mentünk hát a Pilvaxba, mint szépemlékü helyre. Vagy a Móricz Zsigmond Körtérnél, a Ketter vendéglőben találkoztunk rendszeresen, aminek volt egy kerthelyisége is. Aki családdal ebédelni akart, az eljött ebédelni, és utána énekelgetve átmentünk a kerthelyiségébe, és ott magunk között lehattunk egy nagy asztalnál. 50–60 egykori diák jött össze, és az el tudott úgy oszlani, hogy nem okozott gondot. A Vérke-parti Öregdiákok fő szervezője a végén Dr. Göndöcs László matematika szakos főiskolai tanár volt. Ez a korszak 1989-ben zárult le.

(...) 1989-ben, amikor Czine Mihály volt a vezetője a Magyarok Világszövetségének, összehívta a nemzeti érzelmű embereket. Nem volt addig civil élet, gyülekezési szabadság sem volt. Jött

LEFEKTETETT SÍNEKEN

DR. BÁTHORY KATALIN VISSZAEMLEKEZÉSE

■ a gondolat, hogy ki akar egyesületet, és hogyan kell azt megcsinálni. Először a teljes Felvidéket szeretnénk volna egy szervezetté tenni, de aztán jött az ötletem, hogy a Vérke-parti öregdiákok már negyven éve összegyűlnek, belőlünk alapuljon egy Kárpátaljai Szövetség. A Vérke-parti öregdiákok mintegy kétszáz tagjából álltunk össze, amikor megengedték a civil szervezetek létrehozását. Először a Rákóczi Szövetség alakult meg, aztán annak tagjaiból lett a Kárpátaljai Szövetség. A Kárpátaljai Szövetség alapító ülésén 260 fővel voltunk jelen, és ebből alapítottunk egy elnökséget és egy választmányt. Beadtuk a kérelmet a bíróságra, hogy jogi személyé váljunk, önálló szervezetté. Az elnökség tagjai mind egykori öregdiákok voltak, akik elszakadtak a szüleiktől, tehát ment mindenki önként és boldogan, mert egyből vitt a szüleinek egy kis csomagot, és emellett megtartotta a falujában a falufórumot. 1989-től voltam szervező, három jogász csinálta az alapszabályunkat. Egy ungvári és két Bereg megyei fiú, már egyik sem él.

(...) Először a célt kellett megnevezni, azután, hogy kik lehetnek a tagjaink. A célunk volt, hogy együtt legyünk, magyarul beszéljessünk egymás között, és bebizonyítsuk, hogy aki áttelepült, az maga is szépen beszél magyarul. A naiv anyaországiak megkérdezték: „Honnan tud maga ilyen szépen magyarul, mikor be van írva a személyi igazolványába, hogy a Szovjetunióban született?” Később nem is adtam le a piros személyigazolványomat, hogy igazolhassam, hogy az én gyönyörű, színmagyar községem mellett – amiben születtem –, azt írják, hogy a Szovjetunióban született. A legfontosabb, hogy minden kárpátaljai szívesen láttunk a tagjaink között! Minden tagnak kötelessége volt ismertetni a kárpátaljai élet nehézségeit, és azokat a fájdalmas elszakítási folyamatokat, melyek a gazdasági élettől a magánéletig mindenkinél befolyásolták az életét Trianon óta, aki magyarnak született.

(...) Összejöttünk és elkezdtünk dolgozni. Először is elkészítettük a nyilvántartásokat, bevezettük az adminisztrációt és az önkéntes tagsági díjat. Abban az időben már mindenki nyugdíjba vonult, aki az irodában rendszeresen 9 órákor összejött. Mindenkinek megvolt a széke, a szekrénye, a felelőssége a vezetőségi tagok közül. Azután, hogy a választás megtörtént, Kecskés Mihály professzort választottuk meg elnöknek, Czine Mihály a tiszteletbeli elnökünk volt, Göndöcs László pedig a másik szervező elnök. A főtítkárrá én lettem, végeztem a szervező munkát. A Szövetségnek alapításkor 260 tagja volt, amikor eljöttem, akkor 1120.

(...) Az első irodánk az ötödik kerületben, a Petőfi Sándor utca 2. szám alatt volt. Meggyőződésemm volt, hogy sehol másutt nem lehet irodát nyitni, csak a belvárosban, amit a szanaszét áttelepülő emberek könnyen elértek. Ha egy egyesületnek nincs elérhető helye, azt tényleg csak akkor lehet csinálni, amikor illegális, és azt akarjuk, hogy ne is legyen elérhető. A szervezésnek vannak okai és szabályai. Aztán átmentünk a Tas Vezér utcába a Feneketlen tóhoz. Ebben az időben már megszerveztük a munkát önkéntes jelentkezők alapján. Volt egy gépirónőnk az előző helyen is, annak meg volt adva, mikor jöjjön be.

(...) Begyűjtöttük az összes tablót, amit a gimnáziumunk faláról letéptek. Mindenkinél volt otthon az akkori gimnazisták körében tablója, és megcsináltuk a *Beregszászi Magyar Gimnázium története* című könyvet. A szerkesztési üléseket az Eötvös Klubban tartottuk, mindenki fizette a saját kávéját. A szerkesztőbizottság vezetője Göndöcs László volt, és én voltam az írója és összegyűjtője az anyagnak. Mindenkit piszkáltam rendszeresen, nekem volt telefonom, mert a Szabványügyi Hivatal műszaki tanácsosaként hozzám beszerelték a telefont.

(...) Mindenkinél kicsi volt a lakása, ezért a pincéje, padlása volt tele könyvekkel. A Szovjetunióknak egy időszakában, amikor nem volt tüzelő, könyvvel tüzeltek. Így nem volt elég magyar nyelvű könyv. **A magyar könyveket vegyessen, ahogy lehoztuk a padlásról, mondjuk a Benda Pistával egy kétfülű ruhaszárító kosárban, becsomagoltuk, és vittük ki Kárpátaljára.** Akkoriban senki sem ment könyv nélkül odaát. Minden alkalommal, ünnepélyes keretek között a gyerekeket, egy-egy iskola legjobb tanulóit, könyvvel és kétezzer forinttal jutalmaztuk. Mindannyian nyugdíjasok voltunk, kétszáz forint volt az évi tagdíj, és akinek többje volt, az adott például háromszázat. Ebből lett a sok kétezzer forint, ami akkor nagy pénz volt odaát. És még volt tárgyi ajándék is, például ruhanemű. Vagy meghallottuk, hogy Pécssett sporteszköziállítás van, és az illetők a kiállítás végén ott akarják hagyni a kiállított dolgokat. Írtunk egy kérvényt a Kárpátaljai Szövetség bélyegzőjével, hogy a kárpátaljai sport érdekében a sporteszközöket kapja meg a Kárpátaljai Szövetség. És megkaptuk, és átvittük a határon. Senki sem tudott síelni odaát, de kaptak egy csomó sílécet. Mit csináltak? Felültek a vonatra, elvitték Zakopanéba, és eladták. Hát ilyen merész spekulációk is voltak.

(...) Kezdetben próbáltunk a kárpátaljaiaknak gyűjteni ruhaneműtől könyveket,

ceruzákig mindenféle dolgot. Torgyán Kisgazdapártjának a segítségével krumplit vittünk ki, vetőmagot, vetőburgonyát, állati, megtermékenyítésre váró sejteket és kiscsirkéket. A kiscsirkét, mikor elvittük – talán 5000-et – akkor a szomszéd Eszti néni összezsápta a kezét: „Hát, Katóka, mivel etessük a kiscsirkéket?” Ugyhogy a kiscsirke dolgot akkor be is fejeztem. Torgyán átadta nekünk két hétre a Duna-parti székházának a kiállító termét, és ott kiállítást szerveztünk, a *Kárpátalja Vidékeit*. Sok egykori diák könnyezve állt meg előtte...

(...) Az adományokhoz készítettünk szép okleveleket. Az átadáskor minden alkalommal nagy rendezvény is volt, amit az ottaniak szerveztek a mi üdvözlésünkre. Abban az időben az emberek szinte a padlót megcsókolták azért, hogy jövjünk, hogy valaki gondol rájuk! Ráadásul egy egész csoport! És mindenkinek volt ott ismerőse! Mert hát ott kezdtük az életünket! Tanárok, főmérnökök lettünk ideát, még párttitkár is volt közöttünk, aki ugyanúgy jött a beregszászi találkozókra, és eszünkbe se jutott, hogy esetleg kémkedni fog. Rendszeres volt az elszármazott beregszásziak találkozója Beregszászon, és rendszeresen voltak falufórumok a különböző falvakban.

(...) 2000-ig voltam főtítkárra, aztán lemondtam, mert a műszaki feladataim és a teljes lélekkel való szövetségi munka nem ment együtt.

Sajnos a világ kezdett megváltozni, nem tudtam ingyen munkából fenntartani a kocsimat és így tovább. A Menedzser Vállalkozási Szövetkezetbe léptem be, és a települési környezettel kapcsolatos munkám már nem tette lehetővé, hogy a Kárpátaljai Szövetségben annyit dolgozzak. Itt már kialakult a választmányi kör, a szervezet már ment. Láttam, hogy a gazdasági életben többet tehetek.

(...) 91 éves koromban minden vonalon megtapasztaltam, és mély református hittel vallom, hogy az ember sorsa – nagyapám meséje alapján – ki van számítva. Azt mondta: „Kislányom, a sínek le vannak fektetve. Honnan indul, hová megy. A kocsi, neked kell eldöntened, hogy mit csinálsz. Olvasol, flörtölsz vagy nézed a tájat. De ezen kívül mindig tudnod kell, hogy a te lépésednek nyoma van a földön, és erről soha ne feledkezz meg! Van egy szint, amelyről se lejjebb, se feljebb nem mehetsz, és ez a te szabad akaratom, amit eldönthetsz, mely állomáson szállsz le, mikor szállsz le, ott maradsz-e, de a sínre vissza kell menni, mert a vonatnak meg kell érkezni arra a végállomásra, amit az Isten neked kijelölt!” Ezért az öregkoromat is úgy fogadom, hogy tudom, az élet véges, de szeretnék minden napot hasznosan tölteni. Ahogy romlik az egészségem, sajnos úgy válik minden nap haszontalanabbá, hogy Arany Jánossal fejezhessem be ezt a gondolatmenetet: „Hála Isten! este van megint”. Mával is fogyott a földi kín.”

Bach Mindenkinnek Fesztivál

Pitti Katalin fellépése Beregszászon

A Bach Mindenkinnek Fesztivál keretében Beregszászon adott nagyszerű koncertet Pitti

dencei településen fellépő 2000 művésznak köszönhetően majd félmillióan élvezhették a barokk kor zenei géniusának nagyszerű muzsikáját.

Katalin Liszt-díjas operaénekes. Az *Oh, örvendj, hív lélek* című komolyzenei esemény a Rákóczi-főiskola átriumában a Máltai Szeretetszolgálat Beregszászi Járási Szervezete koordinálásával valósulhatott meg.

Köszöntőjében Makuk János, a máltaiak helyi vezetője annak az örömeinek adott hangot, hogy Pitti Katalin, a magyar opera nagykövete énekhangjával nem először búvóli el városunknak a komolyzene iránt érdeklődő közönségét. S most is szívesen tett eleget a felkérésnek. Az elnök arról is beszélt, hogy a magyarság szellemi, kulturális egysége az ilyen nagyszabású alkalmak során válik valósággá. Hisz a Bach Mindenkinnek Fesztivál négy napja során több mint 70 kárpát-me-

de jellemét, családjához fűződő bensőséges kapcsolatát és Istenbe vetett sziklaszilárd hitét is. Bach nagysága talán abban mérhető leginkább, mutatott rá az operaénekesnő, hogy népszerűsége századok óta töretlen, hatása alól a zenével foglalkozók közül ma sem vonhatja ki magát senki.

Érdekes színfoltja volt a koncertnek, amikor Pitti Katalin megénekeltette a közönséget. Bach *Üdv rád és háza népére* kezdetű parasztkantátáját a jelenlevők nagy lelkesedéssel együtt énekelték a művésznővel.

A Pitti Katalin által előadott Bach-zeneműveket Soltész Erika zongoraművész kíséretében hallhatta Beregvidék közönsége.

—ardai—

Együtt Kárpátalja tehetségeiért

Május 17-én tehetséges gyerekek támogatása céljából rendezett jótékonysági estet *Együtt Kárpátalja Tehetségeiért* címmel a Budapest-Budavár Rotary Club és az Együtt Mindannyiunkért Alapítvány a budapesti Nemzeti Színházban. Az előzetesen összegyűlt adományokból a diákokat támogatják, a jótékonysági esten befolyt összeget pedig a Péterfalván működő Ifjúsági és Művészeti Iskola hangszerkészletének frissítésére ajánlották fel a szervezők. A jótékonysági esten felléptek többek között Pál Lajos zenész, a Kárpátalja Néptáncgyűttes, a Kormorán zenekar, Várnagy Andrea zongoraművész, Varga Miklós, Roy és Ádám, Sasvári Sándor és Keresztes Ildikó.

Levelek Kárpátaljáról – táncszínházi előadás Budapesten

Május 10-én nagy sikerrel mutatták be a Hagyományok Házában a *Levelek Kárpátaljáról* című táncszínházi előadást. A művet a Kárpátalja Néptáncgyűttes és a Százhalombattai Forrás Néptáncgyűttes közös előadásában tekinthette meg a nagyrődemű.

Kárpátalja Trianon utáni zivataros történetét igyekeznek bemutatni a *Levelek Kárpátaljáról* elnevezésű táncszínházi előadás. A darabot Szigetvári József, a Forrás Néptáncgyűttes művészeti vezetője rendezte és állította színpadra. Az előadásban Kárpátaljáról felgyűjtött levelek hangján jelenik meg a fájdalmas Trianon utáni elszakadás állapota, az otthon egy idegen országban tudata. A kisebbségi létben megélt fájdalmak, nehézségek, az anyaország utáni vágy állapota az előadás folyamán több képen is megjelenik. A prózai levelek olvasását egy-egy táncos mulatság váltja fel. A rendező az egykori katonák és otthon maradt családtagok egyetlen kapcsolódási pontját felhasználva állítja a tánc és monológ összhangját színpadra a két együttes által. A mű a feladótól kibontakozó gondolat, vágyakozás, sóvárgás megfogalmazása, ami elgondolkodtat mind a térség hányattatott és zord múltjával, mind pedig az emberi sorsok törekény összefonódásával kapcsolatban.

Trianon egy adott területnek egy másik országhoz történő csatolását jelentette, ami önmagában is borzalmas. Kárpátalját azonban nem egyszer és nem egy országhoz csatolták, hiszen része volt Csehszlovákiának, a Szovjetunióknak, és most Ukrajnának is, tehát egy idősebb kárpátaljai ember akár öt ország állampolgára is lehetett anélkül, hogy a lábát a falujából kitette volna.

A darabban a nehézségek ellenére felsejlik a remény, amely erőt ad az elcsatolt közösségeknek a mindennapok továbbélésében. A kultúra, a tánc, a néphagyomány pedig egy biztos mentőcsónak a magyar identitástudat megőrzésében.

A közel másfél órás táncszínházi előadásban keveredik a dús érzelmmegnyilvánulás a prózai monológok által a virtuóz táncelőadásokkal, ezáltal egy igazán emelkedett történelmi utazáson vehet részt a néző a múltból egészen a jelenig utazva. Hiszen Kárpátaljának nemcsak múltja, de jelene is van.

Váradi Enikő

Írók a pulpituson: Nagy Zoltán Mihály

A Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Községe (MÉKK), a Somi Általános Iskola és a Somi Községi Könyvtár közreműködésével az *Írók a pulpituson* programsorozat keretében rendhagyó író-olvasó találkozót szervezett Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író, költő, a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja részvételével. Az irodalmi délután apropóját az adta, hogy

azt színpadra, s a darabbal egész Kárpátalját bejárták. A Kossuth Rádióban is hallhattuk a művet előbb a szerző felolvasásában, később rádiójáték formájában. Majd monodráma is készült belőle: a főhős, Tóth Eszter történetét Tarpai Viktória előadásában ismerhette meg a kárpátaljai és a magyarországi közönség. 2017-ben nagyjátékfilmet is forgattak a regény alapján (rendezője Zsigmond Dezső,

forgatókönyvíró Balogh Géza), szintén Tarpai Viktória főszereplésével. A beszélgetés során azt is megtudhattuk, miért nem ment el az író a regényéből készült film egyetlen nyilvános bemutatójára sem. Nem vitatja a film jelentőségét, elismeri a színészek teljesítményét, de a rendezői munkával elégedetlen.

Izeltőül Nagy Zoltán Mihály résztvevőket olvasott fel a műből. Marcsák Gergely költő pedig

gitárkísérettel előadta az általa megzenésített *Lágerballadát*, amit annak idején Nagy Zoltán Mihály gyűjtött.

A vendégek közül elsőként Halász László, a beregszászi járási művelődési osztály

beszélt. Mint mondta, Erdélyben is sok könyv született az elhurcolásokról, de ilyen őszinte, ennyire elevenen vágó egy sem. Végül gratulált az írónak.

Fülöp Andrea, az ungvári magyar képviselő elmondta, hogy őt mint nőt nagyon megrázta a film. A könyvet még nem olvasta (a szerzőtől most kapott egyet ajándékba), de fontosnak tartja, hogy az eljusson minden kárpátaljai, sőt Kárpát-medencei iskolába, s ebben felajánlotta a főkonzulátus segítségét.

A jelen lévő fiatal irodalmárok közül Shrek Tímea és Lőrincz P. Gabriella beszéltek arról, ők milyen indítatásból foglalkoztak műveikben a „málenkij robot” témájával.

A képzőművészet sem ment el némán a tragikus események mellett. Az író-olvasó találkozó résztvevői megtekinthettek néhány alkotást Matl Péter *Ötösével/Po ptya* című, a sztálini lágeretek világát, az elhurcolt magyar emberek szenvedéstörténetét felidéző pasztellgrafika-sorozatából. A művésztlől megtudhatták, hogy Dupka Györgynek a túlélők visszaemlékezéseit közreadó kötete ihlette a műveket. A képeken az embereket áttetszőnek ábrázolta, ezzel is kifejezve, hogy létük a lágerben egyfajta pengeélen való táncolás, szinte átmenet az élet és a halál között. A 60 darabból álló sorozat első kiállítása egy igazán hiteles helyen, Sztarij Szamborban volt, s azóta egy pályázatnak köszönhetően bejárta Ukrajna számos nagyvárosát, a kárpátaljai településeket, eljutott Budapestre és Erdélyben is több helyszínre.

A jelenlévők ugyancsak megcsodálhatták Popovics Erika, a zápszonyi könyvtár vezetőjének kézimunka-kiállítását.

Varga Éva, a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke köszönetet mondott az irodalmi délután szervezőinek, s szintén felajánlotta segítségét a könyvek eljuttatásában a megye könyvtáraiba.

Az egész programot mintegy keretbe foglalta az a színvonalas kulturális műsor, amely során Dávidné Kovács Nóra megzenésített költeményeket adott elő, a somi iskolások pedig verseket szavaltak. A rendezvény zárásaként a jelenlévők közösen elénekelték Dupka György *Levél* című megzenésített versét. Végül Nagy Zoltán Mihály dedikálta *A Sátán fattya* ötödik kiadását az érdeklődőknek.

Szemere Judit

az Intermix Kiadó gondozásában most jelent meg *A Sátán fattya* című kisregényének ötödik kiadása.

A rendezvénynek a Somi Általános Iskola díszterme adott otthont. A megjelent vendégeket, irodalombarátokat Popovics Nikolett, a könyvtár vezetője köszöntötte, majd Dupka György, a MÉKK elnöke, az Intermix Kiadó igazgatója beszélgetett a 70. életévét nemrég betöltött Nagy Zoltán Mihállyal a kárpátaljai magyarság sorstragédiáját bemutató művéről, megírásának körülményeiről, utóéletéről.

Nagy Zoltán Mihály beszélt a gyerekkoráról, a családjáról, az őket ért megpróbáltatásokról. Megtudhattuk, hogy „suttó kölyökként” hallgatta az édesapja, a nagyapja és más családtagok elbeszéléseit a háborúban és az utána átélt szörnyűségekről. *A Sátán fattya* című kisregényében ezeket a több helyen megtörtént dolgokat fűzte fel egy fonálra. A műben és a trilógia két következő részében nem a lágerélet borzalmaival, hanem az itthon maradtak nehéz sorsával foglalkozik. A főhős, Tóth Eszter tragikus sorsán keresztül megelevenedik a kárpátaljai magyarság második világháborút követő kálváriája. *A Sátán fattya* 1986–89 között íródott, első kiadása 1991-ben a Hatodik Síp kiadónál látott napvilágot. Később háromszor is megjelentette a Magyar Napló Kiadó. 2000-ben Magyarországon az Év Könyve lett regény kategóriában. Idehaza a Beregszászi Népszínház előadásában vált igazán ismertté. Schober Ottó, a népszínház igazgatója, rendezője forgatókönyvet írt a regényből, átdolgozta

vezetője osztotta meg gondolatait a hallottak kapcsán. Saját családi érintettségéről beszélt, és arról, hogyan találkozott *A Sátán fattya* című művel. Nagy Zoltán Mihályt követendő példaként állította a fiatal írók elé, majd további alkotói sikereket kívánt az ünnepeltnek és az ifjú tollforgatóknak is.

Beke András Mihály, Magyarország beregszászi külképviseletének első beosztott konzulja, székelyföldi születésű lévén, a műben feldolgozott téma erdélyi vonatkozásairól

Irodalmi estet tartott Budapesten az Együtt

Május 16-án Budapesten a Műcsarnokban a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának *Élő folyóirat* sorozatában a kárpátaljai Együtt tartott irodalmi estet. A lapot Vári Fábán László József Attila- és Babérkoszorú-díjas költő, az Együtt főszerkesztője mutatta be a fővárosi irodalombarátoknak. Ezután Csordás László, a folyóirat olvasószerkesztője beszélt Kárpátalja irodalmi életéről. Az esten a fiatalabb írónemzedéket a munkácsi Kopriwa Nikolett képviselte, aki röviden ismertette alkotói elképzeléseit. Bálint Márta Kossuth-díjas színművész, Jegercsik Csaba színművész és Dinnyés József énekes, daltulajdonos kárpátaljai költők és írók műveiből adott ízelítőt.

Az irodalmi esten a Kárpátaljai Szövetség tagsága is szép számban képviseltette magát.

Tudósítónk

A képen: Csete Örs, a Kárpátaljai Szövetség főtítkára, Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hirmondó alapító főszerkesztője, Csordás László irodalomtörténész, Kopriwa Nikolett költő, Vári Fábán László, az Együtt főszerkesztője az irodalmi est után.

Szabóné Badik Doloresz felvétele

A magyar film napját méltatták Beregszászon

A magyar film napját 2018-tól ünneplik április 30-án, annak emlékére, hogy 1901-ben ezen a napon mutatták be az első magyar filmet, a Zsitkovszky Béla rendezésében készült *A táncz* című alkotást. Ezen a napon a filmszínházak, művelődési házak, könyvtárak, iskolák, más kulturális és oktatási intézmények vetítésekkkel, találkozók, szakmai beszélgetésekkel, játékos vetélkedőkkel tisztelegnek azon kiemelkedő tehetségű filmalkotók előtt, akik hazai vagy külföldi pályájuk során világhírűvé tették a magyar filmet. Az ünnepi rendezvények célja megszólítani a filmkedvelő közönséget, ismét vonzóvá tenni számukra a magyar filmalkotásokat.

Idén Beregszász is csatlakozott a kezdeményezéshez: Magyarország Beregszászi Konzulátusa és a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház közös szervezésében bemutatták az *Aurora Borealis – Északi fény* című filmet.

A filmvetítésre a színház nagytermében került sor. Az érdeklődőket Szilágyi Mátyás főkonzul köszöntötte, aki örömet fejezte ki, hogy a kárpátaljai közönség is megünnepli a magyar filmgyártás napját. Mint mondta, céljuk az, hogy a továbbiakban is minél több minőségi magyar filmet mutassanak be Beregszászon.

Az *Aurora Borealis – Északi fény* a nemzetközileg is elismert, Kossuth- és Balázs Béla-díjas, Cannes-i Nagydíjas és Arany Medve-díjas forgatókönyvíró-rendező, Mészáros Márta 2017-ben készült alkotása. Két idősíkon futó, fordulatokban gazdag családtörténet, amely anya és lánya kapcsolatának mélységeit boncolgatja. Mesél szerelemről, titkokról, a szovjet megszállás idején történt borzasztó tragédiákról. Megismerhetjük azokat az erős nőket, akik talpra állnak a veszteségek után, túlélnek a szovjet katonák által elkövetett erőszakos tetteket. Az alkotás kíméletlen őszinteséggel vall identitásválságról, elmúlásról, soha nem feledhető szerelemről. Olyan kiemelkedő magyar és külföldi színészek kaptak benne szerepet, mint Törőcsik Mari, Tóth Ildikó, Törőcsik Franciska, Wunderlich József, Cserhalmi György, Leslaw Zurek, Antonio de la Torre, Eva-Maria Prosek.

Sz. J.

Prevenációs előadás a beregszászi színházban

Nem ritka, hogy a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban vendégtársulatok lépnek fel, s tartanak érdekes előadásokat. A közelmúltban a budapesti Láthatáron Csoport, a K. V. Társulat a Névtelen Utak Alapítvány partnerségével tartott nem mindennapi előadást. A 2015-ben született *Kiálllok érte* című darab tizennégy éven felüli fiataloknak szólt. A részletekről és tudnivalókról Feuer Yvette, a Láthatáron Csoport vezetője, ötletgazda nyilatkozott lapunknak.

– Különleges témájú, és szerintem hiánypótló előadás, amit Kárpátaljára hoztunk, hiszen a fiatalok prostitúciójáról és az áldozattá válásról szól az előadás, s talán ezért az elsődleges célcsoportunk a gyermekotthonokban nevelkedők. Mi azt gondoljuk, hogy a prostituáltak áldozatok, hiszen jó dolgában ilyet senki nem csinál, biztosan mindennek háttere volt, például nem egy szerető családban nevelkedett, vagy korán abuzáltak és még sorolhatnánk. Éppen ezért sokszor a gyermekotthonban nevelkedett fiatalokra csapnak le a

csábító férfiak, ami az előadásnak is egy fő témája. Ez egy nagyon súlyos probléma, és még mindig óriási tabutéma nemcsak Magyarországon, de az egész világon – mondta.

A színművésztől azt is megtudtuk, csoportjuknak profilja a hátrányos helyzetű fiatalokkal, közösségekkel való foglalkozás, az ő problémáikat színpadra vinni, nekik játszani.

– Az előadásban egy nehéz háttérrel rendelkező jóhiszemű, naiv fiatal lányt behálóz egy strici, akibe a lány hamar bele is szeret. A férfi ráveszi, hogy egy barátjával is feküdjön le, megígéri, ha ezt megteszi, akkor feleségül veszi. Végül Hollandiában prostituáltat csinál belőle. Ezt a jelenséget több mint egy évig kutattuk: áldozatvédelmi szakemberekkel, gyerekjogászokkal, szociális munkásokkal beszélünk, sok esetet végigolvastunk, sőt egy gyerekotthont is felkerestünk, az ottani lakók is sokat segítettek abban, hogy tisztább betekintésünk legyen abba, hogy milyen érzés gyermekotthon-lakónak lenni. Mindezekből gyűrtük össze ezt a fikatív történetet, amit Bíró Bence dramaturg és

Romankovics Eda rendező együtt írtak meg. A darabban a mese találkozik a valósággal, a mesében jelenik meg a főhősnő élete.

– *Kiknek ajánlják a darabot?*

– Sokszor nézik olyan fiatalok, akiket vertek vagy abuzáltak, ezért nagyon figyelünk arra, hogy gondosan készítsük elő az előadás befogadását, az otthonoknak részleteket küldünk videón, ezt követően pszichológusok és nevelők választják ki azokat a gyerekeket, akik megnézhetik. A minap egy anyaotthonban játszottunk, ott tizenéves leánygyalok voltak kisbabáikkal, és feltételezhetően közülük is voltak érintettek.

Beregszászban nem érintett fiatalok nézték meg az előadást, ők inkább megdöbbenek, hogy ilyen életek is vannak. A színész elmondta, jó, hogy látnak ilyen előadásokat, ugyanis sok az előítélet. Minden előadást feldolgozó foglalkozás követ. Beregszászban is volt ilyen, de ezeken a kísértő felnőttek már nem vesznek részt, ugyanis nélkülük a fiatalok felszabadultabban beszélgetnek, s ez is fontos része a programnak.

Tudósítónk

ELISMERÉSEK

* Érsekújváron a 70 éves CSEMA-DOK jubileumi ünnepi műsora keretében számos elismerést adtak át, többek között a *Hűségért emléklappal* ismerték el a **Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség** tevékenységét, amelyet Bárdos Gyula elnök és Kőteles László alelnök adtak át Molnár Lászlónak, a KMKSZ kulturális titkárnak.

* A Családháló országos szervezetétől *Családháló-díjat* kapott a **Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete**. A kitüntetést dr. Sölch Gellért, az Emberi Erőforrások Minisztériumának helyettes államtitkára nyújtotta át Török Dénesnek, az egyesület elnökének Budapesten.

* A március 15-i nemzeti ünnep alkalmából több kitüntetést is átadtak olyan kárpátaljai vagy kárpátaljai származású személyeknek, akik kiemelkedő tevékenységet végeznek saját szakterületükön.

– *József Attila-díjban* részesült **Finta Éva** költő, drámaíró, irodalomtörténész, az egri Eszterházy Károly Egyetem nyugalmazott tanársegédje, valamint **Füzesi Magda** költő, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a Kárpátaljai Hírmondó alapító főszerkesztője.

– A magyar nemzeti kultúra, művészi alkotómunka területén végzett kiemelkedő művészi értékteremtő munkája elismeréseként *Magyarország Érdemes Művésze-díjat* vehetett át **Pál István „Szalonna”** Liszt Ferenc-díjas népzeneész.

– *Magyar Arany Érdemkereszt* kitüntetésben részesült **Barta József**, a Kárpátaljai Megyei Tanács, valamint a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség alelnöke.

– *Magyar Bronz Érdemkereszt* kitüntetésben részesült **Bátori József**, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője.

* Március 15. egyben a magyar sajtó napja is. Ebből az alkalomból a két kárpátaljai magyar külképviselet 2011-től minden évben sajtódíjjal ismeri el a kárpátaljai sajtó képviselőinek munkáját. Idén **Hegedűs Csilla**, a *Kárpáti Igaz Szó* beregszászi tudósítója, **Tetyana Literáti** ungvári újságíró, valamint a karpataljalap.net hírportál (főszerkesztője Darcsi Karolina) vehették át az elismerést Iggyártó István nagykövettől.

* *Szépirodalmi Figyelő-díjjal* tüntették ki **Csordás László** kárpátaljai irodalmárt, irodalomtörténészt, a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság elnökét, aki kritikai írásaival érdemelte ki a kitüntetést.

* **Vidnyánszky Attila** Kossuth-díjas rendező, a Nemzeti Színház igazgatója vehette át a magyar költészet napján *Ferencváros József Attila-díjat* Bácskai Jánostól, Budapest IX. kerület – Ferencváros polgármesterétől.

* A Magyar Sportújságírók Szövetsége (MSUSZ) *Nívódíjban* részesítette **Szabó Sándort**, a *Kárpáti Igaz Szó* sportrova-

tának vezetőjét a *Magyar nyilak örmény tegezben* című írásáért. Az elismerést Szöllősi György régi-új elnöktől és Novotny Zoltántól, az MSUSZ tiszteletbeli elnökétől, a magyar rádiózás élő legendájától vehette át.

* A beregszentmiklósi vár megmentéséért, kulturális-művészeti központtá alakításáért, a középkori történelmi építmény újjáélesztése terén végzett sokéves tevékenységéért idén **Bartos József** kapta a *Mária Terézia-rendjelet*. Az ünnepi ceremóniát a hagyományokhoz híven Ungváron, a görögkatolikus székesegyházzal szemben található Mária Terézia parkban tartották. Azon részt vett az osztrák hercegi házaspár, Sándor Habsburg-Lothringen és Herta Margaret Habsburg-Lothringen is, mivel az Alen Panov ismert ungvári közéleti személyiség által 2015-ben alapított kitüntetést 2016-tól védnöksége alá vette a Habsburg család.

* Ungváron május 4-én méltatták a Rotary mozgalom megalapításának 90. és az ungvári Rotary-klub újraindításának 25. évfordulóját. Ebből az alkalomból ünnepséget tartottak, amelyen *Paul Harris-díjat* adományoztak **Tetyana Literáti** ismert újságírónak, az *Elvesztett Ungvár* sorozat szerzőjének.

* A Magyar Tudományos Akadémia a külföldi magyar tudósok munkájának jutalmazására, elismerésére alapította az Arany János-díjat és Arany János-érmet. A Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény kategóriában idén az egyik *Arany János-díj* Kárpátaljára került: **Csernicskó István** nyelvész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpontjának vezetője, a Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanács alelnöke, valamint a Pannon Egyetem Többnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola professzora kapta az elismerést.

* Hagyomány, hogy Beregszászon a városnap rendezvények keretében adja át a polgármester a Pro Urbe/A városért díjakat, illetve a Beregszász díszpolgára címet.

Idén *Pro Urbe* díjjal ismerték el **Bubnyák Mária** nyugalmazott pedagógus, a városi oktatási osztály korábbi vezetőjének több évtizedes, példás munkásságát. A képviselőtestület posztumusz ítélte oda a Pro Urbe díjat **Zsupán Józsefnek**, a város korábbi polgármesterének, akinek hivatali ideje alatt lett megyei jogú város Beregszász.

A *Beregszász díszpolgára* címet Bácskai József, Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériumának gazdasági ügyekért felelős helyettes államtitkára, korábbi beregszászi és ungvári magyar főkonzul kapta.

* A Mosolyvirág Debreceni Nagycsaládok Egyesülete immár tizenegy esztendeje hirdeti meg *Életmese* című

irodalmi pályázatát, amelyben a családi élet szépségeire, értékeire kívánja felhívni a figyelmet. Ebben az évben hat ország 305 pályázója 409 pályaművet küldött be. A szakmai zsűri földink, **Szöllősy Tibor**,

a *Kárpátaljai Hírmondó* szerkesztőbizottságának tagja írását II. díjjal jutalmazta.

* A civil kapcsolatok kialakítása és elmélyítése terén kifejtett eredményes tevékenysége elismeréseként a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés a *Szentpétery Zsigmond kitüntető díjat* adományozta a **Beregszászáért Alapítvány** részére. A plakettet és az emléklapot Dalmay Árpád, a Beregszászáért Alapítvány kuratóriumának elnöke vette át.

* Átadták a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) köztestületi állandó díjait az éves rendes közgyűlésen a Pesti Vigadóban. A Nagydíjat **Matl Péter** munkácsi szobrászművész kapta.

Nagydíjat a magyar szellemi élet azon személyisége vehet át, aki a korábbi két évben létrehozott kiemelkedő jelentőségű művészeti alkotást, művészetelméleti

munkát. Matl Péter legismertebb munkái a magyar honfoglalás millecentenárium emlékére emelt vereckei emlékmű, az ópusztaszeri Nemzeti Összetartozás Emlékműve, a sztálini terror munkácsi áldozatainak állított alkotása – méltatta Jankovics Marcell, az MMA alelnöke a szobrászművészt.

MÁRCIUS

Március 1. A művészeti iskolák növendékeinek támogatására szervezett jótékonysági farsangi bált a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet Beregszászon, a főiskola átriumában.

Március 1. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete Magyar Filológiai Tanszéke és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet szervezésében megrendezték a III. Arany János Balladamonő Versenyt.

Március 3. Munkács főterén felavatták és felszentelték Szent Márton, Munkács város patrónusának lovasszobrát.

Március 3. Csuprik Etelka, Ukrajna érdemes művésze *Spring melodies* címmel zongorakoncertet adott Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Filharmónia nagytermében.

Március 3. Tiszapéterfalván a Kokas Banda szervezésében kárpátaljai szólótáncversenyt rendeztek.

Március 5. A beregszászi művelődési házban a polgármesteri hivatal szervezésében megnyílt az *Itt a tavasz!* című tárlat. A látogatók Prófsz Marianna szötteit, valamint Bökényi Anna, Kovács Éva, Katran Jaroslava, Petenyko-Jakovenko Nyina és Szobol Olena képeit tekinthették meg.

Március 5. Az Eszenyi Községi Tanács szervezésében Magyarország Ungvári Főkonzulátusának támogatásával az eszenyi kultúrház előterében felavatták az 1956-os magyar forradalmat életető és a plakátragasztásokért meghurcolt Györke Ilona (1939–2012) emléktábláját.

Március 5. Góbékoncertet és folkkocsmát rendeztek az ungvári Váraljában a Sodró Együttes szervezésében.

Március 6. Ünnepléses keretek között avatták fel a TV21 Ungvár magyar kormányzati támogatással felújított székházát. A tévé szerkesztőségének helyet adó épület korábban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) központi hivatalaként működött.

Március 7. A Boksaj József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban megnyílt Erfán Ferenc festőművész jubileumi kiállítása. A hatvanéves művészt többek között Mankovits Tamás tokaji iparművész (névéhez fűződik a RIT első beregszászi kiállításának megszervezése, Erfán Ferenc bemutatása is), Vaszil Kuzma, a megyei képzőművészeti szövetség elnöke, Vaszil Huszti, a megyei írószövetség elnöke köszöntötte. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Szilágyi Mátyás beregszászi főkonzul, Fülöp Andrea ungvári konzul és Szalipszki Endre, a beregszászi konzulátus korábbi főkonzulja is.

Március 8–10. Beregszászon megtartották a hagyományos XVI. Beregszászi Nemzetközi Borfesztyvált a Beregszászi Szent Vencel Borrend szervezésében.

Március 11. Egy letűnt korszakot idézett meg a Pro Cultura Subcarpathica Beregszászon: a civil szervezet Deskó Tamás ungvári

fotós alkotásaiból nyitott tárlatot a Fodó Sándor Kulturális Központban.

Március 12. Kiállítást szerveztek Beregszászon Ivan Brovdi kárpátaljai szobrász, festőművész munkáiból. A kamarakiállításnak Magyarország Beregszászi Konzulátusának Gulácsy-terme adott otthont.

Március 13. Új harangot kapott a hetenyi református templom. Az ünnepi istentiszteleten ígét hirdetett Cseresnyei Albert hetenyi lelkipásztor. Az új, 255 kg-os, C hangzású harang öntetése a Kárpátaljai Református Egyházkerület egy sikeres anyaországi pályázatának köszönhetően valósulhatott meg.

Március 14. Az ungvári és a beregszászi magyar külképviseletek szervezésében a jánosi Helikon Hotelben ünnepi fogadást tartottak az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc 171. évfordulója alkalmából. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Iggyártó István, Magyarország ukrainai nagykövete, Petneházy Attila, a magyar–magyar kulturális kapcsolatokról felelős miniszteri biztos. A kulturális műsort követően ünnepi beszédet mondott Buhajla József, az ungvári, illetve Szilágyi Mátyás, a beregszászi külképviselet főkonzulja. Az eseményen Iggyártó István, Magyarország ukrainai nagykövete, valamint az ungvári és a beregszászi főkonzulok kitüntetésekkel nyújtottak át.

Március 14. Negyedik alkalommal rendezték meg a Kárpátaljai Magyar Szónokversenyt. A megmérettetésen a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézetének (II. RF KMF FSZI) diákjai vettek részt. Az eseménynek a Fodó Sándor Kulturális Központ adott otthont.

Március 14. *Ideje az építésnek* címmel interaktív kiállítás nyílt Beregszászon, a Pásztor Ferenc Közösségi Házban. A tárlat a 2015-ben kezdeményezett Rómer Flóris Terv eredményeit mutatja be, amelyet a külföldi magyar vonatkozású épített örökség feltárása, megóvása és megismertetése céljából indítottak. A határon túli magyar műemlékek felújítását bemutató programot a Teleki László Alapítvány és a Magyarországi Ház szervezte.

Március 15. Irodalmi műsorral, koszorúzással egybekötött megemlékezésekkel méltatták március 15-ét Kárpátalja nagyobb magyarlakta településein (Nagybereg, Nagydobrony, Beregszász, Munkács, Aknaszlátina stb.).

Március 15. Ungváron rendhagyó módon két helyszínen tartották a megemlékezést. A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Községének (MÉKK) felhívására mintegy félezeren mentek el az ungvári magyar külképviselet belső udvarára, hogy Petőfi szellemében demonstrálják az ukrán hatalom előtt egyúvé tartozásukat. Az Ung-vidékiek Magyarország területén méltatták nemzeti ünnepünket, miközben a szomszédos Petőfi tér felől Petro Porosenko elnökjelölt beszédét is hallhatták. A beszédek elhangzása után a résztvevők rendezett sorokban, magyar és ukrán zászló alatt átvonultak a Petőfi térre,

ahol megkoszorúzták a lánglelkű forradalmár szobrát, és elénekelték a Szózatot, valamint a Kossuth-nótát.

Március 15. *Időfonal* címmel színpadi produkciót mutattak be Beregszászon a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház szervezésében.

Március 15. Nemzeti dal-mondó versenyt tartottak az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskolában a MÉKK és a tantestület szervezésében. Pekárovics Alex, a Dayka Gábor középiskola 11. osztályos tanulója lett a győztes, aki az ungvári központi rendezvényen elszavalta Petőfi Sándor *Nemzeti dal* című versét.

Március 15. Koszorúzási ünnepséget tartottak Kossuth Lajos hetenyi emléktáblájánál az UMDSZ Beregszászi Járási Szervezete szervezésében.

Március 19. A magyar zászló és címer napja alkalmából meghirdetett pályázat kárpátaljai győzteseit díjazták Magyarország Ungvári Főkonzulátusán. A Nemzetstratégiai Kutatóintézet – a magyar zászló és címer napja alkalmából, valamint a II. Rákóczi Ferenc-emlékéhez is kapcsolódva – immár ötödik alkalommal hirdetett rajz- és esszépályázatot a Kárpát-medencében, illetve a világban szétszórtan élő, magukat magyarnak valló óvodások, diákok és egyetemisták körében. Köszöntő beszédet mondott Buhajla József főkonzul, Csáky Csongor, a Rákóczi Szövetség elnöke és Szász Jenő, a rajz- és esszépályázatot kezdeményező, szervező Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke. A beszédekkel követően elsőként az összmagyar verseny kárpátaljai különdíjasai, majd a kárpátaljai háziverseny díjazottjai – összesen 28 fiatal tehetség – vették át az értékes ajándékokat tartalmazó csomagokat a pályázat szervezőitől és támogatóitól.

Március 19. A Szent Korona bronz mását Buhajla József főkonzul és Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke avatta fel a megyeközpontban, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának épülete előtt. Kolodko Mihály miniszter egy márványtalapzaton kapott helyet, amelyen a korona történetének főbb helyei és dátumai – többek között az ereklye 1805-ös ungvári tartózkodása – szerepelnek.

Március 23. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola adott otthont az „*Altal mennék én a Tiszán*” népdaléneklési versenynek a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség szervezésében. A versenyre 48 szolólénekes és 22 együttes jelentkezett, akiket a szervező, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség négy kategóriára osztott. A zsűri tagjai Berta Alexandra Junior Prima díjas citerás, népdalénekes, előadóművész, népzene-tanár, Pál Katalin, a Hagyományok Háza Hálózat kárpátaljai kirendeltségének vezetője, Juhász Erika népdalénekes, népzene-tanár és Pál Lajos népzene-szóló voltak. A versenyen részt vett Méznér Rita, az Emberi Erőforrások Minisztériumának miniszteri referense is.

Március 23. Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Ukrán Zenei-Drámai Színházban Magyarország Ungvári Főkonzulátusa

szervezésében sor került a Kormorán együttes koncertjére.

Március 24. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárai és diákjai idén is képviseltették magukat a fejedelem szülőhelyén, Borsiban tartott Rákóczi-emlékünnepeken.

Március 26. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 10. alkalommal rendezte meg a Felsőoktatási Intézmények Nemzetközi Kórustalálkozóját. A főiskola átriumába négy országból nyolc kórus érkezett.

Március 28–29. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II. RF KMF) Pedagógia és Pszichológia Tanszéke *A köz- és felsőoktatás előtt álló kihívások a 21. században Kelet-Közép-Európában az oktatási reformok tükrében* címmel kétnapos nemzetközi tudományos konferenciát szervezett. A fórum első napján plenáris előadások hangzottak el, amelyek átfogó képet adtak a külföldi magyar felsőoktatás előtt álló kihívásokról és a Kárpát-medencében működő lehetőségekről. A szekcióüléseken kutatók, oktatók és PhD-hallgatók osztották meg egymással legújabb kutatási eredményeiket, amelyek magyar, ukrán, angol nyelven hangzottak el.

Március 29. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa és az Együtt Mindannyiunkért Alapítvány szervezésében Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Zenei-Dramai Színházban bemutatták a Budapesti Pódium Színház *Bazi nagy magyar lagzi* c. előadását. Harsányi Gábor vígdrámája egy igazi kortárs, mégis autentikus lakodalom vérbő lenyomata, tele hatalmas poénokkal és nevetéssel.

Március 30. Tizennegyedik alkalommal rendezte meg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Öregdiák Szövetsége az éves találkozóját.

ÁPRILIS

Április 2. A budapesti Pódium Színház kárpátaljai turnéja során bemutatta a közönségnek a *Szeretem magát* című zenés játékot. Az eseménynek a Kárpátaljai Megyei Magyar Dramai Színház adott otthont. Az előadás Magyarország Ungvári Főkonzulátusa és az Együtt Mindannyiunkért Alapítvány közös szervezésében valósult meg.

Április 3. Dancsa-Csundák Annamária világbajnoki ezüstérmes snowboardos, a legutóbbi három téli olimpia résztvevője volt a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI), az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) Ungvári Városi Szervezete és a *Kárpáti Igaz Szó* szerkesztősége *Sokszemközt* című közös programjának második vendége. A kezdeményezés keretében a lap munkatársai közönség előtt készítenek interjút olyan személyekkel (alkotóművészekkel, tudósokkal, kutatókkal, politikusokkal, a társadalmi élet szereplőivel, vállalkozókkal, egy-egy szakma elismert művelőivel, sportolók, nem szokványos tevékenységet űzőkkel stb.), akik életútja, munkássága, sikere sokakat érdekelhet. A kárpátaljai sportélet

jeles képviselőjét Szabó Sándor és Horváth Sándor faggatta, a beszélgetésen a *Kárpáti Igaz Szó* médiateanfolyamának résztvevői is jelen voltak, sőt, bekapcsolódva az interjúba, kérdeztek is az olimpiakontól.

Április 3. Harmadik alkalommal rendezték meg a Beregszászi Amatőr Zenésztet. Az eseménynek idén is a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola átriuma adott otthont.

Április 4–7. A Kárpátaljai Fiatal Magyar Vállalkozók Szövetsége (KFMVSZ) és a Magyar Ifjúsági Konferencia (MIK) első ízben rendezte meg a Kárpát-medencei Fiatal Vállalkozók Konferenciáját és Találkozóját. A hagyományteremtő céllal rendezett eseménynek a makkosjánosi Hotel Helikon adott otthont. A program célja a Kárpát-medencei fiatal magyar vállalkozók kapcsolatépítési lehetőségeinek biztosítása, az egymástól való tanulás, valamint a szakmai fejlődés elősegítése volt.

Április 8–9. A magyarországi Előretolt Helyőrség Íróakadémia által *Mesés Kárpátalja* címmel szervezett irodalmi karaván Kárpátalja több intézményébe is ellátogatott felolvasóköriútra során, ahol az íróakadémia pályakezdő hallgatói – Izer Janka, Kertész Dávid, Marcsák Gergely, Regös Mátyás, Shrek Tímea szerzők, illetve Nagygyéci Kovács József, Smid Róbert kritikusok – kaptak lehetőséget munkásságuk bemutatására. A karaván első napján Beregszász (Beregszászi Városi Könyvtár), János, Harangláb, Gát és Zápsony településeket látogattak meg az akadémia tagjai, a második napon pedig a Bótrágyi Községi Könyvtárban, a Csapi 2. Számú Középiskolában és a Nagydobronyi Irgalmas Samaritanus Református Gyermekotthonban láthatták a fiatal tehetségeket az érdeklődők.

Április 9. Magyarország Beregszászi Konzulátusának szervezésében Borisz Kuzma kárpátaljai festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás a konzulátus Gulácsy Lajos kiállítótermében.

Április 10. A Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperesi Kerület sírlepel (plascenyica)-kiállítást és nagybőjti ételbemutatót tartott Beregszászon, a Rákóczi-főiskolán.

Április 11. A magyar költészet napját méltatták a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán (II. RF KMF). Ezúttal egy különleges műsorral készültek az I. és II. évfolyamos magyar és angol szakos diákok, amelyet a főiskola Esztergom termében mutattak be. A darabot Mónus Dóra, a II. RF KMF tanára rendezte. A műsor befejeztével kihirdették a főiskola Magyar Tanszéki Csoportja által kiírt szépirodalmi pályázat eredményeit. Összevont próza kategóriában Fekete Kristóf (II. éves MSc magyar szakos hallgató) meséje lett az első helyezett. Líra kategóriában Nagy Tamás (II. éves MSc magyar szakos hallgató) versei bizonyultak a legkiválóbbaknak. Különdíjban részesült Kontros Ferenc a regényrészletével. Csordás László, a II. RF KMF tanára felajánlásá-

ból a pályázaton eredményesen szereplők írásai megjelenhetnek az *Együtt* irodalmi-művészeti-kulturális folyóiratban.

Április 11. A magyar költészet napja alkalmából a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet ötödik alkalommal rendezte meg a *Vers a téren* című eseményét. A rendezvény a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola előtti téren valósult meg, ahol a hagyományokhoz híven diákok, szülők, nagyszülők, szervezetek és minden érdeklődő együtt szavalta el Ady Endre *Fölszállott a páva* című versét. Kárpátalja különböző szegleteiből közel félszáz iskola képviseltette magát, és megközelítőleg ezer résztvevő gyűlt össze. A költészet napi rendezvényt az erdélyi Bekes Néptáncgyűttes táncszínházi előadása zárta, amely bemutatta, hogy milyen embernek lenni az embertelenségben. A produkció a 20. század magyar történelmének embert próbáló történéseit elevenítette fel.

Április 10–12. A magyar költészet napja alkalmából az Erdélyi Irodalmi Karaván keretében Kárpátaljára látogattak az Erdélyi Magyar Írók Ligájának tagjai: Karácsonyi Zsolt József Attila-díjas költő, a kolozsvári Helikon irodalmi folyóirat főszerkesztője és Csuszner Ferenc író. *A Határon Túli Magyar Irodalmi Napok Kárpátalján* rendezvénysorozat szervezője a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) volt.

Április 12. Először mutatkozott be Beregszászon *A Hetedik* című budapesti székhelyű irodalmi folyóirat; a rendezvénynek a Beregszászi Járási Központosított Könyvtár adott otthont. Nagy Imre főszerkesztővel, Ferencfi János lapalapítóval Lengyel János író beszélgetett. A folyóirat két vezetője ízelítőként számos lírai és prózai alkotást olvasott fel az eddig megjelent művekből, Körösi Gábor zeneművész pedig gitáron és handpanen játszva megzenésített versek előadásával színesítette a felolvasást.

Április 12–13. *Egészségnevelés az óvodában* címmel tartott konferenciát a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) a kárpátaljai magyar óvodák pedagógusai és vezetői számára.

Április 15–17. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet szervezésében sor került a *Határon Túli Magyar Irodalmi Napok Kárpátalján* című rendezvénysorozat következő programjára. Ezúttal a Felvidéki Irodalmi Karaván – 2019 keretében a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának (SZMIT) tagjai tartottak kapcsolatépítő író-olvasó találkozókat, rendezték irodalomórákat. A program résztvevői Hodossy Gyula költő, író, szerkesztő, intézményszervező, könyvkiadó, a SZMIT elnöke (Dunaszerdahely), Juhász Katalin költő, újságíró, szerkesztő, a *Szörös Kő* című irodalmi és művészeti lap egyik alapítója, később főszerkesztője (Rimaszombat), Nagy Erika prózaíró, szerkesztő, a SZMIT titkára (Dunaszerdahely) voltak.

Április 24. Tizenhárom oklevél tanúskodik arról, hogy a fiatalok sikeresen befejezték a *Kárpáti Igaz Szó* médiateanfolyamát. Az újságíró-tanoncok állítják össze a má-

■ jusi ifjúsági magazint, valamint nyári gyakorlatra is jelentkezhetnek. A *Tiéd a szó* kurzus intenzív, hathetes médiaképzés volt, amire bárki jelentkezhetett, akit érdekel a hírközlés világa.

Április 24. A népviseletek világnapja alkalmából Sárosorosziiban utcai flashmobra került sor, amely során 43 gyerek énekelt és ropt a táncot az utcán. A szervezők az Együtt Sárosorosziért civil szervezet, a Hangraforgó könyvtári együttes, a Mezővári Művészeti Iskola Sárosorosziiban működő fiókintézetének Boróka gyerek néptáncgyűjtése, valamint a BorzsaVári népi zenekar tagjai voltak.

Április 24–25. A Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetsége (KMDFKSZ, elnök: Bencze Norbert) ismét megszervezte az immár hagyományos *Ihletés...* kulturális programsorozatot. Az eseményeknek az ungvári Váralja múzeum-kávézó adott otthont.

MÁJUS

Május 2. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Rektori Hivatalának konferenciatermében került sor Borovszky Samu *Magyarország vármegyéi és városai* című 26 kötetes monográfiásorozatának ünnepélyes átadására. A reprint kiadást Magyarország kormányának megbízásából, a Külgazdasági és Külügyminisztérium közreműködésével a Méry Ratio Kiadó jelentette meg, a különleges és igen értékes sorozatot a kárpátaljai magyar közösség szervezetei, oktatási intézményei, könyvtárai, egyházai kapják meg.

Május 4. A Szolyvai Emlékparkbizottság dr. Tóth Mihály elnökletével tavaszi helyszíni szemlét tartott az emlékparkban, amely során a tagok (dr. Dupka György felelős titkár, Árgyelán György, Horváth Sándor, Reöthy János, Sepa György, dr. Zubánics László és mások) határoztak a további parkszépítési tennivalókról, kijelölték a kutatói feladatokat és a fontosabb rendezvények időpontját. Kiss András (a KMKSZ szolyvai alapszervezetének elnöke) személyében új taggal bővült a testület, amelynek munkájában részt vett Fekete Krisztián, a Petőfi-program szolyvai ösztöndíjasa is.

Május 4. A táncház napját méltatták a Nagyberegi Tájházban a Hagyományok Háza Hálózat Kárpátaljai Kirendeltsége és a Pro Cultura Subcarpathica szervezésében.

Május 4–5. A beregszentmiklósi Telegdi–Rákóczi-kastély területén lebonyolították a IV. Virágfesztivált.

Május 5. Sor került a X. Kárpátaljai Vöfelytalálkozóra a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szervezésében.

Május 6. Sislócon, Beregrákoson és Beregszászon kétnyelvű óvodákat, illetve az ungvári járási Rát településeken magyar oktatási nyelvű óvodát adott át Grezsa István, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért és a Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program koordinálásáért felelős miniszteri biztos és Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöke.

Május 12. A KMKSZ és helyi alapszervezete támogatásával *Mese, mese, mátka...* címmel mesemondó versenyt tartottak a Sárosoroszi Általános Iskolában.

Május 12. A „GENIUS” Jótékonsági Alapítvány ötödször rendezte meg a *Szól a fülemüle* elnevezésű népzenei és néptánc tehetségkutatót Kárpátalján. A döntőt Beregszászon tartották a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. A versenyzőkkel Szokolik Szabolcs és Melinda táncospár foglalkozott. A talpalávalót Jobbágy Bálint és zenekara biztosította.

Május 13. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontjának szervezésében mutatták be a *A történelmi egyházak – Modern társadalom* című könyvet. A szerkesztők nevében Dr. Várhelyi Krisztina, az Éltestő Lélek Alapítvány titkára foglalta össze annak a határokon átnyúló közös kutatásnak az eredményeit, amelynek célja a történelmi egyházak társadalmi és gazdasági szerepvállalásának felmérése volt Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Kárpátalja magyar lakta területein. Ezt követően a kötet szerzői, a Rákóczi-főiskola munkatársai ismertették tanulmányaikat.

Május 13. Függetlenül attól, hogy milyen a viszony Budapest és Kijev között, a magyar kormánynak kötelessége minden kárpátaljai közösségen segíteni – jelentette ki Grezsa István miniszteri biztos az illosvai járási Drágabártfalván (Drahobratovo), ahol magyar kormányzati támogatásból épült hősi emlékművet avattak. Az emlékmű az adott államok címereivel díszített 11 fekete márvány táblájára külön-külön vészték fel az 1848–1849-ben honvédként elesett, az első és a második világháborúban magyar katonaként életüket vesztett, az I. Csehszlovák Hadtest és a Vörös Hadsereg katonáiként meghalt, illetve a drágabártfalvai hősök, valamint a holokauszt idején elhurcolt és elpusztult helyi zsidó lakosok neveit anyakönyvezésük nyelvén és ukránul. Külön emléktáblát kapott Margareta Bobinec drágabártfalvai származású, 1944-ben Európában légi csatában életét vesztett amerikai pilóta, akit Franklin D. Roosevelt posztumusz hősi érdemrenddel tüntetett ki.

Május 14. Magyar kormánytámogatással készült óvodákat, óvodai sportpályát és rendelőket adtak át Kárpátalján – Visken, Nagypaládon, Fertőszalmáson és Tiszapéterfalván. Grezsa István, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért és a Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program koordinálásáért felelős miniszteri biztos ünnepélyes keretek között avatta fel az intézményeket.

Május 15. Idén harmadik alkalommal szervezték meg a *Szülőföldemen magyarul* konferenciát Nagydobronyban, amelynek keretében felavatták a Hatrác patakon átívelő hidat és a Nagydobronyi Tájházat. Az ünnepélyes szalagátvágás után Badó Margit, a Nagydobronyi Református Liceum történelmettanára bemutatta a tájházat a vendégeknek, és felidézte a falu múltját.

Május 15. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola nyílt napot szervezett, amely során a látogatók részletes tájékoztatást kaptak a 2019. évi felsőoktatási felvételi eljárásról, betekintést nyertek az intézmény életébe, találkoztak az egyes szakok oktatóival.

Május 16. Első alkalommal hirdetett felvételt a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Egán Ede Szakképzési Centruma magyarországi szakképző intézményekkel együttműködve. A képzési szakok iránt érdeklődők számára nyílt napot szerveztek Nagydobronyban.

Május 18. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban idén is megszervezték a kárpátaljai gyermekszínházszók találkozóját. Az eseményen a sárosoroszi Kökörcsin, a dédai Csaj-raj színjátszó csoport, valamint a beregszászi színház Ficseri Gyermekstúdiójának kis- és nagycsapata vett részt. Az előadásokat háromfős zsűri bírálta el.

Május 18. Az Állj Mellénk Alapítvány szervezésében immár negyedik alkalommal rendezték meg az *Őseink nyomában* című történelmi élőképsorozatot. Ezúttal az egri vár ostromát mutatták be Nagyszőlősen, a Szelid Lovas Közponban.

Május 18. *Any- és csecsemővédelem az alapellátásban* címmel orvoskonferenciát szervezett a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felnőttképzési Központja a Magyar Gyermekorvosok Társasága szakmai közreműködésével a Rákóczi-főiskolán. A továbbképzésen családorvosok, gyermekgyógyászok, nőgyógyászok, védőnők és medikusok kaptak lehetőséget, hogy tanulhassanak és tapasztalatot cserélhessenek neves magyarországi szakemberekkel.

Május 18–19. *Kárpátalja Gyöngyszemei* címmel második alkalommal rendezték meg a népdalénekesek találkozóját Tiszapéterfalván, a Napsugár Egyesületi Házban. A találkozót Kokas Erzsébet népi ének tanár, a Kokas Banda népzenei együttes szólistája szervezte abból a célból, hogy a résztvevők újabb tájegységek népdalaival ismerkedjenek meg, továbbá módszertani és néprajzi ismereteiket is bővítsék. A két interaktív módszertani napon 40 fő vehetett részt, akiket olyan neves mesterek oktattak, mint Juhász Erika népzene-tanár, etnográfus, a Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézetének mester oktatója, valamint Holecz Istvánné népdalénekes, néptáncos, a népművészet mestere Rimócra.

Május 24. *Irka-gyermeknapot* tartottak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a KMPSZ szervezésében.

Május 24. A Beregszászi Városlapok keretén belül számos, nagy tömegeket vonzó program valósult meg. A korábbi évekhez hasonlóan idén is felelevenítették a Rákóczi-szabadságharc előzményeit, a zászlóbontást a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet közreműködésével.

Összeállította: Dupka György és Zubánics László

Tavaszi tárlat

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola szervezésében immár tizennegyedik alkalommal megrendezett Rákóczi Napok rendezvény-sorozat keretében került sor a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) csoportos kiállításának megnyitójára a főiskola Gross Arnold kiállítótermében. A Rákóczi Napoknak több éve részét képezi a képzőművészeti tárlat, amely ily módon vetíti a közönség elé, hogy az oktatói és tudományos munkán kívül mennyire sokszínű kulturális élet zajlik az intézmény falai között.

Az ünnepélyes megnyitón Kulin Ágnes, a társaság elnöke köszöntötte a szép számmal megjelenteket. Beszédében kiemelte, hogy a RIT már visszajáró vendégnek számít a főiskolán, amely számos alkalommal biztosított helyet művészeik egyéni és csoportos kiállításainak. A leg-

utóbbi, fél évvel ezelőtt bemutatott kiállítás óta sok pozitív változás történt a társaság életében. A RIT fennállása óta első irodahe-

lyiségét foglalhatta el a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség ungvári székházának épületében; a revesszimretarsasag.hu weboldalon létrehozták a társaság hivatalos honlapját; negyedik alkalommal adták át a Révész Imre-díjat Ungváron (a díjat

olyan személyek kapják, akik kiemelkedő támogatói a kultúrának, valamint a társaság munkájának), amelyet 2018-ban Őri Mihály grafikus és festőművész, illetve Szalipszki Endre nyugalmazott beregszászi magyar főkonzul vehetett át – ismertette Kulin Ágnes. Szalipszki Endre a Révész Imre-díj részét képező egyszeri jelképes összeget egy kárpátaljai magyar képzőművészeti ösztöndíjalaphoz ajánlotta fel, amelyet a társaság 2019-ben fog meghirdetni.

A RIT tagságában is törtétek változások, ugyanis a beregszászi származású festőművész, Gogola Zoltán 2018-ban a társaság teljes jogú tagjává vált.

Ezután Orosz Ildikó, a Rákóczi-főiskola rektora köszönetet mondott a RIT művészeinek az általuk felajánlott alkotásokért, amelyeket árverésre bocsátottak, s a befolyt összeg révén a kárpátaljai művészeti iskolákban tanuló tehetséges fiatalokat támogatják.

Végezetül Benkő György festőművész, a RIT alapító tagja, a főiskola nyugalmazott tanára pohárköszöntőt mondott.

Cs. A.

Képei a természet szeretetét tükrözik

Magyarország beregszászi külképviseletének Gulácsy Lajos kiállítótermében hónapról hónapra újabb kárpátaljai képzőművész munkásságával ismerkedhetnek meg az érdeklődők. Májusban Orosz József képeiből nyílt kiállítás.

A makkosjánosi születésű, jelenleg Ungváron élő festőművész jogi végzettséggel rendelkezik, ügyészi karriert futott be. Bár a festészet gyerekkora óta vonzotta, komolyabban csak nyugdíjba vonulását követően kezdett vele foglalkozni. Elsősorban tájképeket, csendéleteket fest, képei a természet szeretetét tükrözik, gazdag színviláguk által különleges élményt nyújtanak.

A kiállítás megnyitóján az egybegyűlteket Beke Mihály András első beosztott konzul köszöntötte, majd Szilágyi Mátyás főkonzul méltatta Orosz József művészi tevékenységét.

Szakmai szempontból Kulin Ágnes, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) elnöke jellemezte a kiállított képeket.

Mint mondta, egy művészt a munkái által lehet megismerni. Orosz József alkotásait szemügyre véve elmondható, hogy érdeklődési köre szerteágazó. Képeinek témája széles körű, kifejező eszköze, technikája

lehetőségét, majd megjegyezte: azért is kedves és felemelő számára, hogy Beregszászon került sor a kiállításra, mert ő beregvidéki származású, Beregszászon járt iskolába, és ott is kezdett el dolgozni.

Később a sors messzire sodorta Kárpátjától, a harkivi jogi egyetemen tanult. Miután diplomát szerzett, vizszakerült Kárpátaljára, de már Ungvárra. A megyeszékhelyen 29 évig dolgozott az ügyészségi szférában. Pályafutását befejezve „bújt ki” belőle a művész, rajzolni, festeni kezdett. Korábbi mozgalmas élete után most nagyon élvezzi, hogy több szabadideje lett, amit hobbijának szentelhet.

„Bár ilyen végzettségem nincs, mégis úgy érzem, életem követ-

kező részében képzőművészettel fogok foglalkozni” – zárta gondolatait az alkotó.

Ezt követően a jelenlévők megtekintették a kiállítást, s lehetőségük nyílt elbeszélgetni a művésszel.

-ditta-

viszont egy: a pasztell, ami nagyon érdekes technika, szép színhatásokat lehet vele elérni.

A felszólalók további alkotói sikereket kívántak a művészeknek.

Orosz József megköszönte a kiállítás

„Keze alatt életre kel az agyag és megszólal a papír”

A Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) szervezésében a Rákóczi-főiskola Gross Arnold kiállítótermében megnyílt Hrabár Natália keramikus-grafikus *Agyag és papír* című egyéni tárlata. A művésznő munkáival csoportos kiállításokon már korábban is találkozhatott a beregszászi közönség, viszont most először láthatják a munkáit együtt, egy tárlaton.

Hrabár Natália Ungváron született, művészeti tanulmányait az ungvári iparművészeti szakközépiskolában kezdte,

majd a lemergi képző- és iparművészeti főiskolán folytatta, amit kerámia szakon 1990-ben fejezett be. 1992 óta tagja a Révész Imre-társaságnak, 2004 óta pedig az Ukrán Nemzeti Képzőművészeti Szövetségnek. Munkáit több európai fővárosban is kiállították, azok számos galériában és magángyűjteményben megtalálhatók.

Kulin Agnes, a RIT elnöke így jellemezte Hrabár Natália művészetét: „Az alkotói folyamat egy teremtoi aktus, amikor egy művészi gondolat testet ölt – életre kel. Hrabár Natália keze alatt életre kel az agyag és megszólal a papír. Mégis, miről és hogyan mesélnek nekünk ezek az alkotások? Natália alkotói hitvallása szerint munkáiban ókori kultúrák motívumai, ősi törzsi jelek és felületek jelennek meg. Ezekből a munkákból tényleg ősi erő árad, s a kiállítás látogatója – mint archeológus – felfedezheti, mire talált rá Natália alkotói munkája során... Amikor egy művész új műfajban kezd el dolgozni, a megszokottól eltérő dolgokat mutat be, sokakban felmerül a kérdés: mi az oka és mi a célja az új utak keresésének? Úgy gondolom, Hrabár Natália grafikai munkáival nem fordított hátat korábbi alkotópályájának;

a kerámiák és a grafikák kiegészítik és erősítik egymást. A kiállított anyag egy összefogott alkotói látásmódot mutat

be. Mikro- és makrorendszerek jelennek meg előttünk... Hátralépünk, és távlatokban láthatjuk a világot, közelebb hajolva pedig, ha jól figyelünk, az apró részletek – homokszemek, csigaházak vagy az eső áztatta föld illata – is megelevenedhetnek előttünk.”

A beregszászi tárlatmegnyitón Orosz Ildikó, a Rákóczi-főiskola rektora, Szilágyi Mátyás, Magyarország beregszászi külképviseletének főkonzulja, valamint Benkő György festőművész, a főiskola

nyugalmazott tanára köszöntötték a művésznőt, gratuláltak eddigi tevékenységéhez és további sikereket kívántak számára.

A *Kárpátaljai Hírmondó* olvasóinak Hrabár Natália kerámiáiból kínálunk egy válogatást.

Sz. J.

A szülőföld szerelmesei

Vannak emberek, akik járják a természetet, és örömeiket lelik benne. A látottakat vagy fényképezőgéppel/okostelefonnal örökítik meg, vagy örökre a szívükbe, lelkükbe vésve őrzik azt. Mások ecsetet ragadnak, s nem csupán a pillanatot, de az érzéseket is vászonra vetik. Megint mások pedig összegyűjtik ezeket a remek alkotásokat. Igazán szerencsés az a helyzet, amikor nem öncélúan történik mindez, hanem azért, hogy másokkal is megosszák az élményeket.

Nos, Kovács László kárpátaljai műgyűjtő ez utóbbiak közé tartozik. Az elmúlt években számos kiállítást szervezett meggyezerte a birtokában lévő festményekből. A közelmúltban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold termében négy nagyszerű kárpátaljai magyar festő – Kutlán István, Garanyi József, Harangozó Miklós, Zicherman Sándor – munkáit mutatta be.

Kutlán István (1894–1969) az Ugocsa megyei Fancsikán született. Máramaros-szigeten végezte el a tanítóképzőt, majd rajz- és tornatanárként dolgozott Ungváron. A háború után hazaköltözött szülőfalujába,

Kutlán István: *Tisza folyó*

és ott tanított nyugdíjazásáig. Művészeti tanulmányait Técsőn, Hollósy Simon festőiskolájában kezdte, majd ösztöndíjjal Prágában és Párizsban, a híres Julian Akadémián tanult. Boksay Józseffel közösen festették Fancsika görögkatolikus templomának falképeit, amelyeket 2016-ban levakartak, kivételes értékű kincset téve tönkre ezzel. Nyaranta kisebb művésztelepeket

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

A szülőföld szerelmesei

■ működtetett. Festményeit Prágában, Budapesten, Ungváron, Munkácson, Beregszászon láthatta a közönség. A *Vízimalom a Kárpátokban* című festményét megvásárolta a moszkvai Tretyakov Képtár, ahol ma is megtekinthető. Négy nemzetiségi ábécéskönyvet is illusztrált.

Kutlán István: *Csendélet*

Zicherman Sándor: *Csendélet*

Zicherman Sándor:
Beregszász

Garanyi (Güssenberg) József (1921–2009) Bátyúban született. Tehetségére már a beregszászi gimnáziumban felfigyeltek. 25–26 éves korától autodidakta módon kezdett festeni. Példaképei Erdélyi Béla, Boksay József és Soltész Zoltán voltak, akik még kezdőként egyengették a kimagaslóan tehetséges fiatal alkotó útját. 1957-ben a kárpátaljai festők moszkvai kiállításán három festőtől választottak ki egy-egy képet: Garanyi Józseftől, Kassai Antaltól és Boksay Józseftől, amelyek megjelentek képeslap formájában is. Beregszász és környéke, Kárpátalja szépségeit bemutató tájképei messze földön híresek és keresettek. A 65. születésnapjára 1986-ban szervezett életmű-kiállításán bemutatott képeket felajánlotta Beregszász városnak, amelyek ma is megtekinthetők a Beregvidéki Múzeumban.

Harangozó Miklós (1937–2014) Salánkon született. Katonai szolgálatának letöltése után kezdett festeni. Nagy hatással volt rá első mestere, Kutlán István, aki azonnal felfedezte az ifjú festő östehetségét, tudás-szomját, kitartását. Ő ajánlotta, hogy felvételizzen a Moszkvai Krupszkaja Képzőművészeti Népi Egyetemre. Sok segítséget nyújtottak neki az ismert kárpátaljai festőművészek: Glück Gábor, Kassai Antal, Koczka András és mások. Horváth Anna ösztönzésére kezdte el ábrázolni szülőföldjének tájait, dolgozó embereit. 1961-ben állította ki első alkotásait, attól kezdve több belföldi és külföldi kiállítás résztvevője. Festményei megtalálhatók Ukrajna és Magyarország képtáraiban, számos magángyűjteményben szerte a nagyvilágban.

Zicherman Sándor Róbert (1935) Ungváron született, majd a család Beregszászra költözött, ott telt gyerekkora, iskolás évei. Tanulmányait a leningrádi Muhina Iparművészeti Főiskola festészeti szakán végezte. 1957-től vesz részt kiállításokon. 1989-ig több mint harminc önálló tárlata volt szerte a Szovjetunióban, ahol nemcsak festményeit, de grafikáit, érmeit, szobrai, gobelinjeit és kerámiáit is bemutatta. 1989-ben Magyarországra települt, jelenleg Budapesten él és alkot. Azóta több mint hatvan önálló és csoportos kiállításon szerepelt Budapesten és vidéken, valamint Európa számos országában.

Négy sors, négy életút, amelyek közös pontja a szülőföld iránti szeretet. A Kárpátalja csodálatos tájait megörökítő festményeik a világ számos országába eljutottak. Büszkék vagyunk kiváló tehetségeinkre.

Garanyi József: *Ősz a Kárpátokban*

Harangozó Miklós: *Kukoricahántás*

Garanyi József: *Köd a hegyekben*

Harangozó Miklós: *A pásztor*